

ΠΑΡΘΕΝΩΝ

ΕΤΟΣ Β'. — ΦΥΛΛ. Θ'.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1872

ΑΡΙΘΜΟΣ 21.

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ.

TA KATA TΗN TEΛΕΥΤΗΝ.

• Ἄξιόν γε παρατηρεῖν τὰ ὑπὸ τῶν πολλῶν
ἐν τοῖς πένθεσι γινόμενα καὶ λεγόμενα. •

(Λουκιαν, περὶ Πένθους § 4.)

Ἡ ἐκπλήρωσις τῶν θρησκευτικῶν
καθηκόντων διὰ τοὺς ἀποθανόντας, θεω-
ρεῖται χρέος ἱερώτατον, ὑπὸ τε τῆς κοι-
νωνίας καὶ τῆς θρησκείας ἐπιβαλλόμε-
νον εἰς τοὺς συγγενεῖς, καὶ ἐν ἑλλείψει
τούτων εἰς πάντα ἄνθρωπον. Διότι οἱ
ταφῆς στερηθέντες, ὡς ἀλλαχοῦ ἀνεφέ-
ραμεν, νομίζεται ὅτι περιπλανῶνται εἰς
τὴν γῆν οἰκτρὰς ὑποφέροντες βασάνους,
ὡς ἐπίστευον καὶ οἱ ἀρχαῖοι ὅτι περὶ τὰ
ὔδατα τὴν Στυγὸς οὗτοι περιεπλανῶντο.
Μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας ἐκτε-
λοῦσι λοιπὸν οἱ συγγενεῖς τὰ πρὸς τὸν

νεκρὸν καθήκοντα, οὐδὲν παραλείπον-
τες, διότι ἔλλειψιν ἀγάπης καὶ φιλαν-
θρωπίας τὸ τοιοῦτο θεωροῦσιν καὶ διὰ
τοῦτο δυστύχημα μέγιστον θεωρεῖται
τὸ ἐν ξένη γῆ, μακρὰν τῶν συγγενῶν
καὶ φίλων, ἀποθνήσκειν. Τί γιὰ τ' ἐσᾶς,
λέγει κλέφτης τις ἐν δημοτικῷ ᾄσματι
πρὸς τοὺς συντρόφους του:

Τί γιὰ τ' ἐσᾶς στερεούμαι μᾶνα καὶ συγγενάρια,
μᾶνα γιὰ τὴν κεροδοσᾶ, γυναικα γιὰ τὸ ξοδι
παπάδες καὶ πνευματικούς γιὰ τὸ καλὸ τὸ σχώ-
[ρο 4.]

Ὅταν ἀσθενῆς τις κινδυνεύει νὰ ἀ-
ποθάνῃ προσκαλεῖται ὁ ἱερεὺς, ὅπως ἐ-

4) Ζαμπελ., Ἄσμ. Δημ. τῆς Ἑλλάδος σ. 693.
— Passow, Carm. popul. p. 419. — Καὶ ὁ Λα-
τῖνος ποιητῆς Τιβούλος, μακρὰν τῆς πατρίδος του
Ῥώμης ἐν τῇ νήσῳ Κερκύρα ἐξόριστος ὦν τὴν
αὐτὴν ἰδέαν ἐκφράζει: (Eleg. I. iii ὅ sq.)

... Non hic mihi mater
quae legat in maestos ossa perusta sinus;
Non soror, Assyrios cineri quae dedat odores,
et flect effusus ante sepulera comis.

ξομολογήσει αὐτὸν τῷ μεταδίδει δὲ τῆς θείας κοινωνίας, καὶ ἀναγινώσκει τὰς εὐχὰς τῶν ψυχορραγούντων· ἡ εὐχὴ λέγεται ἀνάπαυσις, ἐξ οὗ καὶ ἡ λέξις ἀνεπαύθη ἢ νεκρὸς, τὸν ἀνεπαυσε καὶ αἰ τοιαῦται¹⁾. Ἄν δὲ ὁ ψυχορραγῶν ἀγωνιᾷ ἀποσπῶσι τοὺς ἥλους ἐκ τῶν μαυδάλων τῶν θυρῶν, ὅπως ταχύτερον ἡ ψυχὴ ἐκβῆ καὶ μὴ τυραννῆται²⁾. Προσεύχονται δὲ πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀποθνήσκοντος, καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ προσέρχονται ὅπως ἀμοιβαίως συγχωρηθῶσι, διότι ἀπάνθρωπον καὶ ἀντιχριστιανικὸν θεωρεῖται τὸ ἀρνεῖσθαι συγχώρησιν τῷ ἐκπνεύοντι. Ἐκ τοῦ χρόνου δὲ τῆς ἀγωνίας καὶ ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴ κρίνεται· διότι τῶν δικαίων ἡ ψυχὴ εὐκόλως καὶ ἀσμένως ἐξέρχεται τοῦ σώματος, ἐν ᾧ τῶν ἀμαρτωλῶν ἀγωνιᾷ καὶ προσκαθεῖν ἀ μένη ἐτι ἐν τῷ θνητῷ αὐτῆς ἐνδιατηρήματι³⁾ τὸ πλῆθος τῶν παρισταμένων δαιμόνων τρομάζουσα. «Οἶον ἀγῶνα ἔχει ἡ ψυχὴ χωριζομένη τοῦ σώματος!» λέγει ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία· «πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τὰς χεῖρας ἐκτείνουσα, οὐκ ἔχει τὸν βοηθοῦντα· πρὸς τοὺς ἀγγέλους τὰ ὄμματα στρέφουσα, ἄπρακτα καθικετεύει».

Ὅταν δὲ τέλος ἐκπνεύσῃ ὁ ἀσθενὴς, ἀνοίγουσι τὰ παράθυρα καὶ τὰς θύρας τῆς οἰκίας ὅπως οἱ ἄγγελοι ἀκωλύτως εἰσέρχονται⁴⁾. Διότι πιστεύουσιν ὅτι οἱ

1) Πρωτοδικίου, Περὶ τῆς παρ' ἡμῶν ταφῆς μετὰ σημειώσεων καὶ παραβολῶν πρὸς τὴν ταφὴν τῶν ἀρχαίων. Ἐν Ἀθήναις 1860 σ. 40. (Εἰς 8ον σ. 4—7 Προλόγου.—9—19 περιγραφῆς τῶν ἐθίμων. 19—23. φρασεολογία καὶ λεξιλόγιον. 25—32 σημειώσεις ἐν οἷς τὰ ἔθιμα πρὸς τὰ ἀρχαία παραβάλλονται.)

2) Χαρ. Μεγδάνου, ὁ λόγος τοῦ Διογένοῦς ἢ Ἡθικαὶ χαρακτηρισεῖς 1848 σ. 273.

3) Πρωτοδικ., ἐνθ. αν. σ. 60.

4) Sonnini, Voyage en Grèce et en Turquie. t. II p. 456. — ὁ Wachsmuth, Das alte Griech. im neuen, σ. 407) ἀναφέρει τὸ τοιοῦτον ἔθιμον, ὅπερ εἰς Ἀθήνας, ὡς λέγει, ἤκουσε, νομίζει ὅτι γίνεται ὅπως εὐκολώτερον ἡ ψυχὴ ἐξέρχεται. — Καθ' ὅσον ἐξήτασα καὶ τοι τὸ ἔθιμον τοῦτο πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἐν χρήσει, ἀγνοεῖται ἡ αἰτία δι' ἣν γίνεται.

ἄγγελοι τὰς ψυχὰς παραλαμβάνουσι¹⁾. Εἰς σημεῖον δὲ τοῦ θανάτου ἀνάπτουσι λαμπάδας καὶ θυμῶσι λίβανον²⁾, ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι ἐποίουν³⁾. Ὁ βαρῶνος Οἰῶ ἀναφέρει⁴⁾ ὅτι σφάζουσιν ἀλέκτορα τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὅπως δηλαδὴ ἔκαμεν ὅταν ἀπέθνησκειν ὁ Σωκράτης, ἀλέκτορα εἰς τὸν Ἀσκληπιῶν θυσιάσας⁵⁾, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον, ὡς καὶ ὁ Wachsmuth ὀρθῶς παρατηρεῖ⁶⁾, δὲν εἶναι παντάπασιν ἀκριβές.

Οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς κλείουσι τὰ ὄμματα καὶ τὸ στόμα τοῦ ἀποθανόντος, ἐπισύροντες τρὶς ἡμέρα τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ προσώπου⁷⁾, ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες⁸⁾ καὶ Ῥωμαῖοι⁹⁾ συνείθιζον. Φράζουσι δὲ τὸ στόμα καὶ τὰ ὄτα διὰ βάμβακος, τὸ δὲ ἔθιμον τοῦτο συνειθίζεται καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολὴν, κατὰ τὸν Sonnini¹⁰⁾.

Γυναῖκες σαβανώτριαι καλούμεναι λούουσι ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν συγγενοῦς τὸν νεκρὸν μὲ ὕδωρ καὶ οἶνον¹¹⁾, ὡς καὶ

1) Πρωτοδικίου σ. 41. — Περὶ τῆς δοξασίας ταύτης ἐν ἐκτάσει ὁμιλοῦμεν ἐν τῷ β'. μέρει τοῦ α'. τόμου τῆς ἡμετέρας Μελέτης ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, ἐν τῷ περὶ Χάρου κεφαλαίῳ.

2) Πρωτοδικίου σ. 41.

3) Paulus, p. 48. «Acerra ara quae ante mortuum poni solebat, in qua odores incendebant.»

4) Ovi, Aufzeichnungen eines Jahres am Hafe zu Athen. τ. I. σ. 165.

5) Πλάτων, Φαίδων τ. I. σ. 418 α. ed. st.

6) Wachsmuth, ἐνθ. αν. σ. 407.

7) Πρωτοδικίου, ἐνθ. αν. σ. 41.

8) Γέρας θανόντων τοῦτο λέγεται παρ' Ὀμηροῦ (Ὀδύσσεια. Ω. 296. — Hermann, Griechische Privatalterthums σ. 499 σημ. 3.) Τοῦ σφάζεσθαι τὰ μᾶτια λέγουσι νῦν, ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον ὅσσοι ἢ ὄφθαλμοὺς καθίρειν (Πλάτ. Α. 452. Ὀδύσσεια. Α. 425 Ω. 295) καὶ συγχεῖν ὄμμα (Εὐριπίδ., Ἐκαβ. 430 — Ἴων 241.)

9) Vergil., Aen. IX, 487. — Lucanus, Phars. III 740. — Plin., N. H. XI. 37. § 450. — Senec., Contr. IX, 27 p. 268. Burs. — Ovid., Trist. III, iii, 44. Heroid. I, 143. X. 420. Ἐλέγετο δὲ τοῦτο operire, premere, claudere, condere oculos morientibus.

10) Sonnini, Voyage en Grèce et en Turquie. 1801. t. 41. p. 456. — Τοῦτο δὲ ὅπως μὴ ἡ ὄψις τοῦ νεκροῦ μείνει ἀγρία (Αὐτωνιάδ., Κρητικῆς σ. 345.)

11) Bybilakis, Neugriechisches Leben 1840

παρ' ἀρχαίους ἐλούετο καὶ μὲ ἀρώματα ἠλείφετο ὁ νεκρὸς 1). περιτυλίττουσι δ' ἀκολούθως αὐτὸν μὲ λευκὸν ὕφασμα, τὸ σάβανον 2), ὅπερ ἔχει ἀναλογίαν πρὸ τὸ φάρος, δι' οὗ ἐπὶ Ὀμήρου περιένδυνον τοὺς νεκροὺς 3) καὶ πρὸς τὰ λευκὰ τῶν ἀποθνησκόντων ἐεδύματα, ἅτινα πολλοὶ συγγραφεῖς ἀναφέρουσι 4).

Μετὰ τοῦτο στολιζουσι τὸν νεκρὸν ἐνδύοντες αὐτὸν, ὡς καὶ οἱ ἀρχαῖοι συνείθιζον 5) μὲ τὰ καλλίτερά του ἐνδύματα 6), πρὸ πάντων μὲ ὅσα δὲν εἶχε φορέσει 7). ἂν δὲ ἦναι γυνὴ ἡ ἀποθανούσα τῆς φοροῦσι τὴν νυμφικὴν αὐτῆς ἐσθῆτα 8). ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν νέων ἐπιθέτουσιν στέφανον ἐξ ἀνθέων ἐπὶ δὲ τῆς τῶν ἐγγάμων τὰ στέφανα τοῦ γάμου 9),

σ. 63.—Guys, Voyage littéraire en Gr. 1776.—t. I. p. 285.—I. Λαμπρίδου, Ζαγοριζικά σ. 197.—M. P. Vreto, Mélanges Néohelléniques. 1856. p. 29.—Κατὰ τὸν Πρωτόδικον (αὐτ. σ. 41) οὐδέποτε τοὺς νεκροὺς μύροις χρίουσι ἢ λούουσι ἄνευ ἀνάγκης. Λούουσι δὲ χλιαρῶ ὕδατι, ἂν ἀκαθαρσίαι τις ἐν τῆς ἀσθενείας ἔμειναν.—H. Mathieu, la Turquie. t. II. p. 413. Τοὺς ἀποθανόντας κληρικοὺς λούουσι δύο ἱερεῖς βοηθοῦμενοι καὶ ὑπ' ἐνός διακόνου.—Τοὺς νεκροὺς λούουσι καὶ οἱ Ἀρμένιοι καὶ οἱ Τοῦρκοι καὶ ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς (Ricaud, Hist. de l'église grecque. p. 434.

1) Ὀδύσσ. Ω. 44 κς.—Εὐριπ., Φοινισσ. 1667.—Ἰσάτος, π. Φιλοκτήτου κλήρου σ. 443 καὶ 209.—Λουκιαν., π. Πένθους 11.

2) Ἡ λέξις ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ εἶναι δὲ λατινικὴ sabanum, savanum.—Ἐχει δὲ τὸ σάβανον τριῶν πηχέων μῆκος καὶ τόπερῶσιν εἰς τὸν λαίμῳ τοῦ νεκροῦ κατάσκαρα. (Πρωτόδικος, σ. 12.) Ἐν Κύπρῳ λέγεται μύζαρον. (Ἀθ. Σακελλαρίου, Κυπριακά τ. I. σ. 288.) 3) Ἰλιάδ. Ψ. 352. κς.—Ὀδύσσ. Β. 97 κς. Τ. 438 κς. Ω. 132.

4) Πανυσαν., Δ. γ'. 1.—Ἀρτεμιδαρ., Ὀνειροκριτ. Β. 3.—Becker, Charicles t. II σ. 472.

5) Αἰλιαν., Ποικ. Ἰστ. Α'. 16. 6) Guys, ἀνθ. αν. τ. I. σ. 296.—Vreto, o. c. κλπ.—Ricaud, Hist. de l'église grecque. 1640 p. 295.

7) Πρωτόδικος, σ. 41. 8) Tournefort, Relation d'une voyage du Levant. t. I. p. 127.—Sonnini, ἐνθ. αν.—Ὁ Wachsmuth (ἐνθ. αν. σ. 149) ὑποθέσει ὅτι τοῦτο ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Βαλταμῶνος ἀναφερόμενον ἐν ἐρμηνείᾳ τοῦ ρς'. Καρθαγένης, ὅτι οἱ ἐπιτάφιοι ἐπιθαλάμιοι θά κατανητῶσιν.

9) A. P. Vreto, Memoria su di alcuni costumi nell' isola di Leucade. p. 44. M. P. Vreto, Mélanges Néohelleniques p. 30.

ὁ ἔθιμον καὶ παρ' ἀρχαίους ἐπεκράτει 1). Πάντων τούτων ἐκτελεσθέντων, θέσαντες τὸν νεκρὸν ἐπὶ τάπητος ἢ σινδόνης, φέρουσιν ἐκ τῶν τεσσάρων ἄκρων κρατοῦντες καὶ ἀποθέτουσιν ἐπὶ κλίνης χαμαλῆς καὶ στενῆς 2) ἐπὶ τούτῳ παρασκευασθείσης ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης, ἢ χαμαὶ εἰς τὸ ἔδαφος 3). (βάνουν τὸν νεκρὸ ἔς τὴν μέσση), ὅπερ εἶναι ἡ πρόθεσις, τὸ προτίθεισθαι τὸν νεκρὸν, τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων 4) καὶ Ῥωμαίων 5). Σπανίως εἰς τινὰς περιστάσεις πρὸ πάντων ὅταν ὁ νεκρὸς ἀπέθανε διὰ βιαίου θανάτου, ἐκτίθεται ἢ πρὸς τὰ πρόθυρα τῆς οἰκίας 6), ὡς καὶ παρ' ἀρχαίους 7), ἢ εἰς τὸ ὑπαιθρον· καὶ εἰς τὸ ἔθιμον τοῦτο ἀναφέρονται αἱ ἀκόλουθοι σίχιοι δημοτικῶ τινος ἄσματος:

Ὅταν θέλω ν' ἀποθάνω
μιά παραγγελιά θά κάνω,
νά μὲ βάλλουν ἔς τὸ κρεβάτι,
νά μὲ βγάλουν ἔς τὸ χαγιάτι,
νὰ ἔρτουν ὅλοι νά μὲ ἰδοῦνε,
κι' ὅλοι νά μὲ λυπηθοῦνε. 8)

Καὶ ἡ μὲν κεφαλὴ τοῦ νεκροῦ ἀνέχεται διὰ προσκεφαλαίων, οἱ δὲ πόδες εἰς δεδεμένοι διὰ ταινιῶν μελανοῦ χρώματος 9), ὅπερ ὁμοιάζει πρὸς τὴν συνείθειαν τῶν ἀρχαίων τοῦ νὰ κοσμῶσι

1) Λουκιαν., π. Πένθους. §. 41. τ. II. σ. 927. ed. Reitz.—Becker, Charicles. t. II. σ. 472.—Franz, elementa epigraph. Graecae. σ. 331.—Curtius, inscript. ἐν Rheinisches Museum f. Philologie 1843. σ. 104.

2) «Ἄνω λίαν μακρῶς κίβωτοῦ» κατ' Ἀντωνιάδην (Κρητικῆς σ. 345.)

3) Πρωτόδικος, σ. 41.

4) Ἡρόδ., Ε. 8.—Εὐριπιδ.,—Ἄλκηστ. 664. Ἰκετιδ. 53.—Δημοσθένης, σ. 1071, 1.—Δυσίας, σ. 431, 35.

5) Βλ. Marguardt, Römische Privatalterthüm. τ. I. σ. 353—354 καὶ τοὺς αὐτοὶ ἀναφερομένους συγγραφεῖς.

6) Guys, ἐνθ. αν. I. p. 287. Wachsmuth, Das, alte Griechenland im neuen σ. 108.

7) Ἰλιάδ. Τ. 212. κλπ.—Pers., sat. 3. «in portam rigides calces extendit.»—Hermann, Griechische Privatalterthums σ. 41.—διὰ τοὺς Ῥωμαίους βλ. Becker, Gallus t. III σ. 52.

8) Λιανοτράγουδα, ἔκδ. Τεσσαρική, 1868. σ. 299.

9) Πρωτόδικος, σ. 41.

μέ ταινίας τούς νεκρούς ¹⁾. Τὸ πρόσωπον ἀσκεπὲς πάντοτε μένον ²⁾, στρέφεται πρὸς ἀνατολὰς ³⁾. αἱ δὲ χεῖρες σταυρώνονται, καὶ ἐπ' αὐτῶν τίθεται εἰκὼν τῆς ἀγίου ⁴⁾. Παρὰ τὴν νεκρικὴν κλίνην ἀνάπτονται δύο λαμπάδες μία πρὸς τὴν κεφαλὴν, καὶ ἑτέρα πρὸς τοὺς πόδας, διὰ κεχρωματισμένων ταινιῶν περιτετυλιγμένα ⁵⁾. Οὕτω δὲ ποιήσαντες περικυκλοῦσι τὸ λείψανον κλαίονσαι αἱ γυναῖκες καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς, καὶ παραμένουσι μέχρι τῆς ἐκφορᾶς ἄδουσαι μυρολόγια, περὶ ὧν ἐκτενέστερον ἐν τοῖς περὶ μύρολογίων ὀμιλοῦμεν.

Ὁ Fauriel ἀναφέρει ὅτι αἱ γυναῖκες ἅμα κλείσωσι τὰ ὄμματα καὶ τὸ στόμα τοῦ νεκροῦ, ἀποχωροῦσιν εἰς γείτονα οἰκίαν συγγενοῦς ἢ φίλων των, ὅπου ἀλλάσσουσι, λευκὰ ὡς διὰ γάμων ἐνδύματα φοροῦσαι, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι φυλάττουσι τὴν κεφαλὴν ἀσκεπῆ καὶ λυτὴν τὴν κόμην. Ἐν ᾧ δὲ οὕτω ἐνδύονται, ἄλλαι γυναῖκες καταγίνονται διὰ τὸν στολισμὸν τοῦ νεκροῦ, ἐπιστρέφουσι δὲ, ἀφίνουσαι τὰς θύρας τῆς οἰκίας ἀνεφγμένας, ὅπως εἰσέρχονται οἱ γείτονες ⁶⁾.

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος διετηρεῖτο τὸ ἀρχαῖον ἔθιμον τοῦ θέτειν νόμισμα ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ νεκροῦ ⁷⁾. Τοῦτο κατ' ἐξοχὴν συνειθίζεται ἐν Μακεδονίᾳ ⁸⁾, Θράκῃ ⁹⁾, εἰς τινὰ μέρη τῆς

Ἑλλάδος ¹⁾, καὶ εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, ὅπου καὶ περατικίον καλεῖται ²⁾. Τὸ ἔθιμον τοῦτο εἶναι ἀρχαιότατον· ὁ Λουκιανὸς ὡς γνωστὸν πολλαχοῦ μέμνηται αὐτοῦ ³⁾· ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ ἄλλοι Ἑλληνας ⁴⁾ καὶ Λατίνοι συγγραφεῖς ⁵⁾· σώζονται προσέτι ἱκανὰ ἀπεικονίσματα νεκρῶν φερόντων ὄβυλὸν εἰς τὸ στόμα ἐπὶ διαφόρων μνημείων τῆς τέχνης ⁶⁾· καὶ νομίσματα δὲ εὑρέθησαν ἐπὶ νεκρῶν εἰς πολλοὺς ἑλληνικοὺς καὶ ῥωμαϊκοὺς τάφους ⁷⁾.

Οὐ μόνον δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι καὶ Ῥωμαίοις συνειθίζετο τοῦτο, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ⁸⁾ καὶ τοῖς Βλάχοις ⁹⁾. Ἀκόμη δὲ μέχρι τοῦ νῦν ἀπαντᾷ παρὰ τοῖς Ἀλβανοῖς ¹⁰⁾ καὶ τοῖς κατοικοῖς τοῦ Morvan ἐν Γαλλίᾳ, ἔνθα οἱ χωρικοὶ θέτουσι νόμισμα εἰς τὴν χεῖρα τοῦ νεκροῦ πρὶν ἢ τὸν θάψωσιν ¹¹⁾· ἀνάλογον εἶναι καὶ τὸ ἔθιμον τῶν χωρικῶν τοῦ Jura, αἰγίνες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ ἔθετον ξύλινον σταυρὸν καὶ ἐπ' αὐτοῦ νόμισμα ¹²⁾. Ὁ

1) Stephani, Reise durch das nördliche Griechenland. σ. 38.

2) Πρωτόδικος, σ. 44.—Ἀνάλογος ἡ λέξις πρὸς τὴν ἀρχαίαν πορθητήιον.

3) Λουκιαν., π. Πένθους § 40 (t. II p. 926 ed. Reitz) «ἐπειδὴν τις ἀποθάνῃ τῶν οἰκείων, φέροντες ὄβυλὸν εἰς τὸ στόμα κατέθησαν αὐτῷ, μισθὸν τῷ πορθητῇ τῆς ναυτιλίας γενησόμενον.» Βλ. καὶ Νεκρικ. Διάλογ. ΙΑ. 4.—Κατάπλους, § 18.

4) Πausan., I, κη, 1.—Ἀριστοφαν., Βατραχ. 140.—Σχολ. αὐτ. καὶ εἰς Λυσιστρ. 599.—Ἡσυχ., λ. Δανάκη.

5) Juvenal., III, 267.—Vergil., Aen. VI, 299 sqq.

6) Gerhard, Antik. Bildwerke. πιν. 409.—Panofka, Gemmen mit Inschriften in der Königl. Museum zu Berlin, Haag, Kopenhagen κλπ.—ἐν Πρακτικῇ τῆς ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου 1831. πιν. III. εἰκ. 31.—

7) Stackelberg, Die Gräber der Hellener. πιν. IV σ. 42.—Braun, ἐν Jahrbücher des reix. Vereines f. Alterth. t. XVII, σ. 410 κς.

8) Grimm, Deutsche Myth. σ. 794 (II ἐκδ.)

9) Schott, Valachische Märchen σ. 302.

10) Hahn, Albanesisches Studien. τ. I. σ. 451.

11) Baudieu, Le Morvan. t. I. p. 33.

12) D. Monnier, Moeurs et usages singuliers de Jura. p. 22.

1) Σχολ. εἰς Εὐριπίδ. Φοῖνισ. 1626.

2) Guys, ἐνθ. ἀν. p. 296.

3) Πρωτόδικος, σ. 42.—Ἰσω; τὸ ἀνὰ πρὸς θύρα ἐστραμμένος τῶν ἀρχαίων περὶ οὗ βλ. σ. 4139, σημ. 6. καὶ 7.

4) Ἀντωνιάδου, Κρητικῆ; σ. 345.

5) Πρωτόδικος, σ. 41.

6) Fauriel, Chants populaires de la Grèce moderne p. XXXVIII

7) Λευκίας, Ἀνατροπὴ τῶν δοξασάντων κλπ. σ. 30 «ἐν πολλοῖς τόποις τῆς Ἑλλάδος ἐντιθέασιν τῷ τοῦ νεκροῦ στόματι νομισμάτιον.»—Vrété, Mélanges Néo-helléniques. p. 30.—«L'obole de Charon est encore mise religieusement sous la langue des morts dans certaines parties de la Grèce.»—Βλ. καὶ τὸ περὶ Χάρου ἄρθρον.

8) Πρωτόδικος σ. 44.

9) Βλάχιος; Γ. Σκορδέλης, ἐν Πανδώρα τ. XI. σ.

κύριος Πούλιος νομίζει ¹⁾ ὅτι ἀντὶ τοῦ ὀβολοῦ «διὰ τὸ χριστιανοὺς εἶναι τοὺς κατοίκους, κήρινον σταυρὸν τῷ στόματι τοῦ νεκροῦ ἐντιθέασιν». Ἄλλ' ἡ συνήθεια αὕτη ἔχει νομιζομεν μᾶλλον σχέσιν πρὸς τὸ ἠνωτέρω μνημονευθὲν ἔθιμον τοῦ φράττειν τὸ στόμα τοῦ νεκροῦ διὰ βάμβακος, οὐδεμίαν δ' ἀναλογία πρὸς τὸ ἀρχαῖον τοῦ θέτειν ὀβολόν.

Ἐθιμόν τι, τὸ θραύειν τὰ πηλίνα ἀγγεῖα, ἅτινα περιεῖχον τὰ φάρμακα, ἅμα ὁ ἀσθενὴς τελευτήσῃ ²⁾ φαίνεται ἀνήκου εἰς τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν τοῦτο δὲ συμπεραίνομεν, διότι ὁ λαὸς νομίζει ὅτι διὰ τοῦ κρότου τῶν θραυμένων τούτων ἀγγείων ἐκδιώκονται οἱ δαίμονες, ὅσοι περιτρέχουσι, ζητοῦντες νὰ σύρουσι διὰ τῆς βίας εἰς τὴν κόλασιν ψυχὰς ³⁾, ἡ δὲ πρόληψις αὕτη ἔχει μεσαιωνικὸν τινα χαρακτήρα.

Ὁ νεκρὸς θάπτεται ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον ⁴⁾, ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ⁵⁾, οὐχὶ ὅμως ποτὲ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ⁶⁾. Τέσσαρες ἄνδρες συγγενεῖς ἢ φίλοι τοῦ θανόντος θέτουσι τὸ πῶμα εἰς τὴν νεκρικὴν θήκην, νεκροθήκην, ἢ θήκην ⁷⁾ καὶ ξυλοκράβατον ⁸⁾ συνήθως καλουμένην, καὶ ἐκφέρουσιν αὐτὸ τῆς οἰκίας, ἐν μέσῳ σπαρακτικῶν κραυγῶν τῶν γυναικῶν, αἵτινες τὸ ὕστατον αὐτὸ χαιρετῶσι· αἱ κραυγαὶ αὗται ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ τοῦ νεκροῦ λέγονται ἔξοδι ἐκ τῆς λέξεως ἐξόδιον, ἥτις εἰς

τε τὴν Παλαιὰν Διαθήκην φέρεται μετὰ τὴν αὐτὴν σημασίαν ¹⁾, καὶ εἰς τὰ βαρβαρογραφικὰ ποιήματα ἅπαντ' ²⁾.

Τὸ λείψανον περιφέρεται διὰ τῶν κυριωτέρων ὁδῶν τῆς πόλεως ³⁾, πενθίμως κρουομένων τῶν κωδῶνων τῆς ἐκκλησίας ⁴⁾. Τὴν νεκρώσιμον πομπὴν κάλλιστα περιγράφει ὁ κύριος Ἀντωνιάδης ἐν τοῖς ἐξῆς:

Ἐμπροσθεν βαίνουσι παῖδες, καλάθους εἰς χεῖρας
[κρατοῦντες,
ἔνθα τεμάχια εἶναι τυροῦ κ' ἐκλεκτοὶ διπυρραταί·
κι' ἄλλοι πλησίον αὐτῶν εἰς ἀγγεῖα κομίζουσιν
[οἶνον,
ὅστις σπονδὴν τῶν νεκρῶν εἰς καιροῦς παλαιούς
[ἐνθυμίζει . . .
(Ταύτην τὸ ἔθνος ἡμῶν μακαρίαν καλεῖ τῶν
[θανόντων . . .)
Εἶτα δὲ σύμπαν τὸ πλῆθος σιγῶν τοὺς θανόντας
[προπέμπει.
Κι' ἤδη βαδίζουσι ἐν ὕμνοις πενθίμοις τὴν πλά-
[νην τοῦ κόσμου
ψάλλουσι ψάλλται· σεμνοὶ δι' ἱερεῖς πρὸς τὸν ὕψι-
[στον τείνουσι
τῶμμα, καὶ λέγουσι εὐχὰς εἰς ψυχῆς σωτηρίαν· κι'
[οἱ ἄνδρες,
ὄω ποιήσαντες τάξεις μακρὰς ἐκατέρωθεν, τῶπλον
στρέφουσι κάτω, τὴν γῆν ὡς νὰ θέλουν μ' αὐτὸ
[νὰ τρυπήσουν,
ἥτις σκληρῶς πρὸς τὸ σπλάγγχον αὐτῆς ἐπισύρει
[ἐκεῖνον,
ὅστις ὑπῆρξε λατρεία· εἰκῶν εἰς τὴν Κρήτην ἐξῆς.
Γόοι σκληροὶ γυναικῶν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Δράκου
[σπαράττουσι
πᾶσαν καρδίαν δεινῶν ὑποστάσαν ὁμοίων τὰ πάθη,
ὅσα σπανίως ἐλλείπουσι· καθότι τίς εἶναι ἐκεῖνος,
ὅστις δὲν εἶδε θανόντ' ἀδελφόν ἢ γονεά ἢ τέ-
[κνον; . . . 5)

Τὸ λείψανον δὲν παρακολουθοῦσιν οἱ

1) X. Πούλιος, Περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ γένους τῶν νῦν Ἑλλήνων, 4870 σ. 26.

2) Rouqueville, Voyage dans la Grèce t. VI, p. 146.—

3) Ἀντωνιάδου, Κρητικῆς σ. 347.

4) H. Mathieu, La Turquie et ses différents peuples. t. II p. 143. «C'était faire injure aux defunts que de les garder trop longtemps à la maison.

5) Ἰλιάδ. Ψ. 74. Εὐσταθ., εἰς Ἰλιάδ. θ. 440.—Ἰσατος, π. Φιλοκτ. κλήρου σ. 143.

6) Πρωτόδικος, σ. 13.

7) Αὐτ. σ. 14.

8) Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις (ληνός, πύελος, θροῖτη, λάρναξ, σορός, Πολυδευκ., I' 450) κατεσκευάζοντο συνήθως ἐκ ξύλου κυπαρίσσου (Θουκυδ., B. 340.—Πρόβλ. Plin., Nat. Hist. XXXV, 46.)

1) Σκαρλ. Α. Βυζαντ., Λεξικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς. 1856. σ. 254.

2) Βλ. Διήγησιν Ἀπολλωνίου τοῦ Τυρίου στ. 395 ἐν Wagner, Mediaeval greek Texts 1870. τ. I. σ. 75.—Βλ. καὶ θρήνον εἰς τὴν μεγάλην Παρασκευὴν ἐν Christ et Paranikas, Antholog. carmin. Christianarum p. 93. ἢ ποῖα ἄσματα μέλψω, τῆ σῆ ἐξ ὀδὸς οἰκίτημον; — ἐξ ὀδίου (Γ. Κωδιν., π. θεαμάτων σ. 47 Bon.)

3) Τοῦτο καὶ ἐν Ῥώμῃ ἐγένετο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Βλ. Διονυσ. Ἀλικαρνασσ., N. 39 «Καὶ τὴν ἐκφορὰν τοῦ σώματος διὰ τῶν ἐπιφανεστάτων τῆς πόλεως ποιησαμένοι στενωπῶν.»

4) Ὅταν ὁ νεκρὸς εἶναι ἐπίσημος πυροβολοῦσιν ἀπὸ καιρῶν εἰς καιρῶν. Βλ. Ἀντωνιάδ., Κρητικῆδα σ. 354.

5) Ἀντωνιάδ., αὐτ. σ. 353—354.

δεισιδαίμονες συγγενεὶς ὅταν ἦναι ὁ πρῶτος τῆς οἰκίας νεκρός¹⁾. Ἐκ δὲ τῆς ἀκολουθούσης τὸ φέρετρον συνοδίας προπορεύονται μὲν οἱ ἄνδρες, ἔπονται δὲ λυσικόμοι αἱ γυναῖκες, ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐγίνετο²⁾. Ἄμα φθάσωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ νεκροταφείου ψάλλεται ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, καὶ ταύτης τελευτώσης διὰ τοῦ ἄσματος «Δότε τελευταίου ἀσπασμόν, ἀδελφοί, τῷ θανόντι» προσέρχονται ἅπαντες καὶ ἀσπάζονται τὸν νεκρὸν εἰς τὰ χεῖλη καὶ τὸ μέτωπον³⁾. Φέρουσιν ἀκολουθῶς τὸν νεκρὸν εἰς τὸν τάφον ὅπου ἐνθέτουσιν αὐτὸν οἱ νεκροθάπται, εἰς δὲ ἱερεὺς ἐκφωνῶν τὴν Γραφήν «Γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσει» ἐπιχέει ὀλίγον ὕδωρ ἐπὶ τοῦ τάφου ἐκ λαγῆνου, ἥτις μετὰ ταῦτα θραύεται⁴⁾, καὶ δρᾶκα χρώματος ταῦτα δὲ ποιοῦσιν ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ θανόντος ἐπιφωνοῦντες «Θιὸς ἀχωρέσοι του!»⁵⁾. Εἰς τινὰ μέρη ἀφ' οὗ τοποθετήσωσι τὸν νεκρὸν ἐντὸς τοῦ λάκκου ρίπτουσιν ἐπ' αὐτοῦ ἀνημμένους ἄνθρακας, ἐπιχύνοντες καὶ κανδήλιον, ὅπερ λαμβάνουσιν ἐκ τῆς παρακειμένης κατοικίας⁶⁾. Ἄλλαχού πρὶν ἢ τὸν τάφον καλύψωσι βάλλουσιν ἐπὶ τοῦ στόματος κεραμιδα ἐφ' ἧς εἰσὶ κεχαραγμένοι σταυροὶ ἢ πεντάλφα, εἰς ὧν τὰς γωνίας ἐγράφεται τὸ ὄνομα τοῦ

Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας¹⁾, κατὰ τὴν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς συγκοπήν [I. X. M(ήτηρ) Θ(εοῦ) N(ικᾶ). Ἰ(ησοῦς) N(αζωραῖος) B(ασιλεὺς) Ἰουδαίων].]

Οἱ τάφοι εἶναι ἀπλούστατοι ἀνακαλοῦντες εἰς τὴν μνήμην τοὺς ἀρχαιοτάτους τύμβους· ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ καίεται θυμίαμα²⁾ καὶ ἀνάπτεται ἐπὶ τινὰ χρόνον κανδήλιον, ὅπερ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ γίνεται, ἐπὶ τεσσαράκοντα ὅλα ἡμερονύκτια καίον ἀδιακόπως, καὶ ἀκοίμητον διὰ τοῦτο καλούμενον³⁾. Ἄλλαχού εἰς τὸ μέρος ἐνθα ἐξεψύχησεν ὁ νεκρὸς ἄπτουσιν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας⁴⁾ ἢ καὶ ἐπὶ πολλὴν λύχρον, καὶ θέτουσιν ἄρτους καὶ ἀγγεῖα μετ' ὕδωρ⁵⁾ ὅπως αἱ ψυχαὶ ἐπιστρέφουσαι τρώγωσι καὶ μὴ παραποῦνται. «Ἄλλα ἀγγεῖα, λέγει ὁ ποιητὴς τῆς Κρητικῆς κύριος Ἀνωμαλιάδης,

θέτουσι μ' ὕδωρ, διττοὺς προσαρμόζοντες ἄρτους, ἔν' ἀπομένουν τοῦ οἴκου ἐντός· καὶ κανδήλιον
[δ' ἄμα
ἄσδεστον ἔχον τὸ φέγγος, μὴ τύχη καὶ στρέψουν
[ὀπίσω
πάλιν αἱ δύο ψυχαί, καὶ τὸν τόπον προσδέψουν
[ἐκεῖνον
ἔρημον, ἄνευ τροφῆς κι' ἄνευ πόσεως, κ' εἴπουν
[μὲ πόνον·
«Φεῦ! ἐπελάθοντο τόσον ταχέως ἡμῶν, καὶ κάμ-
[μίαν
μέριμναν πλεόν δὲν ἔχουν ὀπόσων ἀνάγκη μᾶς
[θλίψει!»

1) X. Μεγδάνος, Ἡθικοὶ χαρακτῆρες 1818 σ. 273.

2) Νόμος Ἀττικὸς ἐκέλευε «βαδίζειν τοὺς ἄνδρας πρόσθεν, ὅταν ἐκφέρωνται, τὰς δὲ γυναῖκας ὀπίσθεν.» (Δημοσθεν., πρὸς Μακάρτατον § 62. — Λυσίας, π. Ἐρατοσθένους φων. α'. σ. 14.) Ἐν Ῥώμῃ γυναῖκες ἠκολούθουν κοπτόμεναι τὸ λείψανον, (Serv., ad Aen. III 67.—Cicer., de legg. II. 23. 59.—Plin., Nat. Hist. XI 37 § 157), αἱ δὲ θυγατέρες λυσικόμοι ἠκολούθουν τῶν γονέων τῶν τὸ φέρετρον (Πλούταρχ., Ῥωμαϊκ. κερ. 11. — Petron., Satyr. 441.)

3) Bl. S' Sauveur, Voyage historique etc dam. les isles. 1800 t. II p. 54.

4) Pouqueville, Voyage dans la Grèce t. IV. ch. 432. p. 409.

5) Ὁμοίος ὁ Ἀττικὸς νόμος ὁ κελεύων τοὺς ἀτάφῳ περιτυχόντας σάματι ἐπιβάλλειν αὐτῷ γῆν (Αἰλιαν., Ποικ. ἱστ. E. 44.)

6) Πρωτοδικας, σ. 14.

1) Πρωτοδικας, αὐτ. — Tournefort, Relation d'un Voyage du Levant. τ. I σ. 426.

2) Wachsmuth, Das alte Griechen. σ. 424.

3) Πρωτοδικας, σ. 15. — Bybilakis, Neugriechisches Leben σ. 68 «wird ein Licht an das Kopfende seines (τοῦ νεκροῦ) Grabes gesetzt.»

4) X. Μεγδάνος, Λύχνος Διογένους ἢ Ἡθικοὶ χαρακτῆρες. 1818. σ. 273 «καὶ εἰς τὸν ἐνταφιασμόν τοῦ νεκροῦ διατάσσει ὁ δεισιδαίμων νὰ βάλῃσι θυμίαμα, καὶ ὀβολὸν εἰς τὸ στόμα του· καὶ εἰς τὸν τόπον ὅπου ἐξεψύχησεν ἄπτει λύχρον τρεῖς νύκτας κατὰ συνέθειαν, καὶ παραθέτει καυκίον μετ' καθαρὸν νερόν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα κάμνει.» — Bybilakis, ἐνθ. αν. σ. 67—68 «bei den griechen Sitte . . . eine Lampe ἀκοίμητον λύχρον Ecke der Stube fortwährend brenner zur erhalten, woder Verstorbene sein Leben ausgehaucht hat.»

5) X. Μεγδάνος ἐνθ. αν.

Οὕτω καὶ σήμερον ἔτιφρονοῦν ὅτι κάτω τοῦτάφου τρώγουν θανάοντα· καὶ πίνουν. 8)

Ἐν Κρήτῃ ἀποτίθεται ἐπὶ τοῦ τάφου λάγνηνος πλήρης ὕδατος καὶ ἀφίεται ἐκεῖ ἡμέρας τεσσαράκοντα· διότι κοινὴ δόξα ὑπάρχει ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἡ ψυχὴ περιφερομένη ὅπου παρευρέθη ζῶσα, πίνει ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου ἐπανερχομένη τὸ ἑσπέρας 2). Τοῦτο δ' ἔχει ἴσως σχέσιν πρὸς τὴν πολλαχούτῃς Ἑλλάδος σαζομένην συνήθειαν τοῦ κενοῦν ὑδρίαν πλήρη ὕδατος κατὰ τὴν θύραν ἅμα τῇ ἐξόδῳ τοῦ λειψάνου, ὅπως λάβῃ ἀναψυχὴν τινα τὸ πνεῦμα τοῦ νεκροῦ 3). Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπεκράτει παρομοία τις ἰδέα, ἣν ἀναφέρει ὁ Δουκιανός 4). «τρέφονται δὲ ἄραιαίς παρ' ἡμῶν χοαῖς καὶ τοῖς καθαγίζομένοις ἐπὶ τῶν τάφων· ὡς εἶ τῳ μὴ εἶη καταλελειμμένος ὑπὲρ γῆς φίλος ἢ συγγενής, ἄσitos οὗτος νεκρὸς καὶ λιμώτων ἐν αὐτοῖς πολιτεύεται.»

Τὸ σχετικὸν πρὸς τοῦτο ἔθιμον τῶν ἀρχαίων τοῦ σπένδειν ἄκρατον οἶνον τοῖς νεκροῖς 5) διεσώθη καὶ παρ' ἡμῖν· εἰς τιμὴν τῶν ἀποθανόντων χύνουσι εἰς τὴν γῆν μέλανα οἶνον 6) ἐν δὲ Μακεδονίᾳ, Τραπεζοῦντι, Καππαδοκίᾳ, καὶ ἀλλαχοῦ ἴσως συνειθίζουσι τὰς αὐτὰς τῶν ἐναγισμάτων ἡμέρας, ἀφ' οὗ ψάλλουσι μικρὸν τρισάγιον, νὰ σπένδωσι οἶνον τοῖς νεκροῖς 7). ἐν δὲ τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ δι' ἐπίτηδες ὁπῆς ἐντὸς τῶν τάφων ἐγχέουσι οἶνον 8).

1) Ἀντωνιάδ., Κρητικῆς σ. 347.

2) Πανδώρα. τ. XVII, σ. 331.—Byblaikis, ἐνθ. ἐν. σ. 67. «hieraus müssen wir uns die bei den Griechen übliche Sitte erklären, vierzig Tage lang nach dem Tode für den Verstorbenen ein mit Wasser gefülltes Gefäß hinzustellen.»

3) Πρωτόδικος, σ. 43.

4) Δουκιαν., π. πένθους. § 9. (t. II p. 926 ed. Reitz.)

5) Αὐτ. § 49. σ. 934. Πρὸβλ. Becker, Charicles. τ. III. σ. 421.—Hermann, griechische Privatalterth. σημειώσεις 32.

6) Ἀνθ. Γαζῆ, Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. τ. III λ. Σπονδῆ.

7) Πρωτόδικος, σ. 47.

8) Felows, Travels in Asia minor. σ. 241. (γερμ. μετ.)

Οἱ νεκροὶ θάπτωνται εἰς τὸν περίβουλον τῶν ἐκκλησιῶν, ἀρχαιότερον μὲν ἐντὸς τῶν χωριῶν, νῦν δὲ κατὰ τι βασιλικὸν διάτυγμα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μακρὰν τῶν οἰκιῶν. Εἰς εὐεργέτας τῶν ἐκκλησιῶν, εἰς ἱερεῖς, ἢ εἰς μεγάλους ἀρχοντας, κατ' ἐξαιρετικὴν χάριν ἐπετρέπετο νὰ θάπτωνται καὶ ἐντὸς αὐτῶν τῶν ἐκκλησιῶν· ἐνίοτε τῶν προὔχόντων ἢ τῶν εὐπορωτέρων τὰ μνήματα κοσμεῖ ἀπλῆ πλάξ, ἢ καὶ ἀψὶς (καμάρα) τὸν τάφον ἐπιστέγουσα 1). καὶ ὁ μὲν τάφος μνημα, μνημοῦρι, λάκκος καὶ τάφος καλεῖται, τὸ δὲ νεκροταφεῖον κοιμητήριον 2), καὶ περιβόλιον 3), εἰρωνικῶς δὲ μεγάλη μάνδρα καὶ θυμαράκια.

Ἐν δὲ τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐχαράσσετο ἐπὶ τῶν τάφων σύμβολόν τι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ νεκροῦ ἐμφαῖνον· Οὕτως ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν ναυτικῶν ἐγλυφον κώπην ἢ πλοιάριον, ἐπὶ τοῦ τῶν λιθοξόων σφύραν, καὶ οὕτω καθεξῆς 4). Σμύρνη μάλιστα ἐν τῷ ναῶ τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς σώζονται ἔτι μέχρι τοῦ νῦν τοιοῦτοι τάφοι.

Σπάνια εἰσὶν τὰ παραδείγματα τῶν θαπτομένων κατ' ἰδίαν παραγγελίαν εἰς τὰ κτήματά των 5). Συνήθως ὁμως οἱ ποιμένες καὶ οἱ ἀγροδίαιτοι, ἂν πλησίον τοῦ τόπου, ἔνθα ἀπέθανον δὲν ὑπαρῆν παρεκκλήσιόν τι, θάπτονται ἐπὶ λόφων, ἢ τῆς κορυφῆς ὀρέων. Γνωστὰ δὲ τὰ δημοτικὰ ἄσματα τὰ περιγράφοντα τάφους κλεφτῶν· ὁ κλέφτης τὴν αὐτὴν

1) Καὶ τὸν εἴχασι θαμμένον εἰς τὸν ἅγιον Γεωργιον (Κρήτη) καὶ τοῦ εἴχασι καμάραν καμωμένην (Pashley, Travels in Crete. vol. II. p.) Ἀντωνιάδου Κρητικῆς σ. 420.

2) Μνημεῖον δ' ἐκεῖνη (ἢ καμάρα) ἦτο πλουσίου ἀνδρός τεθαμμένου πρὸ χρόνων ἐκείνου.

2) Wachsmuth, Das alte Griechenland im neuen σ. 125.

3) Πρωτόδικος, σ. 45.

4) Πρὸβλ. H. Mathieu, la Turquie et ses differents peuples. t. II p. 115. «Les Grecs couvrent ordinairement les tombes des emblèmes profession de defunt.»

5) Πρωτόδικ., Αὐτ.

ἐκφράζει πάντοτε εὐχὴν, νὰ ταφῆ ὄρθιος μετὰ τοῦ ὄπλου του, ὅπως δύνηται εὐκόλως νὰ πολεμῆ καὶ ἐν παράθυρον νὰ ἀνοιγῆ ἐπὶ τοῦ τάφου του ὅπως χαιρετᾶ τὰ πτηνὰ κατὰ τὴν ἀνοιξιὺν, καὶ τοὺς διερχομένους συντρόφους του ¹⁾). Ὁ δὲ ναύτης παρὰ τὸ προσφιλὲς αὐτοῦ στοιχείου ζητεῖ νὰ ὀρυχθῆ ὁ τάφος του, ὅπως ἀκούη τὰ μέχρι τοῦ νῦν διατηρούμενα ἀρχαῖκὰ παρακελεύσματα τῶν ναυτοπαίδων εἰς αὐτὰ μὲν ἅλα, καὶ τὸν ἀρμονικὸν τῶν κυμάτων ῥόχθου, ὃν τοσάκις ζῶν ἄσμένως ἠκροάσθη ²⁾).

1) Παιδιὰ μου μὴ μ' ἀφίνετε ἔς τὸν ἔρημον τὸν
[τόπο,
γιατ' εἶν' τ' ἀρκούδια καὶ μὲ τρῶν οἱ λύκοι καὶ
[μὲ πίνουν. (γρ. δὲ μ' ἀφίνου)
Γιὰ πάρτε με καὶ σῦρτε με ψηλὰ σὲ μιὰ βραχοῦλα,
κόψτε κλαδιὰ καὶ στρῶστέ μου καὶ βάλτε με νὰ
[κάτω,
καὶ ἴκιάστε μου τὸ μνημᾶ μου νὰ πέρηθῃ δυὸ νο-
[μά τους,
νὰ στέκ' ὄρθος νὰ πολεμῶ καὶ δίπλα νὰ γεμίζω.
Κι' ἀπ' τὴν δεξιὰ μου τὴ μεριὰ ἀφίστε παραθύρι,
νὰ μπαινοβγαίνουν τὰ πουλιὰ τῆς ἀνοιξίς τ' ἀη-
[δόνια,
νὰ φέρουν χαιρετίσματα ἀπὸ τὸ Μπουκοβόλα.
(Passow, ἀρ. 404. σ. 84.)

Παιδιὰ μὲ τὰ χαντσάρια σας φτιάστε μου τὸ κυ-
[δοῦρι,
φτιάστε μου τὸ κυδοῦρι μου ἴσα μὲ δυὸ νομάτους
νὰ στέκ' ὄρθος νὰ πολεμῶ κι' ὀλόρτος νὰ γεμίζω.
Καὶ ἔς τὴν δεξιὰ μου τὴ μεριὰ ν' ἀφίστε παραθύρι,
νὰ κρούξ' ὁ ἥλιος τὸ ταγὺ, τὴ νύχτα τὸ φεγγάρι,
νὰ λάμπουν τὰ τσαπράζια μου, ν' ἀστράφτῃ τὸ
[σπαθί μου,
κι' ὅταν περνοῦν κλεφτόπουλα νὰ μὲ καλημερίζουν·
—Καλὴ σου μέρα, Γιώτη μου.—Καλῶς τὰ παλ-
[ληκάρια.

(Ζαμπελ., Ἄσμ. δημ. σ. 606.—Passow, Carminn popularia σ. 95.)

Καὶ κλειστὲ μου τὰ μάτια μου, φιληστε μ' ἕνας
[ἕνας,
κόψτε κλαριὰ καὶ στρῶστέ μου, κλαριὰ προσκε-
[φαλάρι,
φτιάστε καὶ τὸ κυδοῦρι μου πλατὺ γιὰ δυὸ νομά
[τους,
νὰ στέκ' ὄρθος νὰ πολεμῶ, καὶ δίπλα νὰ γιομίζω.
(Ζαμπελ., σ. 695.—Passow, σ. 419). Πρὸβλ.
Passow, σ. 405 (Ζαμπελ., σ. 703. Εἰλαμπ., Ἀμάραντος σ. 22) σ. 420 καὶ σ. 425. (Tomaseo, Canti popolari t. III. p. 340.)

2) Τὸν ναυκλήρο παρακαλῶ καὶ τὸν καρaboκῆρη, νὰ μὴ με θάψουν ἔς ἐκκλησιά, μηδὲ ἔς μοναστήρι, μόνον ἔς τὴν ἀκρὴ τοῦ ἰαλοῦ, ἔς τὸν ἄμμον ἀπο-
[κάτω.

Ὁ λαὸς σέβεται τοὺς τάφους, καὶ οὔτε κάθηται οὔτε πατεῖ ἐπ' αὐτῶν, νομίζων προσβλητικὸν τοῦτο διὰ τοὺς ἀποθανόντας. Ἐξ αἰτίας τῆς δοξασίας ταύτης ἀναφέρονται τὰ ἀκόλουθα εἰς δημοτικὰ ἄσματα:

Πέρνα δεξιὰ καὶ θεὸ ναύρης δυὸ μνημάτα χτισμένα,
Μὴν τὰ πατήσης, Γιώργό μου, τί κλαίουν καὶ τὰ
[δυὸ τους,
καὶ βγαίνουν ἄγριας φωνᾶς καὶ μπουμπουνάει ὁ
[λόγγος·
—Τί φταίμε τὰ δυὸ ἔρημα τὰ κατασκοτωμένα;
Ποίος εἶναι κ' ἔητε καὶ πατεῖ τὴν πλάκα τοῦ μνη-
[μάτου;

Δὲν φτάνει κλπ.

Μὲν ἔητονε νὰ χάσωμε καὶ τὸν γλυκὺ μας ὄπνο. 1)

καὶ

Κ' ἕνα μνημ' ἦτον ξέχωρα ξεχωριστ' ἀπὸ τ' ἄλλα,
δὲν τὸ εἶδα καὶ τὸ πάτησα ἀπάνου ἔς τὸ κεφάλι,
κι' ἀκούω τὸ μνημα καὶ βογγᾶ καὶ βαρυναστέ-
[νάζει·

« Ἄν ἦσαι Τοῦρκος, πάτει με· Ὅθριός, κορνιά-
[χτισέ με . . .

Δὲν ἤυρες τόπο νὰ διαθῆς καὶ δρόμο νὰ περάσης;
Μὲν ἦλθες καὶ μὲ πάτησες, ἀπάνου ἔς τὸ κεφάλι.
Τάχα δὲν ἤμουν κ' ἐγὼ νιός, δὲν ἤμουν παλλη-
[κάρι; κλπ. 2)

καὶ ἐν παραλλαγῇ τῶ ἀνωτέρω ἄσματος:

Δὲν τὸ εἶδα καὶ τὸ πάτησα ἀνάμεσα ἔς τὰ μάτια,
κ' εἶχε τὰ μάτια τ' ἀνοιχτὰ κ' ἐμπῆκε χῶμα μέσα. 3)

[Ἔπειτα τὸ τέλος.]

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἐκεῖ οἱ ναύταις ν' ἀρχωνται ν' ἀκούω τὴ φωνή
[τους.

Ἐχετε ἴγειαν, συντρόφοι μου, καὶ σὺ καρaboκῆρη,
καὶ σὺ ἔα λέεσα μου γλυκὸ, γλυκότερο ἔα
[μὸ ἅλα.

Ἐλουσαν τὰ ματάκια μου, ἔλουσαν καὶ δὲ βλέπω.
(Fauriel, Chants popul. de la Cr. t. II. p. 406.
—Passow, σ. 275.)

Καὶ μένα νὰ μὲ θάψετε πίσω ἔπ τὸν ἄγιο Γιώργη,
ν' ἀκούω τὰ μουτσόπουλα, ποῦ λὲν ἐλ ἔσα ἔσα
[λέεσα

Passow, σ. 275. ἀριθ. 391 α.)

Ὁ Γερμανὸς Conze ἐξ οὗ τὸ ἄσμα ὁ Passow παρέλαθε, μὴ γνωρίζων καλῶς τὴν γλῶσσαν, ὡς καὶ ἐξ ἄλλων ἄσμάτων ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθέντων φαίνεται, ἴσως ἔγραφε κακῶς ἀντὶ ν' ἀκούω τὰ μουτσόπουλα νὰ λὲν τὸ ἔγχε—λέεσα.

1) Passow, σ. 414.—Σακελλαρ., Κεπρ. τ. III. σ. 24.

2) Passow, σ. 415.

3) Passow, σ. 416.

ΑΤΤΙΚΑΙ ΝΥΚΤΕΣ

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΣ

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ	ΙΟΥΛΙΑ
ΧΡΥΣΙΑΔΑ	ΙΑΚΩΒΟΣ
ΝΑΝΝΩ	ΕΠΤΑ νέοι μετημφισμένοι
ΗΛΕΚΤΡΑ	ΠΕΝΤΕ ἕτεροι νέοι
ΑΗΔΑ	ΤΡΕΙΣ στρατιῶται
ΔΡΙΑΔΩΝΗ	ΔΥΟ ὑπηρέται

Ἡ σκηνὴ ἐν Ἀθήναις, μετὰ ἔτη 50.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

Αἰρήτρια.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Δωμάτιον τοῦ Ἰακώβου. Ἀνάκλιντρον, χάριεν στρογγύλον κάτοπτρον. Βιβλιοθήκη. Θύρα εἰς τὸ βάλος. Μικρὸν γραφετὸν ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ἔχων ἀνοικτὴν θήκην τινα, κάθηται ὁ Ἰακώβος μελετῶν ἢ μᾶλλον παρερχόμενος πληθὺν χαρτίων. Ὄρα 3 M. M.

ΙΑΚΩΒΟΣ

Αὐτὰ τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ πατρός μου εἶνε ἀληθῶς μυστικαὶ τῆς καρδίας του δέλοι. Ὅποια πάθη, ποιοὶ ρεμβασμοί! Φαίνεται νὰ ἦτο τὰ μᾶλα φίλερος καὶ σιγηλὸς ἐρημίτης... Ὀλίγον ἀγριάνθρωπος. Ἐν τούτοις, ἐὰν κρίνω ὡς ἰατρός οὐδὲς του ἐγὼ, φαίνεται ὅτι οἱ ποιηταὶ τῶν χρόνων ἐκείνων ἔπασχον φθίσειν, οὐχὶ τῶν πνευμόνων ἀλλὰ τῆς καρδίας, τῶν αἰσθημάτων καὶ ἡ ποιήσεις των ἦτο μᾶλλον πύησις.

(Δαβὼν φύλλον τι ἀναγινώσκει)

Ἀφασία.

Ὡ, ἄφες με νὰ σιωπῶ!... Τί δύναται νὰ εἴπη—
(Ἀναγινώσκει μυθῶς.—Μετὰ μικρὸν)

Οὐδὲ μ' ἀρκεῖ τὸ χεῖλος σου
Εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ δῶμα!

(Μετὰ μικρὸν)

Ὅταν μὲ βλέπης κάποτε μετὰ μορφῆς πενθίμου—
(Σιγῆ.—Μετὰ μικρὸν)

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΕΤΟΣ Β΄.]

Ἦτωχὲ πάτερ!... Βεβαίως εἶνε ὁ πρῶτος ἢ ὁ τελευταῖος ἔρωσ του. Ἄγνοῦ ἔρωτος ἀληθεῖς ἀπόπνοιαί! Ἐχουσιν ἕμως τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο ἄλγος τῶν χρόνων ἐν οἷς ἔζησεν...

(Ἀναγινώσκει σιγῶν.—Μετ' ὀλίγον στραφεῖς μικρὸν ἀναφωνεῖ)

Ἄλκιβιάδη! Αἶ, Ἄλκιβιάδη!

(Καθ' ἑαυτὸν)

Θὰ κοιμᾶται ὁ ἠλίθιος!—Ἐν τούτοις πρόπει νὰ εὔρω μέσον ν' ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὴν χάλαζαν τῶν φίλων ἐν τῷ γραφεῖ μου...

ΣΚΗΝΗ Β΄.

Ἰάκωβος. Εἰσέρχονται τρεῖς στρατιῶται.

ΙΑΚΩΒΟΣ νομίζων ὅτι εἶνε ὁ ὑπηρέτης του καὶ χωρὶς νὰ στραφῆ

Ἄλκιβιάδη, ἐὰν μὲ ζήτηση τις, εἰπὲ ὅτι ἀπέθανα!

Εἰς τῶν στρατιωτῶν

Ποῖος ἀπέθανεν; Ζήτω ἡ Δημοκρατία!

ΙΑΚΩΒΟΣ στραφεῖς

Ἄ, ᾶ!—Ζήτω ἡ Δημοκρατία!

Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ζήτω καὶ ὁ νέος πρόεδρος!

ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἄ, ἔπεσεν ὁ χθὲς ἐκλεχθεὶς... Ζήτω.

Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ἐχει καλῶς ἀλλὰ πῶς νὰ ζήση ἡ Δημοκρατία ἀφοῦ πεινᾷ.

ΙΑΚΩΒΟΣ

Δηλαδή; Ἰσως ἠθέλατε νὰ εἴπητε διψᾷ.

Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ὅπωςδὴποτε, δηλαδή, ἐνοεῖς, πολίτα, ὅτι, ἂν ὄχι τὸ ἕτερον τῶν ἱματίων σου, τοῦλάχιστον... ὁδὸς ἡμῖν σήμερον τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον καὶ ἄφες τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

ΙΑΚΩΒΟΣ

Θαυμάσια!—Εἰμὶ βέβαιος, φίλοι μου, ὅτι θὰ ἔχετε πολλοὺς τοὺς ὀφειλέτας ἕνα μόνον ἠγνόνον: ἐμέ. Ὅπωςδὴποτε, ἐκεῖ ἐ-

πάνω εἰς τὴν τράπεζαν κείνται τρία τέσσαρα γραμμάρια· λάβετε δύο, δραχμὰς πενήτηκοντα.

(Ὁ Ἰάκωβος στρέφεται ἐνώπιον τοῦ γραφείου, οἱ γενναῖοι ἐρευνῶσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης.)

Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ

Ἐλάβομεν μόνον εἰκοσιπέντε. — Χαίρε, φιλόσοφε!

Ο ΙΑΚΩΒΟΣ

Χαίρετε, δημοκράται· καὶ κλείσατε τὴν θύραν.

(Ὁ στρατιώτης ἀναχωροῦσι κλείοντες τὴν θύραν. Ἀνεγείρεται καὶ βηματίζει.)

Εἶνε λοιπὸν αὐτὴ ἡ Δημοκρατία; ἴσως. (Ἀνάπτει σιγάρον καὶ κάθηται ἐπὶ ἀνακλιντροῦ.)

Εἶνε ἡ τελευταία ἐβδομάς τῶν Ἀπόκρεω· ἴσως καὶ ἡ Δημοκρατία εἶνε ἡ Ἀπόκρεως τῶν πολιτευμάτων. Ἄλλ' ἂν ἤρώτα τις ἐμὲ θὰ τῷ ἔλεγον ὅτι ἡ Ἀπόκρεως εἶνε ἡ ἀληθῆς ζωὴ. Εἶεν!.. Ὀπωσδήποτε, ἐν τοιαύταις στιγμαῖς, εἶνε ὠραιότερον νὰ ᾔνε τις ἐκτὸς ἢ ἐντὸς τῆς οἰκίας του. Τοῦλάχιστον σώζεται τις ἀπὸ ἐπισκέψεις δημοκρατῶν... Ἄς ἀναχωρήσωμεν.

(Ἀνεγείρεται, βηματίζων.)

Ποῦ νὰ μεταβῶ; Ποῦ;... Ἄς μεταβῶ εἰς τὴν Ἀμάθειαν. Ἄ, τὴν σκληράν! Πόσον ὠραιότερον θὰ ἦτο ἂν εἶχε θερμότερα στήθη καὶ ὀλιγωτέραν φρόνησιν... Καλλονὴ ἅμα καὶ σωφροσύνη, εἶνε φρικαλέα συμμαχία, εἶνε ὡς τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα τέρατα τῆς Ἑλλάδος· ἄνωθεν τοῦ στήθους παρθένοι, κάτωθεν θηρία ἀπαίσια.

(Μετὰ μικρόν.)

Ἄ, ἐὰν ἦτον ὅπως ἡ Σάπφειρα!.. Τετέλεσται!.. Ἐρωτες, θυσίαι, λατρεῖαι, ἄρκοι, δάκρυα· τέλος ὁ σίδηρος μαλάσσεται. Σὺ ὅμως, Ἀμάθεια, εἶσαι ἀνίλεως.—Διάβολε! εἶμαι λοιπὸν τοσοῦτον ἄχαρις καὶ τοσοῦτον ἀνεπιτήδειος ὥστε νὰ τῇ ἐμπνέω αἰωνίως τὴν ἰδέαν τοῦ συζύγου;

(Κλίνει τὴν κεφαλὴν εἰς συλλογισμὸς. Μετὰ μικρόν καὶ ζυηρῶς)

Ὀϊωνὸς ἄριστος! Τὸ ποιημάτιον αὐτὸ ἄς γείνη εἰς χεῖράς μου βέλος νίκης· ἴσως δι' αὐτοῦ εὐρὼ τὴν ἀχιλλεῖον πτέρην της. Ἡ ἐκρόασις τῆς ποιήσεως φέρει πολλάκις δά-

κρυα· καὶ τὰ δάκρυα εἰς τὰς κυρίας εἶνε συνήθως ἄγγελιοι εἰρήνης, συνθήκης, παραδόσεως. Ἐμπρός.

Ἀναλαμβάνει τὸν πλόν του, διορθοῦται μικρὸν ἐνώπιον κατόπτρου, λαμβάνει τὸ ποιημάτιον καὶ ἀπέρχεται.

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Παρά τῇ Ἀμαθείᾳ. Εὐρεῖα αἴθουσα. Τρεῖς τράπεζαι καὶ περὶ αὐτάς ἐργάζονται ποικίλας ἐσθῆτας γυναικῶν ἡ Ἀμαθεία, ἡ Πλέκτρα, ἡ Χρύσιλλα, ἡ Ναννώ, ἡ Ἀθήσα καὶ ἡ Ἀριάδνη.

ΝΑΝΝΩ διαπαύουσα τὴν ἐργασίαν αὐτῆς καὶ ἀνακλινομένη

Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι μόνον ἡμεῖς ἐργαζόμεθα.

ΧΡΥΣΙΑΛΑ

Μάλιστα· μὲ μίαν μόνην διαφορὰν· ὅτι πλειότερον κινεῖται ἡ γλώσσα ἡμῶν παρὰ ἡ βελόνη.

ΗΛΕΚΤΡΑ

Ἄλλαι ὅμως ἔχουσι τὴν εὐτυχίαν νὰ κινῶσι πολλῶ πλειότερον τοὺς πόδας παρ' ὅσον ἡμεῖς τὴν γλώσσαν.

ΑΗΛΑ

Ἀληθῶς ὁ κόσμος ὅλος χορεύει. Ὅπου στραφῆς, προσωπίδες· ὅπου εἰσέλθης, χοροί· ὅπου καθήσης ἄσματα, γέλωτες, μέθη.

ΝΑΝΝΩ

Ἄ, καὶ πῶς μὲ ἀρέσει τὸ βάλς! Ὅταν χορεύω βάλς, κλείσατε τὰ παράθυρα· μὲ ἔρχεται νὰ πηδήσω ἔξω. Φαντάσου· προχθὲς ἐδίδετο χορὸς εἰς τινὰ μεγάλην οἰκίαν, ἀπέναντι σχεδὸν τοῦ δωματίου μου· ὅλην τὴν νύκτα ἐχώρευον ὡς δαιμονισμένοι, ἐγὼ ἔβλεπον καὶ ἐσιώπων. Μετὰ τὰς δύο ἀπὸ τὰ μεσάνυκτα μετέβησαν εἰς τὸ δεῖπνον, ἀπελπισθεῖσα μετέβην καὶ ἐγὼ νὰ κοιμηθῶ, ἀλλ' εἶδα ὄνειρον καὶ ἦτο πάλιν χορὸς καὶ πάλιν δεῖπνον. Φαντάσου!

ΧΡΥΣΙΑΛΑ

Χθὲς ἀνεγίνωσα ὅτι τῶν πλειοτέρων ἡμῶν ἡ ζωὴ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ διέρχεται ὡς βάλς ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην ἀγκάλην...

ΑΗΔΑ

ὦ Χρυσίλλα, αἰωνίως φίλη τῶν ποιητῶν!

ΧΡΥΣΙΑΔΑ

Ἐἴθε νὰ ἤμην μόνον φίλη τῆς ποιήσεως!..

ΝΑΝΝΩ

Ἄγνοῶ ταῦτα· γνωρίζω μόνον ὅτι ὅλοι ἐτρελλάθησαν. Μία γείτων μου ἔδωκε χορὸν· καὶ ἦτο πλύστρια. Ὁ ἀμαξήλατος τῆς γωνίας ὅπου κατοικῶ ἔδωκε χορὸν· ἤμην κεκλημένη, ἀλλ' ἠρνήθην νὰ μεταβῶ.

ΗΛΕΚΤΡΑ

Διατί;

ΝΑΝΝΩ

Διότι ἠρνήθη ὁ Ἄνδρέας· ἔχει, λέγει, ἕνα θεῖον κόμητα ἐν Κερκύρα...·

ΗΛΕΚΤΡΑ

Λοιπὸν;

ΝΑΝΝΩ

Λοιπὸν καὶ ὁ ἀνεψιὸς κρατεῖ τὴν θέσιν του!

Ὅλοι γελοῖοι

ΑΡΙΑΔΝΗ

Εἶνε ὅμως ἀπελπισμός. Ἐὰν λείπης ἀπὸ χορὸν, χορεύεις μόνη δι' ὅλης τῆς νυκτός· βιγῶσα καὶ τρέμουσα. Ὅποιον ψυχός!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Τότε σᾶς προτείνω νὰ δώσωμεν χορὸν.

ΝΑΝΝΩ

Ἡμεῖς χορὸν;

ΗΛΕΚΤΡΑ

Ἡμεῖς;..

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Διατί ὄχι;

(Παραϊτοῦσιν ὅλοι τὴν βελόνην.)

Χορὸν δι' ἐράνου. Σᾶς προσφέρω τὴν αἶθουσαν αὐτήν. Αὐριον μάλιστα· ἔχομεν Σάββατον. Μὲ μικρὰς θυσίας δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν μουσικὴν καὶ δεῖπνον.

ΑΡΙΑΔΝΗ καγχάζουσα

Αὐτὸ μᾶς ἔλειπε· δεῖπνον!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Διατί ὄχι; Μουσικὴν καλὴν καὶ χάριεν δεῖπνον· ἀναλαμβάνω τὴν εὐθύνην ἐγώ. Ἴδου καταθέτω πρώτη δώδεκα δραχμάς. Ἄνασῦρει χρηματοθήκην καὶ ἐξάγει δύο δίστηλα.

ΗΛΕΚΤΡΑ

Εὖγε! Καὶ ἐγὼ δέκα. Ἴδου.

Καταθέτει χαρτονομίσμα.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Σύ, Ναννώ; Ἐλησμόνησα: Σεῖς, κυρία κόμησσα;

ΝΑΝΝΩ ἀνερευνῶσα τὰ θυλάκιά της

Ναί, ναί. Ἴδου καὶ ἐγὼ δραχμάς ἐπτά.

ΧΡΥΣΙΑΔΑ

Ἐγὼ οὐδὲ λεπτόν ἔχω ἐπάνω μου· ἀλλὰ στέλλω καὶ ἐγὼ εἰς τὴν Ἀμαλθειαν δέκα δραχμάς.

ΑΗΔΑ τῇ Ἀμαλθείᾳ

Ἴδου δραχμάς δύο· αὐριον δὲ πρῶτ' πρῶτ' σοὶ στέλλω ἄλλας ὀκτώ.

ΑΡΙΑΔΝΗ δίδουσα

Καὶ ἐγὼ δέκα. — Ἐρχεται καὶ ἡ Ἰουλία.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ναί. Πόσας δραχμάς καὶ ἐκείνη;

ΑΡΙΑΔΝΗ

Δέκα βεβιάως. — Θουμάσιον! ἔχομεν χορὸν!

ΧΡΥΣΙΑΔΑ

Καὶ δεῖπνον!

ΗΛΕΚΤΡΑ

Ἀλλὰ πῶς;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Σιωπή. Ἴδου: ἔχομεν ἐδῶ δραχμάς 41. Καὶ ὀκτὼ τῆς Λήδας 49. Καὶ δέκα τῆς Χρυσίλλης 59. Καὶ δέκα τῆς Ἰουλίας, 69.

ΝΑΝΝΩ

Δέκα πέντε βάλει τῆς Ἰουλίας.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Διατί;

NANNΩ

Ἄκουσόν με. Ἐγείνε φαίνεται πλουσία
καὶ ἀπέδειξίς ὅτι ἔπαυσε νὰ ἐργάζεται.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Λοιπὸν 69 καὶ πέντε ἀκόμη τὸ ὅλον
δραχμὰς 74.

ΗΛΕΚΤΡΑ

Καὶ μὲ 74 δραχμὰς...

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ἐχομεν χορὸν μετὰ μουσικῆς καὶ δει-
πνου. Ἴδου πῶς: ἀφαιρουμένων τῶν τρα-
πεζῶν ἔχομεν ἐδῶ αἴθουσαν χοροῦ ἀρίστην.

ΧΡΥΣΙΛΛΑ

Βεβαιότατα.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Τὰ δύο παρακείμενα δωμάτια θὰ χρη-
σιμεύσωσι τὸ ἐν ὡς καλλυντήριον καὶ διὰ τὰ
καλύμματα, τὸ ἕτερον ὡς ἐστιατόριον.

NANNΩ

Ἄριστα. — Ἐγὼ θὰ ἐνδυθῶ φορέματα
ἰσπανίδος χορευτριάς.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ ἐγγειρίζουσα τῇ Ἠλέκτρα μολυ-
βδίδα καὶ χάρτην. Αἱ λοιπαὶ ἢ ἀγάλλονται καὶ
συνομιλοῦσι σκιρτῶσαι ἢ προσέχουσι γοητευ-
μένα κύκλω τῆς τραπέζης.

Γράφε.

(Ἡ Ἀμάλθεια ὑπαγορεύει, ἢ Ἠλέκτρα γράφει)

Δι' ἀγορὰν 4 δεσμίδων κηρίου	δρ.	6.
Δι' ἐνοίκιον τεσσάρων ἐπὶ τοῦ τοίχου κηροπηγίων καὶ δύο ἀπλῶν	»	7.
Φωτισμὸς τῶν δύο δωματίων διὰ λαμπτήρων	»	2.
Πέντε ὀρνίθια ψητὰ	»	15.
Τυρὸς Παρνασίσιος	»	5.
Σταφίδες Σμυρναϊκαὶ	»	2.
Μήλα	»	3.
Οἶνος Κορίνθου	»	3.

ΑΡΙΑΔΗΗ

Φθάνει τρεῖς δραχμὰς; Πέντε δραχμὰς!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Οἶνος Κορίνθου	»	5.
Σάκχαρις	»	4.
Πλακοῦντες καὶ τέιον	»	40.
Πόσον εἶνε Ἠλέκτρα;		

ΗΛΕΚΤΡΑ

56.

ΑΗΔΑ

Τόσον. 56.

NANNΩ

Λεμονάδες;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ναί· καὶ λεμόνια δραχμὰς 2. Τὸ ὅλον ἔως
ἐδῶ 58. Μένει ἢ μουσικὴ καὶ εἰς ἀπόμαχος
ὡς θυρωρός.

ΑΡΙΑΔΗΗ

Θέλομεν καὶ θυρωρόν! Ἄς λείψῃ-

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ἄχι, ἄχι· ὁ χορὸς δέον νὰ γείνη εὐπρε-
πῆς καὶ νὰ μὴ ταραχθῶμεν ἀπὸ εἰσβολὰς
ἀγγελῶν μετημφισμένων.

ΑΡΙΑΔΗΗ

Κλείομεν τὴν θύραν. Ἄντι θυρωροῦ καλ-
λίτερον ὀλίγον χοιρομήριον.

ΑΗΔΑ

Ναί, ναί! Χοιρομήριον!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Εἰς ψηφηφορίαν δι' ἀναστάσεως! Θυρω-
ρὸς ἢ χοιρομήριον;

ΟΛΑΙ αἱ ἄλλαι ἐγειρόμεναι

Χοιρομήριον!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ἔστω· διὰ χοιρομήριον δραχμὰς 4.

ΑΡΙΑΔΗΗ

Τὸ ὅλον 62.

ΧΡΥΣΙΛΛΑ

Καὶ μὲ τὰς λειπομένας δώδεκα δραχμὰς...

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Γνωρίζω τὴν κατοικίαν πένητος βιολιστοῦ 'Ραφαήλ τὸ ὄνομα' ἔχει τέκνον παιζον αὐλὸν, λαμβάνει καὶ ἕτερον μὲ τρίγωνον. Αἱ 12 δραχμαὶ ἀκροῦσι καὶ διὰ τοὺς τρεῖς.

ΧΡΥΣΙΛΛΑ

Καὶ διὰ τοὺς τρεῖς!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Μένετε ἡσυχοί· ἀναλαμβάνω τὴν εὐθύνην.

ΠΑΕΚΤΡΑ ἀναφωνοῦσα

Φεῦ, φεῦ! Ἐλησμονήσαμεν τὸ πρῶτον: ἄρτον διὰ τὸ δεῖπνον;

ΟΛΛΙ

*Α, ἄρτον!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ἦσυχία. Διαθέτω ἀκόμῃ ἐξ δραχμῶν ἐγὼ εἰς πλήρωσιν πάσης ἄλλης ἀνάγκης.

ΑΗΔΑ φιλοῦσα αὐτήν

Εἶσαι ἄγγελος! — Καὶ θὰ καλέσωμεν χορευτάς...;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ἐνα ἐκάστη· ὃν ἀγαπᾷ. Ὁ χορὸς θὰ ἦνε μετημφισμένον. Ἄρχεται εἰς τὰς ἐννεὰ αὔριον.

ΝΑΝΝΩ

*Ὡ, χαρά! θὰ διαβολισθῆ ὁ Ἄνδρέας μου! — Ἐλα ἐδῶ, Λήδα.

Λαμβάνει τὴν Λήδαν καὶ χορεύει βάλς.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Σιωπή. Ἀπέλθετε τώρα. Στείλατε αὔριον πρῶτ' πρῶτ' τὰ ὀφειλόμενα αἱ ὀφείλουσαι καὶ φροντίσατε περὶ στολῶν.

ΑΡΙΑΔΗΗ

Βεβαίως. — Ἐγὼ θὰ ἐνδυθῶ ὡς ἀθιγγανίς.

ΧΡΥΣΙΛΛΑ

Καὶ ἐγὼ ὡς χωρική τοῦ Τυρόλλου. — Ἐχω τοιαύτην στολὴν χαριστάτην.

ΝΑΝΝΩ

Σὺ, Ἠλέκτρα;

ΠΑΕΚΤΡΑ συναθροίζουσα τὰ τῆς ἐργασίας τῆς

*Ὡς ἀρχαία νύμφη. Μὲ ἀρέσει τὸ λευκὸν καὶ τὸ ἀτμῶδες. Ἐν τούτοις θὰ ἐργασθῶ ὅλην τὴν νύκτα ἀπόψε διότι ἔχω νὰ τελειώσω ὀλόκληρον στολὴν τῆς κ. Βελισσαρίου.

ΝΑΝΝΩ

Πτωχή! — Θὰ διασκεδάσωμεν ὅμως θαυμάσια αὔριον!

(Καθ' ἑαυτήν)

*Ἐχεις νὰ γελᾷς, Ἄνδρέα!

Δίδεται εἰς στρόβιλον

ΧΡΥΣΙΛΛΑ λαμβάνουσα τὴν ἐργασίαν τῆς

*Ὡς φύγωμεν νὰ ἐτοιμασθῆ καὶ ἡ Ἀμάλθεια.

ΑΡΙΑΔΗΗ τῇ Ἀμαλθείᾳ

Λοιπὸν νὰ μὴ δειπνήσωμεν; Καὶ ὄρνιθας καὶ χοιρομήριον;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ γελῶσα

Καὶ ὄρνιθας καὶ πλακοῦντας καὶ χοιρομήριον...

ΟΛΛΙ ἐκτός τῆς Ἀμαλθείας

*Ὡ, ὦ! — Καληννύκτα, καληννύκτα, Ἀμάλθεια. Καληννύκτα!

Γελῶσι καὶ φεύγουσιν.

ΣΚΗΝΗ Δ'.

*Ἀμάλθεια, μόνη. Κλείσασα τὴν θύραν.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Εἶμαι βεβαία ὅτι θὰ διασκεδάσωμεν εὐμορφα. — Ἐγὼ πρέπει νὰ φροντίσω τώρα δι' ὅλα· φῶτα, φαγητά, μουσικήν. Διὰ φαγητὰ εὐτυχῶς εἶναι ὀπισθεν ἐδῶ τὸ μέγα ξενοδοχεῖον· ἀλλ' ὁ Ῥαφαήλ, ὁ μουσικός, ποῦ ἀθήται; Ἄλλοτε ἐνθυμούμην... Εἰς... Ὀδὸς, ὀδὸς... λησμονῶ. Ὅμως πρὸς τὸν Λυκαθητόν. Ὅπωςδὴποτε θὰ ἀναγνωρίσω τὴν οἰκίαν. Παίξει βιολίον κάλλιστα. — Θὰ καλέσω τὸν Ἰάκωβον... Θὰ ἦνε νόστιμον. (Μετὰ μικρὸν. Βλέπουσα τοὺς τοίχους)

*Ἐκεῖ καὶ ἐκεῖ θὰ βάλω τὰ πολύφωτα· τοῦλάχιστον πρέπει νὰ ἦνε φῶς πολὺ· χορὸς δίχως φῶς εἶνε φασμάτων ἄθροισμα. Πρέ-

πει αὐταὶ ὄλαι αἰ τράπεζαι νὰ παρατεθῶσιν εἰς τὸ ἐστιατόριον. Πρέπει ὀλίγοι στέφανοι ἀνθέων, ἔστω ἀπὸ φύλλα μόνον εὐθαλῆ, ἐδῶ περὶ τὰς θύρας.—Τί ὥρα εἶνε;

(Βλέπει εἰς μικρὸν ἐπὶ τῆς ζώνης ὠρολόγιον)
Ἐπτά.

(Κρούουσιν εἰς τὴν θύραν.—Ἀνοίγουσα)
Εἰσέλθετε.

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Ἀμάλθεια. Εἰσέρχεται ὁ Ἰάκωβος.

ΙΑΚΩΒΟΣ

Χαίρετε!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ὦ, πῶς δὰ καὶ τοῦτο, Ἰάκωβε; Ἦσθε ἐν Ἀθήναις; Ἐχὼ νὰ σὰς ἴδω ἡμέρας! Σὰς ἐπίστευα περιηγούμενον εἰς τὴν Ἀνατολήν.

ΙΑΚΩΒΟΣ

Τῶντι· εἰς τὴν Ἀραβίαν δηλαδὴ.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Διατί τάχα εἰς τὴν Ἀραβίαν; Μήπως διὰ κυνήγιον τίγρεων;

ΙΑΚΩΒΟΣ

Διότι ἐκεῖ καὶν θὰ ἠδυνάμην ἐπὶ τέλους, λαθῶν Ἀραβία, νὰ μάθω πῶς συλλαμβάνεται ὁ ἀληθὴς ἔρωσ.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Τότε σὰς συγχαίρω, ἀφοῦ εἶσθε ἀκόμῃ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἀληθοῦς. Ἦδυνάμην προσέτι νὰ σὰς εἶπω ἴσως: «εὐχαριστῶ;»

ΙΑΚΩΒΟΣ

Εἶσαι πάντοτε πικρὰ, Ἀμάλθεια. Γνωρίζεις πόσον σὲ ἠγάπησα· διατί τόσον εἶρων ἀείποτε;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ὅπωςδὴποτε ἀναγνώσατε τὸν Ὀθέλλον, ἀντὶ τοῦ εἰς Ἀραβίαν ταξιδίου σας· ἐκεῖ θὰ εὑρετὲ Ἀραβία ἄλλον, νὰ σὰς μάθῃ καλλιτέρον ὅ,τι ζητεῖτε.

ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἀμάλθεια!.. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁ Ὀθέλλος καὶ χωρὶς νὰ ὑβρίζηται ἐθανάτονεν!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Μὴ δὰ τόσον τραγικὸς! — Ἐθανάτονεν διότι ἠγάπα ἀληθῶς, ὁ ταλαίπωρος.

(Πλησιάζουσα προσηνῶς)

Ἦδη πλέον, πιστεύω, θὰ ἀναβάλετε τὸ ταξιδίδιον σας. Ἐχετε τὸν Ὀθέλλον. Μείνατε ἐν Ἀθήναις· πλησίον μας.

ΙΑΚΩΒΟΣ

Ὅμιλεῖ με ἐνικῶς. Ἄφες αὐτὸ τὸ σῆς, σὲ εἶπα πολλάκις. Ὅταν μὲ ἔμιλλῆς οὕτω, νομίζω ὅτι διὰ τοῦ στόματός σου πνέει βορρᾶς παγερὸς καὶ ῥιγῶ.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Καὶ ἂν σοὶ ὀμίλου ἐνικῶς;

ΙΑΚΩΒΟΣ

Ὅ' ἀπεπνέετο τῶν χειλέων σου ὁ μελιχρότερος Ζέφυρος.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Πῶς λοιπὸν ἄνεμος σὲ ὥθησεν ἕως ἐδῶ, Ἰάκωβε;

ΙΑΚΩΒΟΣ

Οὔτος, ὁ τῶν ἐρώτων.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Πόσον εἶσαι ἐλαφρὸς, ἀγόμενος ὑπὸ ἀνέμων...

(Δίδουσα αὐτῇ κάθισμα)

Κάθισον· θὰ πύσης.

ΙΑΚΩΒΟΣ καθήμενος

Ἐν καιρῷ καὶ δικαίως· διότι ἐνώπιόν σου σαλεύομαι ὡς ἐπάνω τρικυμίας.—Πίστευσόν με ὁμως· πῶς θὰ ἐλθσμόνου τὰ ὄμματά αὐτὰ, τὸ μέτωπον τῆς βασιλίσσης μου, τὴν κόμην τοῦ ἀγγέλου μου, τὰ ῥοδινά σου χεῖλη, καὶ τοι ὡς τὰ αἵματωμένα χεῖλη τίγριδος;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Μετὰ ἡμέρας λήθης τρεῖς! Ἐῶλος ἢ ποίησις.

ΙΑΚΩΒΟΣ

Ὅταν ἡ ποίησις λέγῃ ἀλήθειαν, οὐδέποτε καθίσταται ἔωλος ὡς ὁ Ὀμηρος. Ἀλλ' ἐγὼ λέγων ὅσα σοὶ λέγω εἶμι ἀληθέστερος

ἐκείνου, διότι σὲ βλέπω καὶ φωτογραφῶ δι' ὄλων μου τῶν ὀφθαλμῶν, ἐνῶ ἐκεῖνος ἦτο τυφλὸς καὶ μόνον ἀνεμιμνήσκετο.— Καὶ ἐπειδὴ μοὶ λέγεις περὶ ποιήσεως ἐώλου, σοὶ φέρω ἔργον τοῦ πατρός μου, νωπὸν ἀκόμη καὶ ἀκόμη θερμὸν, μεθ' ὅλην τὴν πάροδον τοσοῦτων χρόνων· διότι ἦτο ἀληθές.

Ἐξάγει τὸ χειρόγραφον.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Εἶνε ἀνέκδοτον;

ΙΑΚΩΒΟΣ

Ναί.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Καὶ καλεῖται;

ΙΑΚΩΒΟΣ

«Ἀρασία.»

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Δηλαδὴ;

ΙΑΚΩΒΟΣ πενθίμως

Ναί· ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος πατὴρ μου ὕσων γυναικῶν ἀληθῶς ἠράσθη, οὐδέποτε εἶπέ τι εἰς αὐτάς!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Φεῦ!.. Ὁμοιάζει λοιπὸν κατὰ τοῦτο τοῦ πατρός του ὁ Ἰάκωβος;

ΙΑΚΩΒΟΣ

Παίζεις πάντοτε καὶ ὁ χρόνος παρέρχεται... Φοβοῦ ἐν τούτοις τὸν χρόνον, Ἀμάλθεια! Ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος πατὴρ μου φαίνεται ὅτι ἠγάπα καλλίστην τινὰ κόρην ἥτις, ἀνμῆἀπατῶμαι, ἐκαλεῖτο... Ἡριγένεια. Οἱμοὶ εἶδα χθὲς αὐτὴν ἐξερχομένην τινὸς ἐκκλησίας· τὸ κάλλος, ἡ γλυκύτης, ἡ χάρις, ἡ ἀνθρωπότης, ὅλα ἐσθέσθησαν, ἀντὶ δὲ τῆς πάλαι ποτὲ ὠραίας καὶ γοητῆδος ἴσως μορφῆς, εἶδα ἐγὼ φερόμενον ἐπὶ τοῦ προσώπου της τὸ ἔαρ τοῦ γήρατος, ὥσανεὶ ὁ εἶρων χρόνος ἀπέσβεσεν ἀπὸ τοῦ ὀνόματός της τὰ ἀρχικὰ γράμματα, ὡς εἰς παλαιὰς ἐπιγραφὰς μαρμάρων, ἔμεινε δὲ ἐπ' αὐτῆς μόνη ἡ λέξις—γένεια.— Φοβοῦ τὸν χρόνον, Ἀμάλθεια!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Τὰ ὀσπὰ τοῦ πατρός σου θὰ σκιρτήσωσι πρὸς τὴν ὕβριν ταύτην ἀπὸ χαρὰν...

ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἴσως.— Ἀλλ' ἡ Ἀμάλθεια οὐδαμῶς φοβεῖται τὸν χρόνον; Ὡ, ναί· διότι καὶ ἂν ὅλος αἰὼν στρατεύσῃ ἐναντίον σου πάλιν θὰ μείνης—θεεῖα!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ εὐσταθῆς

Ἄν ὅ,τι λέγεις, ἦνε κολακεία, εἶσαι μικρὸς πολὺ καὶ βέβηλος, Ἰάκωβε· ἀλλ' ἂν ἦνε καὶ εἰλικρινὴς εὐχή, σὲ εὐχαριστῶ. Πίστευε ὅμως ὅτι, ἐὰν ὠραίας καὶ ἀγαθῆς καρδίας, παρίσταται τόσον συνήθως ὁ νεκρὸς μειδιῶν, γλυκὺς καὶ οὐράνιος, πολλῶ μᾶλλον πιστεύσον, ὅπως πιστεύω ἐγὼ, ὅτι τῆς ἐναρέτου καὶ γλυκείας κόρης τὸ γῆρας εἶνε ἐπίσης ὠραῖον, φωτεινὸν καὶ ἐράσμιον, ὅπως τὸ γῆρας τῆς μητρός σου σήμερον, Ἰάκωβε.

ΙΑΚΩΒΟΣ καθ' ἑαυτὸν

Ὁ σίδηρος ἤρχισε νὰ πυροῦται.—Εἶνε ἐλπὶς!..

(Τῆ Ἀμαλθεία)

Ὅπωςδὴποτε ἀνέβημεν πολὺ ὑψηλὰ, Ἀμάλθεια. Αἱ θεωρίαι σου αὐταὶ περὶ ἀρετῆς πάντοτε καὶ σωφροσύνης, βυθίζονται πολὺ εἰς τὸ ἄπειρον καὶ χάνονται, ἄνευ κερποῦ δι' ἐμὲ, ὡς ἡ βαθεὺς σπαρεῖσα κριθή.

(Μειδιῶν)

Μοὶ ἀναμιμνήσκεις τὴν μεγάλην ἐβδομάδα, ἐνῶ ἔχομεν περὶ ἡμᾶς Ἀπόκριω.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ λαμβάνουσα ἐκ τῶν χειρῶν του τὸ χειρόγραφον

Δός με νὰ ἀναγνώσω λοιπὸν τὸ ποίημα.

(Πησιάζει εἰς τὸ φῶς. Ἀναγινώσκει)

Ὡ, ἄφες με νὰ σιωπῶ!.. Τί δύναται νὰ εἴπῃ Ποία ἐντός μου πλήμμυρα λανθάνει αισθημάτων, Ποῖον ἐρώτων πῦρ γλυκὺ τὰστήθη μου σπαράττον, Ποία γοητὴς λύπη;

Οὐδὲ μ' ἀρκεῖ ἡ κόμη σου, τὸ χεῖλός σου ἀκόμα.. Ποσάκις εἰς τοὺς κόλπους μου ἐνῶ σὲ περιπτύσω, Νὰ σ' ἀνεγείρω μ' ἔρχεται καὶ γίγας νὰ σὲ κλείσω Εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ ὄμμα!

Κ' ἐνθ' πλησίον σου στιγμάς διέρχομαι ἀγγέλων,
 Ὁ κόσμος βλέπω πῶς περθεῖ, πῶς ἡ νεότης λήγει,
 Καὶ ὡς παιδίον δειλιῶ καὶ ὁ λυγρὸς μὲ πνίγει
 Ἐτάζοντα τὸ μέλλον.

ὦ, πιστευσόν με· ἄλλοτε τοῦ στήθους σου ἐπάνω,
 Ἐντὸς τῶν βραχιόνων σου, μεθ' ὅλης τῆς ἀγκάλης,
 Ἐνῶ μὲ θλίβεις σπείροντα καὶ ὅλη ἔρωσ πάλλεις—
 Ποθῶ νὰ ἀποθάνω!..

ΙΑΚΩΒΟΣ ἐκ τοῦ ἀνακλίντρου

Πόσον εἶνε ἀληθές!

(Ἀνεγειρόμενος, καθ' ἑαυτὸν)

Καιρός!..

ΑΜΑΛΘΕΙΑ ἀναγινώσκουσα

Ὅταν μὲ βλέπης κάποτε μετὰ μορφῆς πενθίμου
 Νὰ κλίνω εἰς τὸν ὤμόν σου χωρὶς φωνῆν ἢ ὄροσον,
 (Ὁ Ἰάκωβος ἐλθὼν ἐλαφρὸς κλίνει ἐπὶ τοῦ
 ὤμου τῆς.)

Μὴ ἀπορῆς: σὲ ἀγαπῶ καὶ ἂν μ' ἠγάπας τόσον
 Θὰ ἔκλαιες μαζὶ μου!

ΙΑΚΩΒΟΣ φιλῶν αὐτῆς τὴν παρειὰν

Μὴ ἀπορῆς: σὲ ἀγαπῶ καὶ ἂν μ' ἠγάπας τόσον
 Καὶ σὺ θὰ μὲ ἐφιλείς!

(Ἡ Ἀμαλθεία βάλλει φωνὴν καὶ τινάσσεται μακρὰν)

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ἰάκωβε, οὐδὲν σέβασαι· οὔτε τὴν μνήμην
 τοῦ πατρός σου!

ΙΑΚΩΒΟΣ

Συγγνώμην, Ἀμαλθεία! Ἐνόμισα ὅτι
 τοὺς τελευταίους στίχους ἀπέτεινες πρὸς
 ἐμέ!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ ἀπομάσσουσα ἐν δάκρυ

Ἐπρεπε νὰ τιμωρηθῶ· παρεῖδα τὸ ὄνομα
 τοῦ ποιήματος, καὶ ἐλησμόνησα ὅτι τοιαῦτα
 ἔργα ἀναγινώσκονται ἐνδομύχως οὐδ' ἀπο-
 τείνονται εἰς καρδίας κενάς.

ΙΑΚΩΒΟΣ καθ' ἑαυτὸν

Φοβοῦμαι ὅτι κατέστρεψα τὸ πᾶν!

(Τῇ Ἀμαλθείᾳ)

Σὲ ἠδίκησα; Καὶ ὅμως ἡ εἰλικρινεστέρα
 ἠχὼ τῆς καρδίας μου ἦτο τὸ φίλημα ἐκεῖνο.
 —Εἶσαι λοιπὸν αἰώνιως χιὼν τῶν Ἀλπεων,
 χιὼν λουομένη εἰς ὄλοντὸν ἥλιον τοῦ ἔαρος,
 ὡς σὺ τῆς νεότητος, καὶ ἐν τούτοις ἐκεῖ
 διαρκῆς καὶ ἄτηκτος;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Εἶσαι παιδίον. Ὅ,τι ὅμως φοβοῦμαι εἶνε
 μὴ ἐν ταυτῷ ἐγήρασες. — Ἄς ἀφήσωμεν,
 λησμονήσωμεν αὐτά. Θὰ ἔλθῃς αὔριον εἰς
 τὸν χορόν;

ΙΑΚΩΒΟΣ

Ποῦ;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ἐδῶ.

ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἐδῶ; Δίδεις χορόν;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ναί.

ΙΑΚΩΒΟΣ

Σὺ, σὺ, χορόν; ὦ, εἶσαι ἄγγελος! Δίδεις
 αὔριον ἐδῶ χορόν;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ναί, χάριν σου. Θὰ σὲ προσεκάλουν αἰ-
 φνηδίως, διὰ τοιαύτης ἀφορμῆς, ἀφοῦ τρεῖς
 ἡμέρας οὐδ' ἐφάνης κἄν.

ΙΑΚΩΒΟΣ

Οὐδ' ἐφάνην! Ἐχεις δίκαιον συγγνώμην!
 Τίς ὅμως πταίει, Ἀμαλθεία; Σὺ μὲ ἀπω-
 θείς. Ἐὰν ἐπιμείνω φλογερὸς πάσας τὰς
 ἡμέρας νὰ σὲ βλέπω, θὰ ἐγινόμην τέφρα πρὸ
 πολλοῦ... Δίδεις λοιπὸν χορόν; Ζήτησ' ὁ
 χορός!

(Ἀνεγειρόμενος.)

ὦ, δός με τὰ χεῖλή σου!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ ἀποσυρομένη

Τὰ χεῖλή μου! Εἶνε τὸ πτωχότερον καὶ
 ἀθλιέστερον τῶν ἀγαθῶν ὅσα ὁ Θεὸς μοὶ
 ἐδώρησατο, ἀφοῦ οὐδαμῶς μέχρι τοῦδε κα-
 τέρθησαν νὰ πείσωσι τὸν Ἰάκωβον... Ἄλ-
 λως τὰ χεῖλή εἶνε τρίχαπτα τῆς μορφῆς,
 κόσμοι, κροσσοί· ζητεῖς αἰώνιως τοὺς κροσ-
 σοὺς, χωρὶς τὴν ἐσθῆτα!

ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἀπεχθάνομαι τὰς ἐσθῆτας... τοῦ κοι-
 τῶνος· εἶνε ἐνδύμα τῶν συζύγων. Ἄλλως
 προτιμῶ πολλάκις ἐν φύλλον ἀντὶ τοῦ ὄλου
 ἄνθους.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

ὦ φίλε μου ἄμα ἐν φύλλον ἀφαιρεθῆ, τάχιστα τὸ ὄλον ἄνθος φυλλορροεῖ καὶ σβύννεται! Ἐπειτα τὸ αἰσθημά σου τοῦτο εἶνε οἰκτρὸν αἰσθημα τῶν γερόντων: φέρουσι τὸ ὑγρὸν εἰς τὰ χεῖλη, ἐγγίζουσι μόλις αὐτὸ, εἶτα ἀπορρίπτουσι αὐτὸ ὁμοῦ καὶ τὸ κύπελλον. — Εἶσαι νέος, Ἰάκωβε;

ΙΑΚΩΒΟΣ

Πλήρης αἰσθήματος καὶ ἐνθουσιασμοῦ. — Σὺ ὅμως, Ἀμάθεια, ὁμολόγησον ὅτι ἐγήρασες καὶ ἐψυχράνθης. Ἡ νεότης εἶνε ἐνθουσιασμός· σὺ ὅμως μελετᾷς τὰ πράγματα ὡς φιλόσοφος καὶ βραδυπορεῖς ὡς ἑκατοντοῦτις. Ἄντι καρδίας, ἔχεις διαβήτην. Διαλύεις τὰ αἰσθηματα, χιονώδεις καὶ διαπρεπεῖς χιτῶνας, ἵνα ἴδης ἂν τῶντι ἐνέχουσι λινόν. Ὁ ἀληθὴς ἔρωσ ὁμοιάζει τὴν χρυσαλλίδα: πετᾷ ἀπὸ ἄνθους εἰς ἄνθος, ἀπὸ νεότητος εἰς νεότητα, πλέει εἰς τὴν εὐοσμον αὔραν, πιστεύεται εἰς τὸ κυανοῦν χρώμα τοῦ οὐρανοῦ, ὡς εἰς τὴν εὐέλπιδα ἡμέραν τῆς αὔριον, οὐδ' ἐσκέφθη ποτὲ νὰ μεταβληθῆ εἰς μύρμηκα σωρεύοντα εἰς ὀπήν τινα ὑπονοίας, κρίσεις, φόβους, σπουδάς, ὄπλα, προβλήματα!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Θαυμάσια! — Σὲ εἶπα πολλάκις: ἔχειραγωγῆθην ἐν αὐτῷ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τρυφερᾶς ἡλικίας μόνη, ἄνευ πατρικῆς προστασίας, διεπλάσθην δὲ συνεπῶς τελεαία δημοκράτις. Πιστεύω καὶ ἀφίεμαι εἰς ἑαυτὴν καὶ μόνην, οὐδ' ἀφιερω τὴν τύχην μου εἰς τὴν ἰσχὺν ἢ τὴν βούλησιν ἄλλου. Εἶμαι βασιλις, διότι εἶμαι κόρη, διότι εἶμαι ἐλευθέρα, διότι ἔχω χεῖρας, δηλονότι πτέρυγας· δύναμαι νὰ γείνω ἢ ὁμότιμος σύντροφος ἐνὸς φιλάτου προσώπου, ἀλλ' ὄχι ποτὲ ἢ τυφλῆ ἐρωμένη τινός, δηλονότι ἢ οἰκτρὰ δούλη ἐνὸς ἀνακτος ἢ τυράννου. — Μὲ ἀγαπᾷς, μὲ ἀγαπᾷς!.. Μὲ πόσῃ ἐν τούτοις χάριν εἰς τὰ χεῖλη καὶ ἡδύτητα μὲ ὠθεῖς, θέλεις νὰ μὲ ὠθήσης, εἰς τὴν μυρῆσσαν αὔραν, εἰς τὰ διανθῆ ὄνειρα τοῦ ἔρωτος, εἰς τὸ κυανοῦν χρώμα τῆς αὔριον, δηλονότι εἰς τὴν ἄβυσσον! «Ἐλθὲ νὰ σὲ φιλήσω» μὴ μελετᾷς ὡς φιλόσοφος· ὁ ἔρωσ εἶνε λήθη

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΕΤΟΣ Β'.]

μὴ κρεουργῆς τὰ αἰσθηματα· ἄφες τὴν φρόνησιν τοῦ μύρμηκος...» Ἐὰν εἰλικρινῶς μὲ ἠγάπας, θὰ μοὶ ἔλεγες ποτὲ αὐτά; Ἐὰν εἰς τὴν σήμερον καλὴν σου φίλην καὶ ἄγνην ἐρωμένην, βλέπης ἀληθῶς τὴν μέλλουσαν κυρίαν τοῦ οἴκου σου καὶ τὴν τιμὴν τῆς ζωῆς σου, θὰ τῆ παρίστας οὕτω μέθην τὸν βίον, ἄρωμα ἄνθους τὸ φίλημα, κάλλος σεμνὸν τὴν αἰσχύνην, λήθην τὸ καθῆκον, γῆρας τὴν φρόνησιν, οὐρανόθεν ἡδονὴν τὸ ὄνειδος; Ὅχι, ὄχι. Ὅθεν μήποτε μὲ εἴπησ τοῦ λοιποῦ ὅτι μὲ ἀγαπᾷς. Ὁ ἀληθὴς ἔρωσ ἐν ἔχει ὄνειρον: τὸν γάμον, ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· παντὸς ἄλλου ἔρωτος ἢ παστᾶς εἶνε ἡ ὁδός... Νήπιοι! θέλετε τὴν ἐρωμένην σας θερμὴν, πολμηρὰν, ἀναιδῆ, ἄφρονα· εἶτα δὲ ἀπαιτεῖτε αὐτὴν, γενομένην αἴφνης σύζυγον, ἀπαιτεῖτε, σύστηρὰν, πιστὴν, σώφρονα, τιμίαν, ἐνάρετον!..

ΙΑΚΩΒΟΣ

ὦ, ναί· καὶ ἰδοὺ διατὶ ζητῶ μόνον ἐρωμένην, χωρὶς νὰ ζητήσω ποτὲ σύζυγον.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ σύννοος

Ἀληθῶς τοιαῦτα ἐν πεποιθήσει φρονεῖς;

ΙΑΚΩΒΟΣ ζητῶν διεκφογῆν

Ὅχι, φίλη μου· ἀλλ' ἐν παραδείγματι, αἴφνης, αὐτὸ τὸ ὄνομά σου... «Ἀμάθεια!..»—θησαυρὸς ἀπολαύσεων δι' ἕνα ἔραστην, τρόμος δι' ἕνα σύζυγον...

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Δηλαδή;

ΙΑΚΩΒΟΣ

Δηλαδή,—πῶς νὰ σὲ εἴπω—τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας ἥμιστα συμφωνεῖ μὲ τὰ ἐν τῷ μέλλοντι ἀνδρικά ὄνειρά μου... Μὴ ὀργισθῆς, ἰδοὺ ἡ ἁμαρτία μου: Θέλω νὰ κοινωνῶ, ὡς ἐν ἑτερορρυθμῷ ἑταιρίᾳ, τῶν θησαυρῶν τῆς Ἀμαλθείας, χωρὶς τὸ ἐμβληματὸς τῆς νὰ καταστῆ ποτὲ οἰκόσημον τῆς οἰκογενείας μου.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ ἐν κρατουμένη ὀργῇ

Ἐχει καλῶς, Ἰάκωβε. Ἐχω ὅμως δύο ἁμαρτίας καὶ ἐγώ: ὡς χριστιανῆ, λατρεύω τὴν ἀλήθειαν· ὡς δημοκράτις, τὴν ἐλευθερίαν. Σὲ λέγω λοιπὸν, ἐλευθέρως καὶ εἰλι-

κρινῶς, ὅτι· εἶσαι αἰσχρὸς, ἄνευ
ἐλπίδος βελτιώσεως!

ΙΑΚΩΒΟΣ ἀναπηδῶν

Ἄνευ ἐλπίδος βελτιώσεως! Εἶσαι θη-
ριώδης! Μοὶ ἔκλεισες πᾶσαν ὑπὲρ τοῦ μέλ-
λοντος δίοδον, πᾶσαν πίστιν εἰς τὴν αὔριον,
πᾶσαν ἐλπίδος θύραν!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ χωρήσασα εἰς τὸ βάθος

Ἄπατάσαι· ἀνοίγω αὐτήν.

(Ἀνοίγει τὴν θύραν.)

ΙΑΚΩΒΟΣ ἐμβρόντητος καὶ θέλων νὰ μειδιάσῃ

Εἶναι πεποίθησίς σου, ἀληθῶς;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ναί.

ΙΑΚΩΒΟΣ

Διὰ πολλῶ ἑλαφροτέραν ὕβριν, ἐμετρή-
σατε τρεῖς ἀπουσίας μου. Θέλετε ἀληθῶς νὰ
φύγω;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ναί. Εἶναι καιρὸς νὰ ἐπισκεφθῆτε τὴν
Ἀραβίαν.

ΙΑΚΩΒΟΣ λαθῶν τὸν πῖλον τοῦ καὶ ἀναχωρῶν

Περιττόν· εὔρον τὴν ὕαιναν ἐν Ἀθήναις.
(Φεύγει.—Ἡ Ἀμάθεια κλείει τὴν θύραν.)

ΑΜΑΛΘΕΙΑ ἐκρηγνυμένη εἰς δάκρυα

Καὶ ἐν τούτοις πόσον ἠγάπησα αὐτὸν,
μάρτυς μου ὁ Θεός!..

(Μετὰ μικρὸν, στραφεῖσα πρὸς τὴν θύραν)

Μὴ ἀπορῆς· σὲ ἀγαπῶ καὶ ἂν μ' ἠγάπας τόσον,
Θὰ ἔκλαιες μαζὶ μου!..

(Φέρει τὸ βινάμακτρον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἐνῶ τὸ
κατάβλημα πίπτει.)

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

Ὁ ἄγγελος.

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Ἀΐθουσα τῆς Ἀμαλθείας, γυμνὴ καὶ διὰ κλάδων
περὶ τὰς θύρας ἠὺρπεπισμένη· ἐπὶ τῶν τοίχων
φαίνονται τέσσαρες κηροστάται. Ἐπὶ τραπε-
ζίου, ἐνώπιον κατόπτρου, καίουσι δύο μόνον
κηρία. Μετὰ πολλῆς ἐνδεδυμένη χάριτος καὶ
ἀφελείας, ἵσταται ἐν τῇ μέσῳ τῆς αἰθούσης σὺν-
vous καὶ οἰοεὶ ἀγωνιώσα ἡ

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ἐφάνην πολὺ τολμη-
ρά... Ἐπρεπε νὰ δώσω τὰ ἡμίση, ἔπρεπε
νὰ σκεφθῶ πλειότερον, ἔπρεπε τέλος νὰ μὴ
σπεύσω ὅπως ἔσπευσα! Ἄλλ' ἐκεῖνη ἡ θέσις
των, ἐκεῖνη ἡ θέσις των; Θεέ μου!.. Ὅ,τι
ἐγένετο, ἐγένετο· ἀλλ' ἤδη; Πῶς νὰ δοθῆ
ὁ χορὸς, πῶς νὰ τὰς ἴδω κατὰ πρόσωπον,
τί νὰ ταῖς εἶπω, πῶς τὸ πράγμα νὰ οἰκο-
νομηθῆ; Καὶ ἡ ὥρα πλησιάζει, ἐντὸς ὀλί-
γου ἔρχονται... Γελῶ καὶ τρέμω. Ἄ, ἦτο
σφάλμα μου φοβερόν! Ἡδυνάμην νὰ κενώ-
σω ὑπὲρ αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς μου,—εἰς
δάκρυα,—ἀλλ' ὄχι καὶ τὸ βαλάντιον!..

[Βηματίζει βραδέως μετὸν δάκτυλον
εἰς τὰ χεῖλη. Μετὰ μικρὸν]

Εἶνε ἀληθῶς νόστιμον... Καὶ μόνη ἡ ἰδέα
μὲ φρονεῖ· ἀρά γε θὰ μὲ πιστεύσωσιν!
Ἄλλὰ καὶ ἂν μὲ πιστεύσωσι, πῶς διέθεσα,
θὰ εἴπωσι καὶ δικαίως, ξένα χρήματα; Ἀφοῦ
ἀνέλαθον τὴν εὐθύνην καὶ ταῖς ἔδωκα τὸν
λόγον μου περὶ χοροῦ, ἐκάλεσαν δ' ἐκεῖναι
τοὺς συγγενεῖς ἢ φίλους των, πῶς τὰς ἀ-
πατῶ, πῶς καθιστῶ αὐτάς γελοίας καὶ ἐμὲ
παράφρονα; Ἄ, ἔπταισα, ἔπταισα πολὺ!
Μὲ συγχωρεῖ ἴσως ὁ θεός, ἀλλ' ἐκεῖναι θὰ
μὲ συγχωρήσωσιν;—Καὶ τώρα πῶς νὰ χο-
ρεύσωμεν; Ἔστω ἄνευ φαγητῶν· ἀλλ' ἄνευ
μουσικῆς;

[Κρούεται ἡ θύρα.]

ἤλθαν! Τετέλεσται.—Μ' ἔρχονται ὁμοῦ
κεραυνοὶ καὶ γέλωτες.

Ἀνοίγει τὴν θύραν.

ΣΚΗΝΗ Β΄.

Ἄ μ α λ θ ε ι α. Εἰσέρχεται μετρηφισμένη ὡς
χωρική τυρολλίς ἠ

ΧΡΥΣΙΛΛΑ

Ἐδῶ εἶμαι!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ἄ, Χρύσιλλα, σὺ; Θαυμασία!

ΧΡΥΣΙΛΛΑ

Ἦλθα μίαν στιγμὴν νὰ μὲ ἴδῃς καὶ ἂν
στεροῦμαι τι νὰ ἐπανέλθω καὶ διορθωθῶ ἢ μὲ
δώσης σὺ. Δι' αὐτὸ ἦλθα πρὸ πάσης ἄλλης.
Εἶσαι μόνη, εὐτυχῶς. Ὅθ' διασκεδάσωμεν ἀ-
πόψε περίφημα. Ἐχω μίαν ὄρεξιν, μίαν ὄρε-
ξιν, — εἶμαι νὰ τρελλαίνωμαι! Ὅθ' χορεύσω-
μεν μέχρι πρωίας, αἱ; — Πῶς λοιπὸν σοὶ φαί-
νομαι; Εἶμαι ὥραια; Σοὶ ἀρέσω; Λείπει τι;
Στρέφεται σκιρτῶσα περὶ ἐαυτήν.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Εἶσαι χαριστάτη! Βασιλῆς, ὅχι χωρική.
Χαίρω πρὸ παντὸς ὅτι σὲ βλέπω πρώτην.
Μεῖνε ἐδῶ εἶσαι τελεία. Ἐχω νὰ σοὶ εἶπω
πολλά.

ΧΡΥΣΙΛΛΑ

Ὅθ' ἐφόρουں φορέματα ἀλθανικά μ' ἔδω-
καν τοιαῦτα θαυμάσια ἀληθῶς, ἀλλ' ἀπο-
στρέφομαι τὸ ὄνομα: Ἄ λ θ α ν ἱ τ ι σ σ α.
Καλλίτερον τυρολλίς.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Καλλίτερον.

ΧΡΥΣΙΛΛΑ

Λοιπὸν πρώτη εἶμαι ἐγώ; Εἶσαι βε-
θαία, οὐδὲν μοὶ λείπει; Ἄς μείνω τότε ὁ
Ἀλέκος θὰ ἔλθῃ ἀργότερα μὲ ἀφῆκεν εἰς
τὴν θύραν. Σὺ εἶσαι ἐτοίμη, Ἀμάλθεια;
Ἐχεις ἐτοίμα ὄλα, ὄλα;

(Βλέπουσα περὶ ἐαυτήν)

Μὲ φαίνεται ὅμως ἀνέτοιμος ἢ αἴθουσα
πέρα πολὺ σκοτεινή. Πότε θὰ ἔλθῃ, ἦλθεν
ἠ μουσική;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ μειδιῶσα.

Ὅθ' ἔλθῃ.

ΧΡΥΣΙΛΛΑ

Πότε λοιπὸν; Ἡ ὥρα ἐγγίζει. — Εἶδο-

ποίησες τὸν κύριον Ἰάκωβον; Ὅθ' ἔλθῃ;
Βεθαίως!..

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ἄχι. Εἶνε ἀσθενής, ὑποθέτω... .

ΧΡΥΣΙΛΛΑ

Ἄ, κρῖμα! — Εἶνε πολὺ;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ἄγνοῶ. Γνωρίζω μόνον ὅτι ἠρνήθη.

ΧΡΥΣΙΛΛΑ

Ἄ, κρῖμα! Ἐπρεπε νὰ ἦτο. Εἶνε ἀγγε-
λος τόσον ὥραϊος! — Πτωχὴ Ἀμάλθεια!
Ἦ, θὰ ἔλθῃ εἶμαι βεθαία. — Ἡ μουσική
ὅμως ἔπρεπε ἤδη νὰ ἦτο ἐδῶ.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ἡ μουσική!.. Χρύσιλλα, σὲ ἀγαπῶ πό-
σον σὲ ἀγαπῶ γνωρίζεις. Ἴσως ἠ ἔλευσίς
σου πρώτης εἶνε ὑπὲρ ἐμοῦ. Πρέπει καὶ
τολμῶ εἰς σὲ νὰ εἶπω ὄλα, ὅτι μοὶ συνέβη,
ἂν καὶ διστάζω ἀκόμη καὶ ἀπορῶ πῶς ν'
ἀρχήσω... . Καὶ συνάμα γελῶ!

Γελᾷ.

ΧΡΥΣΙΛΛΑ

Συνέβη τι; Τί; Ἄχι κακὸν, Ἀμάλθεια!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Οὔτε κακὸν ἴσως, Χρύσιλλα. — Ἀκου-
σον λοιπὸν καὶ μὴ με ραπίσης, ἂν δύνασαι.
Ἀπὸ πρωίας μετέβην καὶ ἐζήτησα τὴν οἰ-
κίαν τοῦ μουσικοῦ Ῥαφαήλ ὅπου ἦτο ἄλ-
λοτε, ἀλλ' εἰς μάτην ἔμαθον ὅμως ὅτι
κατόκει εἰς τινα γωνίαν κατὰ τὸ Γεράνιον
καὶ ἠναγκάσθην νὰ μεταβῶ ἐκεῖ μετὰ με-
σημβρίαν, μόλις κατορθώσασα νὰ ἐνοικιάσω
πρότερον κηροστάτας τινὰς οὗς βλέπεις εἰς
τοὺς τοίχους, νὰ διευθετήσω δὲ καὶ τὴν
αἴθουσαν ἐδῶ ὀλίγον ὡς καὶ τὰ δύο δωμά-
τια. Ἐλάβον τὸ θυλάκιόν μου μὲ ὄλα τὰ
χρήματα καὶ διηυθύνθη ἐκεῖ.

ΧΡΥΣΙΛΛΑ

Ὅθ' ἔχασες αὐτὰ καθ' ὁδὸν, στοιχηματί-
ζω! Ἄν συνέβῃ, θὰ ἦνε ἀστειότατον!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ἄχι. Μετέβην, ἠρώτησα ἐδῶ κ' ἐκεῖ καὶ
τέλος εὔρον ποῦ ἐκάθητο ὁ ἄθλιος Ῥα-
ραήλ· εἰς εὐρεῖαν τινὰ καὶ παλαιὰν οἰκίαν.

Ἄνεβαινον τὴν κλίμακα, ὅτε ἐκ τινος πλαγίας θύρας, ἤκουσα τόνους μουσικῆς καὶ ἐπίεσθην ὅτι τέλος αἱ ἀμαρτίαι μου ἐτελείωσαν. Κροτῶ τὴν θύραν· ἀλλ' εἰς μάτην. Κροτῶ καὶ πάλιν ὅτε ἡ θύρα ἀνοίγεται βιαίως καὶ ἐνεφανίσθη ἐνώπιόν μου κενὸν δωμάτιον καὶ χάριεν παιδίον. «Ἐδῶ εἶνε, τῷ λέγω, ὁ πατήρ σου;» «Ποῖον ζητεῖτε;» Μὲ λέγει. «Τὸν Ῥαφαήλ.» «Τὸν Ῥαφαήλ!...» Εἶπε σκεπτόμενον. «Ποῖον Ῥαφαήλ; Εἰσέλθετε, κυρία, ἀλλὰ νομίζω...» Εἶχον μόλις εἰσέλθῃ ἐν τῷ δωματίῳ, ὅτε ἀνοίγεται ἄλλη θύρα καὶ ἰδοὺ νέος τις φέρων αὐτὸν εἰς τὰς χεῖρας καὶ ἀστραπὴν εἰς τὸ ὄμμα. «Κυρία μου!...» «Κύριε, τῷ εἶπον, ἐδῶ κατοικεῖ ὁ Κ. Ῥαφαήλ;» «Ἄπατᾶσθε, κυρία, μὲ λέγει· καλοῦμαι Φαίδων καὶ κατοικῶ ἐδῶ πλησίον.» «Συγγνώμην, κύριε, τῷ λέγω. Ζητῶ τὸν μουσουργὸν Ῥαφαήλ.» «Ῥαφαήλ!.. Δικαίως· τοιοῦτον κάλλος πρὸς τὸν καλλιτέχνην ἐκεῖνον ἔπρεπε νὰ ἐνεφανίζετο ὡς ἰδανικὸν καὶ μετ' αὐτοῦ νὰ εἶχετε αἰθερίας σχέσεις...» Εἶπε γελῶν μόλις καὶ ἰδοὺ παρουσιάζονται ἕξ ἑπτὰ νέοι μὲ αὐλοὺς καὶ κιθάρας καὶ βιολία εἰς τὰς χεῖρας. — Ὡ, ἐὰν εἶχον ἕνα ἀδελφόν, ἔστω μικρὸν, συνοδεύοντά με, θὰ μὲ ἔλεγον ὅσα μὲ εἶπαν, Χρῦσιλλα; Ἦσαν ὅλοι τρελλοί.

ΧΡΥΣΙΑΛΑ

Δηλαδή νέοι. — Τέλος;

ΑΜΑΘΕΙΑ

Σχηματίζουσιν περὶ ἐμὲ ἄλυσιν, ἰλαρύνονται, μ' ἐρωτῶσι, λαλοῦσι, κλείεται αἴφνης ὀπισθὲν μου ἡ θύρα...

ΧΡΥΣΙΑΛΑ

Θαυμάσιον!

ΑΜΑΘΕΙΑ

Ἄλλ' ἐν τῇ φοβερᾷ μου τότε ἀγωνίᾳ, ἡ θύρα ἠνοιγῆ πάλιν ὑπὸ τινος αὐτῶν ὅστις καὶ μὲ ὠδήγησε νὰ ζητήσω τὸν πτωχὸν Ῥαφαήλ εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα. Φεύγω καὶ πάλιν φεύγω! Ἀνέβην. Κροτῶ σαθρὰν θύραν καὶ εἰσέρχομαι εἰς σκοτεινὴν αἴθουσαν ὅπου εὗρίσκω τὸν ἄθλιον Ῥαφαήλ κείμενον ἀσθενῆ, τὸ τέκνον του ἀσθενὲς ἐπίσης, τὴν γυναῖκά του νεκρὰν, ἔλεεινὴν καὶ περιδρακύν.

Γέρων τις, ἴσως ἑκατοντούτης, ἐκάθητο ἐπὶ ἑδρας κλίνων τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ ἀκίνητος καὶ σιωπῶν. Φαντάσου τὴν θέσιν μου! Ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου των ὡς ζώντων ὑπερτέρει τοῦ θανάτου τὸ χρωματὰ σκεπάσματά των, ἦσαν μεγάλα καὶ ἀηδῆ βράκῃ· ἀγγεῖόν τι θραυσμένον, ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης, περιεῖχε στάκτην, ἀλλ' οὐδ' ἕνα σπινθῆρα, ἐνῶ ὁ βορρᾶς, ὡς ἀγέλη λύκων, εἰσῆρχετο διὰ μυρίων βρογμῶν εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτήν... Τῷ ἀπέτεινα λόγους τινὰς γενναϊότητος, τῷ εἶπα διατί ἐζήτησα αὐτόν· μοι παρέστησε μετὰ στεναγμῶν τὴν κατάστασίν του, ὅτι πρὸ μηνὸς ἀσθενεῖ, ὅτι στερεῖται τὰ καλλίτερα κέρδη τὰς ἡμέρας αὐτὰς, μοι ὑπέδειξε τὸ ἀσθενεῖν τέκνον του καὶ μικρὰν ἐκεῖ παιδίσκην ἣτις ἦτο μᾶλλον ὑπηρετὶς ἢ κόρη των. Τοὺς ἠτένισα συμπαθῶς.. Αἴφνης εἶδα νὰ πλημμυρῆσωσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς γυναικὸς του, μὲ ἤρπασεν ἀπὸ τῆς χειρὸς, μὲ ἔσυρεν εἰς παρακείμενον μαγερεῖο καὶ δίδουσα ἐλευθερίαν εἰς τοὺς λυγμοὺς καὶ τὰ δάκρυα, «Καὶ ἀγνοεῖ, ὁ δυστυχῆς, ἀκόμη, μὲ εἶπεν, ὅτι σήμερον μᾶς ἔστειλαν τοῦτο ἵνα ἐκκενώσωμεν τὴν οἰκίαν!...» Ἄνεσυρεν ἐκ τοῦ κόλπου της καὶ εἶδα εἶδος ἀγωγῆς... Ἐμείναμεν σιωπῶσαι. Ἐπανῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν. «Ἡ πολλὴ ἐργασία μᾶς ἠφάνισεν, εἶπεν ὁ Ῥαφαήλ· εἰργαζόμεθα νυχθημερὸν ἐγὼ καὶ ὁ υἱός μου διὰ τίποτε... Καὶ ὅμως πόσον ἤθελον νὰ σᾶς διασκεδάσω τὴν ἐσπέραν αὐτήν, ἂν ἠδυνάμην, κυρία Ἀμάθεια!» Ἐσιώπησεν, ἀφείε στεναγμόν· τὸ τέκνον του ἔβηχεν ἀπαύστως. Κατενύγην, Χρῦσιλλα. Ἐσκέφθην ὅτι ὁ κόσμος ὅλος τὰς ἡμέρας αὐτὰς εὐθυμεῖ καὶ χαίρει, ἐνῶ ἐκεῖνοι, — ἴσως ἀπέθνησκον τῆς πείνης!

ΧΡΥΣΙΑΛΑ

Οἱ δυστυχεῖς!

ΑΜΑΘΕΙΑ

Ὡ, λησμονοῦσι πολὺ τοὺς πτωχοὺς, φίλη μου, ὅσοι εἰς τὸ ἄβρὸν θάλαπος τῶν αἰθουσῶν, οὐδαμῶς αἰσθάνονται τὰ πάγη τῶν δρόμων καὶ τῶν πεινῶντων τὴν σιωπὴν! Ἐπρεπε νὰ ἦσο ἐκεῖ, Χρῦσιλλα· ἔπρεπε νὰ ἴδης... —

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Αἱ ἄνω τέρω. Εἰσέρχονται Θορυβωδῶς ἡ Ναννώ, ἡ Ἡλέκτρα, ἡ Λήδα, ἡ Ἀριάδνη καὶ ἡ Ἰουλία. Μετημυεσμένοι ἔλαι μὲ ποικίλας νομφικὰς στολὰς διαφόρων ἐθνῶν καὶ χρόνων· ὁμοῦ δὲ πλειότεροι νέοι μὲ βάζα ποικίλων χρωμάτων καὶ προσωπίδας.

NANNΩ

Βάλς, βάλς! Ἄλλὰ, ποῦ εἶνε ἡ μουσική;

ΑΡΙΑΔΝΗ

Καλὲ, ποῦ εἶνε τὰ φῶτα; Ἀκόμη, Ἀμάθεια!

ΛΗΔΑ

Ποῦ εἶνε λοιπὸν ἡ μουσική;

NANNΩ

Ποῦ εἶνε λοιπὸν; Ἡμεῖς μετέβημεν ἔλαι εἰς τῆς Ἡλέκτρας καὶ ἤλθομεν ἔτοιμαί ἔλαι.—Ποῦ εἶνε ὁ χορὸς;

ΙΟΥΛΙΑ

Ἐπρεπε νὰ ἦσαν ὅλα ἔτοιμα! Ἡ ὄρα εἶναι ἐννάτη.

ΗΛΕΚΤΡΑ

Ποῦ εἶναι ἡ μουσική;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ἦσυχάσατε ἀναπνεύσατε μικρόν... Θὰ ἔλθῃ.

Ἐδηγοῦσα αὐτὰς εἰς ἐν τῶν δωματίων

Ἰδοῦ ἀφήσατε τὰ ἐπανωφόρια.

Αἱ νέοι εἰσέρχονται, ἀποβάλλουσι τὰ καλύμματα των, διορθοῦνται.—Οἱ νέοι σχηματίζουσι γραμμὴν σιωπηλοί. Πρὸς αὐτούς

Κύριοι, ἀφαιρέσατε τὰς προσωπίδας...

NANNΩ

Διότι ἄλλως εἰς τοσοῦτον σκότος καὶ πάλιν θὰ μείνετε ἄγνωστοι. Σᾶς βεβαίω!

(Ἰδίᾳ, πρὸς τὴν Ἀμάθειαν)

Τὸ δεῖπνον εἶνε ἔτοιμον;

(Τρέχει ἀνοίγει τὴν θύραν τοῦ ἐτέρου δωματίου καὶ βλέπει.)

ΙΟΥΛΙΑ

Ποῦ εἶνε τὸ φῶς!—Βεβαίως μᾶς ἔχει κα-
τορθώση παιγνίδιον τι ἡ Ἀμάθεια!..

NANNΩ ἐπανερχομένη

Ἄλλὰ μὲ φαίνεται ἄχαρι, διότι οὔτε δεῖ-
πνον οὔτε διάβολος ἤτοιμάσθη.

ΤΟ ΕΡΓΘΡΟΝ ΡΑΣΟΝ

"Ὅσον διὰ τὸ τελευταῖον, ἔσο βεβαία,
φίλη μου!

ΗΛΕΚΤΡΑ

Τέλος πάντων ὀμίλησον, Ἀμάθεια! Ποῦ
εἶνε ὁ χορὸς;

ΤΟ ΚΥΑΝΟΙΝ ΡΑΣΟΝ

Ἐραῖος χορὸς!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ μετ' ἀγωνίας μειδιῶσα

Λοιπὸν ἄς ἀρχήσωμεν...

ΛΗΔΑ

Ἄλλὰ ποῦ εἶνε τὰ φῶτα; Ποῦ εἶνε ἡ
μουσική; Πῶς ν' ἀρχήσωμεν;

ΗΛΕΚΤΡΑ

Ποῦ εἶνε τὰ φῶτα;

NANNΩ

Ποῦ εἶνε ἡ μουσική;

ΛΗΔΑ

Ποῦ εἶνε τὸ δεῖπνον;

ΤΟ ΚΥΑΝΟΙΝ ΡΑΣΟΝ

Ἐραῖος χορὸς!

ΙΟΥΛΙΑ

Ἐπὶ τέλους ποῦ ἤλθομεν;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ἦσυχάσατε ὀλίγον· λάβετε καθίσματα...
Γίνονται ὅλα...

ΑΡΙΑΔΝΗ ἀγριωθεῖσα

Γίνονται; Ποῖα, πότε γίνονται;

ΗΛΕΚΤΡΑ

Καλὲ, σπουδάζουσα ὀμιλεῖς, Ἀμάθεια,
ἢ παίζομεν; Ὅμιλεῖ λοιπὸν!

ΤΟ ΚΥΑΝΟΙΝ ΡΑΣΟΝ

Ἐραῖος χορὸς!

NANNΩ

Σὺ σιωπᾶς, Χρυσίλλα! Ἦσο ἐδῶ εἶσαι
συνένοχος. Τί συνέθη' λέγε μας!

ΧΡΥΣΙΑΑΑ

Ἄγνοῦ ἀληθῶς καὶ ἐγὼ ἄλλ' ὑποθέτω... —

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ἄκουσατέ με· ἰδοὺ φίλαι μου: Σᾶς ζητῶ συγγνώμην!

ΤΟ ΚΥΑΝΟΥΝ ΡΑΣΟΝ

Ἵραϊὸς χορὸς!

ΟΔΑΙ πρὸς τὴν Ἀμάλθειαν

Τί θὰ εἶπῃ αὐτό;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Αὐτὸ θὰ εἶπῃ, ὅτι, δηλαδῆ, — δυνάμεθα νὰ χορεύσωμεν ἄνευ μουσικῆς. Ὡς ἐν παραδείγματι: συρτόν.

ΙΟΥΛΙΑ ἀνακαγχάζουσα

Συρτόν; Ἄνευ μουσικῆς;

ΤΟ ΚΥΑΝΟΥΝ ΡΑΣΟΝ

Ἵραϊὸς χορὸς!

Αἱ ἄλλαι μένουσιν ὡς ἐνεαί.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ναί· εἶνε χορὸς ἐλληνικώτατος.

ΗΛΕΚΤΡΑ

Καὶ δημοκρατικώτατος ἴσως... Καλῆ, τί εἶνε αὐτά;

ΝΑΝΝΩ

Παρεφρόνησες.

ΑΡΙΑΔΗΝΗ πρὸς τὴν Ἀμάλθειαν

Ἄφες αὐτά· αὐτὰ λέγονται εἰς τὸν κλήδονα, αὐτὰ εἶνε ἀηδία!

ΤΟ ΚΥΑΝΟΥΝ ΡΑΣΟΝ

Ἵραϊὸς χορὸς!

ΗΛΕΚΤΡΑ

Ἀνέλαβες τὴν εὐθύνην, Ἀμάλθεια! Μὴ σιωπᾶς.

ΝΑΝΝΩ

Ἐδῶκες τὸν λόγον σου!

ΑΗΔΑ

Ἐλαβες τὰ χρέηματά!

ΙΟΥΛΙΑ

Μᾶς κατέστησες γελοίους εἰς τοὺς κυρίου; ἐδῶ!

ΤΟ ΚΥΑΝΟΥΝ ΡΑΣΟΝ

Ἵραϊὸς χορὸς!

ΧΡΥΣΙΑΑΑ

Ὁμίλησον, Ἀμάλθεια... Πρέπει νὰ δημολογηθῇ τὸ πᾶν.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ καθ' ἑαυτὴν

Πῶς νὰ εἶπω!.. Ἐσκοτίσθην... Νὰ ὁμολογήσω ἅπαντα;

ΝΑΝΝΩ

Ἐπὶ τέλους θὰ ἔλθῃ ἡ μουσικὴ;

ΑΡΙΑΔΗΝΗ ἀκράτητος

Ἐπὶ τέλους τοῦ εἶνε ὁ ἔρανός μας, κυρία!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ὁρεῖλω τέλος ν' ἀπαντήσω. Ἄλλοτε θὰ σᾶς εἶπω πλειότερα... Σήμερον σᾶς λέγω ἀπλῶς: Μετέβαινον πρὸς τὸν μουσικὸν Ῥαφάηλ καθ' ἑδὸν, — τὸ θυλάκιόν μου μεθ' ὅλου τοῦ ἐράνου ἐχάθη... Σᾶς ζητῶ συγγνώμην!

Αἱ γυναῖκες ὠχρῶσιν ἐμβρόντητοι, οἱ νέοι ρήγνυνται εἰς καγχασμούς.)

ΤΟ ΚΥΑΝΟΥΝ ΡΑΣΟΝ

Ἵραϊὸς χορὸς!

ΙΟΥΛΙΑ

Παίζεις, Ἀμάλθεια...

ΑΗΔΑ φρυάττουσα

Τὸ σχέδιον αὐτὸ εἶνε ὀλίγον, — πῶς ἐχάθη τὸ θυλάκιον;

ΝΑΝΝΩ

Αἱ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τί εἶνε αὐτά, Ἀμάλθεια!

ΑΡΙΑΔΗΝΗ

Ἵπεφυγαὶ ἀηδεῖς. — Ἐγὼ φεύγω ἄλλὰ σᾶς λέγω ῥητῶς ὅτι αὐτὸ εἶνε αἴσχος!

ΗΛΕΚΤΡΑ

Ἀκόμη διστάζω... Πῶς νὰ πιστεύσῃ τις... Ἐλα λοιπόν, Ἀμάλθεια, μὴ παίζῃς πλέον!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Εἶνε ἀληθές.

ΤΟ ΚΥΑΝΟΥΝ ΡΑΣΟΝ

Ὁραῖος χορός!

Ἄποσπῆ τὴν προσωπίδα του καγχάζων.

ΑΡΙΑΔΗΝΗ

Ἐρυθρίξ, κυρία! ἀλλὰ τὸ ἐρύθημα αὐτὸ εἶνε μακρὰν ἐκείνου τῆς ἀρετῆς. Ἐννοοῦμεθα!

ΧΡΥΣΙΛΛΑ

Λοιπὸν ἄς τραγωδήσωμεν!

ΦΑΙΟΝ ΤΙ ΡΑΣΟΝ

Ἄς τραγωδήσωμεν!

Ἄποσπῆ τὴν προσωπίδα του.

ΕΤΕΡΟΝ ἀποσπῶν τὴν προσωπίδα

Ὁραία διασκέδασις!.. Πλήρης ἀθωότητος.

ΜΕΛΑΝ ΡΑΣΟΝ ἀποσπῶν τὴν προσωπίδα του καὶ συνεννοηθὲν μετὰ τῶν ἄλλων

Θὰ χορεύσωμεν, βλέπω, τὸν χορὸν τῶν δαιμόνων,—εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ Νέρωνος!

Σδύνων τὰ πρὸ τοῦ κατόπτρου κηρία

Ἐπὶ τὰς κυρίας, κύριοι!

(Ῥίπτονται ἐπὶ τὰς νέας, ἐκτὸς ἐνὸς φέροντος ἐρυθρὰν προσωπίδα, φιλοῦσι τινὰς, κυνηγοῦσι ὅλας περὶ τὴν αἴθουσαν, βάλλουσιν αὗται κραυγὴν καὶ σώζονται εἰς τὸ ἕν τῶν δωματίων. Εἰς τὸ ἕτερον τῶν δωματίων σώζεται ἡ Ἀμάλθεια καὶ ἡ Χρυσίλλα.)

ΣΚΗΝΗ Δ΄.

Οἱ νέοι ἄνευ προσωπίδων, ἐκτὸς τοῦ φέροντος τὴν ἐρυθρὰν.

Εἰς τῶν νέων

Ἐκλείσθησαν αἱ διαβόλισσαι! Εἶδες ἴστορίαν, εἶδες χορὸν!

ΕΤΕΡΟΣ

Ἐφίλησα τὴν Ναννώ! Ἄ, τὸ Ναννίδιον!

ΕΤΕΡΟΣ

Διάβολε! εἶνε ἐρωμένη μου.

Ο ΠΡΩΤΟΣ

Πᾶ!—Λοιπὸν ἄς τραγωδήσωμεν!

ΟΔΟΙ

Ἄς τραγωδήσωμεν!

(Ἄδοσαν)

Ἄν ἤμην ἄστρον τῆς αὐγῆς
Θὰ σ' εἶδα τὸ φῶς μου,
Ἄνθος ἄβρὸν τοῦ κόσμου,
Ὡς ἔρωτος θυμιάμα!Ἄν ἤμην βασιλεὺς τῆς γῆς,
Θὰ σ' εἶδα τὸν θρόνον
Εἰς ἕν σου βλέμμα μόνον
Καὶ ἕν γλυκὺ μειδίαμα.Ἄκτινων ὄμω; ἀμοιβῶν
Καὶ ἄνευ βασιλείας,
Ὁ γίγας τῆς πενίας
Ὡς εἶμαι, κόρη, σήμερον,Σοὶ δίδω δῶρον γλυκερόν,
Χωρὶς τι ν' ἀπατήσω
Ἐπίσης ν' ἀποκτήσω:
Ἐν φίλημά μου ἤμερον!

Ὁ φορῶν τὴν ἐρυθρὰν προσωπίδα ἀνάπτει τὰ κηρία

ΤΟ ΚΥΑΝΟΥΝ ΡΑΣΟΝ

Ἐπὶ τέλους ὅμως πρόπει νὰ χορεύσωμεν!
Ἦλθαμεν.—Ἄς γείνη δι' ἡμῶν ὁ ἔρανος.
Αἱ γυναῖκες συναμοτοῦσιν.—Δυναμέθα νὰ εὐρωμεν μουσικὴν καὶ φῶτα;

ΤΟ ΦΑΙΟΝ

Διατί ὄχι; Καταθέτω δραχμὰς εἴκοσιν.

ΤΟ ΜΕΛΑΝ

Ἐγὼ δώδεκα.

ΤΟ ΕΡΥΘΡΟΝ

Ἐγὼ δέκα.

ΤΟ ΙΩΔΕΣ

Κ' ἐγὼ δώδεκα.

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Οἱ ἀνωτέρω. Ἐρχομένη ἀπὸ τοῦωματίου μετὰ τῆς Χρυσίλλης; ἡ

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ὁπωσδήποτε ἐρείλω ἀπὸ ὑμᾶς, κύριοι, πρῶτιστα νὰ ζητήσω συγγνώμην. Ἐγεῖνα ἡ αἰτία πολλῆς ἀνίας καὶ πολλοῦ κακοῦ, ἀλλ' ἐστὶ βέβαιον ὅτι ἐλάχιστα πταίω... Εἶμαι ἠναγκασμένη ἐπὶ τέλους νὰ εἶπω γυμνὴν καὶ ὄλην τὴν ἀλήθειαν. Συνεφρονήσαμεν, κύριοι, νὰ δώσωμεν χορὸν καὶ κατεβάλομεν ὄλοι ἔρανον ἐπὶ τούτῳ, ἀνέλαβον δ' ἐγὼ τὴν εὐθύναν. Μετέβην νὰ εὐρω ἐπὶ τούτῳ μουσικόν τινα, τὸ ὄνομα Ῥαφαήλ, ἀλλ' εὐρον αὐτὸν ἐν μέσῳ... —

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Οἱ ἀνωτέρω. Ἐξορμῶσιν ἀπὸ τοῦ δωματίου ἡ Λήδα, ἡ Ναννώ, ἡ Ίουλία, ἡ Ἡλέκτρα καὶ ἡ Ἀριάδνη, ἔτοιμαί ὡς εἰς φυγὴν.

NANNΩ

Ἀμάλθεια, συνερῶνησες μετὴν Χρῦσιλλαν καὶ ψεύδεσθε. Ἡμεῖς ἀναχωροῦμεν ὅλαι ἐντεῦθεν, οὐδὲ θέλωμεν πατήσῃ τοῦ λοιποῦ εἰς οἶκον ὅπου... —

ΑΡΙΑΔΝΗ

Ὅπου μᾶς κλέπτουσιν!

ΗΛΕΚΤΡΑ

Ἀπεφασίσθη!

ΙΟΥΛΙΑ

Ἐγένετο!

NANNΩ

ὦ, εἶνε φρικτόν! Ἀκούεις τεχνάσματα; Αὐτὰ εἶνε τῶν δρόμων!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ ὑπόδακρυς

Σιωπῆ, Ναννώ βλασφημεῖς. Ἴδου μόνῃ ἡ ἀλήθεια: εἶμαι πτωχὴ καὶ ἐντεῦθεν συνέβησαν ὅλα· ἐάν εἶχον χρήματα, ὅλα θὰ διωρθοῦντο ἐν κειρῶ. Ἐπειδὴ ὅμως με πνίγετε καὶ με ὑβρίζετε οὕτω κατὰ πρόσωπον, ἀκούσατε γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν...

(Σιωπῆ καὶ κλαίει.)

ΑΡΙΑΔΝΗ

Εἶνε ὅλα ψεύδη!

ΧΡΥΣΙΑΔΑ

Ἀκουσον πρῶτον. Ἐνῶ ἡμεῖς θὰ δικασκιδάζομεν, οἰκογένειά τις θὰ ἀπέθνησκεν ἐκ τῆς πείνης. Ἡ Ἀμάλθεια νὰ σφετερισθῇ ξένα χρήματα; Μετέβη ἐκεῖνὰ μισθώσῃ τὸν Ῥαφαήλ, ὁπότε... —

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

Οἱ ἀνωτέρω. Ἀνοίγεται ἡ θύρα καὶ ἰδοὺ ἔξ νεοί, ἔτοιμοι πρὸς χορὸν καὶ κρατοῦντες διάφορα μουσικὰ ὄργανα.

ΑΗΔΑ ὀργίλη

Ποῖοι εἶνε πάλιν αὐτοί!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ καθ' ἑαυτὴν

Ὁ Φαίδων!..

Εἰς αὐτῶν

Κυρίαὶ καὶ κύριοι· συγχωρήσατέ μας ἐάν παρεμβαινόμεν ἐν μέσῳ ὑμῶν οὕτως ἀπρόσκλητοι, ἀλλ' ὑπάρχει ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰς ἄγγελος ὅστις βεβαίως μᾶς δίδει τὴν συγγνώμην. Εἰς τὸν οἶκον πτωχοῦ ἀνθρώπου μετέβη σήμερον κυρία τις ὅπως μισθώσῃ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ του, ἀλλὰ καταφυγείσα ἐκ τῆς θλιβερᾶς εἰκόνας ὀλοκλήρου τῆς οἰκογενείας του, ἄσθενοῦς καὶ ἐρήμου, τῷ ἀφῆκε δραχμὰς 80 λέγουσα: «Χορεύομεν καὶ χωρὶς μουσικῆν.»

(Συγκινοῦνται ὅλοι καὶ προσβλέπουσι τὴν Ἀμάλθειαν.)

Ἡ οἰκογένεια μᾶς ἐμήνυσε τοῦτο κλαίουσα ὑπὸ εὐγνωμοσύνης. Ἐπισκεπτήριόν τι, εὐρεθὲν ὁμοῦ μετὰ χρήματα, μᾶς ὠδήγησεν ἐδῶ. Ἐρχομαι μετὰ τῶν φίλων μου νὰ εὐχαριστήσωμεν τὴν εὐεργέτιδα καὶ ἀναπληρώσωμεν τὸν Ῥαφαήλ.

Δίδει τὸ ἐπισκεπτήριον.

NANNΩ ἀρπάζουσα αὐτὸ

Ἡ Ἀμάλθεια!

ΗΛΕΚΤΡΑ πίπτουσα εἰς τὸν λαίμῳ
τῆς Ἀμαλθείας

Ἄ, συγγνώμην, συγγνώμην, συγγνώμην, Ἀμάλθεια! Ἡμικρον, φίλη μου!

ΑΡΙΑΔΝΗ γονατίζουσα ἐνώπιόν της καὶ
φιλοῦσα τὰς χεῖράς της

Συγγνώμην! Σὲ ἠδίκησα, σὲ ὕβρισα, σ' ἐθανάτωσα!

NANNΩ καταφιλοῦσα αὐτὴν

Ἄγγελε, ἄγγελε! Διατί λοιπὸν νὰ μὴ μᾶς εἴπῃς τίποτε;

ΑΗΔΑ γονατίζουσα καὶ ἀσπασομένη τὴν ἐσθῆτα

Πῶς λοιπὸν ἐφάνην τόσον ἡλιθία καὶ οὐδὲν ἐνόησα; Συγχώρησόν με!

Πίπτουσιν ὅλαι ἐπάνω της, ἐναγκαλιζοῦνται αὐτὴν θερμῶς, ἄλλαι γονατίζουσι, φιλοῦσι τὰς χεῖράς της, πνίγουσι σχεδὸν αὐτὴν ζητοῦσα: συγγνώμην καὶ ἔλεος. Ὁ φέρων ἔτι τὴν ἐρυθρὰν προσωπίδα φεύγει.

ΕΙΣ ΤΩΝ ΝΕΩΣΤΙ ΕΛΘΟΝΤΩΝ

Εἴσθε ἡ σάτωρα δλοκλήρου οἰκογενείας,
κυρία μου.

NANNΩ

Εἶνε ἄγγελος!

ΙΟΥΛΙΑ

Εἶνε θεότης τῶν οἰκτιρμῶν καὶ τῆς
σιωπῆς!

ΛΗΔΑ

Εἶνε τὸ Ἰνδαλμα τῆς ἀρετῆς!

ΧΡΥΣΙΑΔΑ

Πτωχὴ Ἀμάθεια!..

ΑΜΑΛΘΕΙΑ καθ' ἐαυτήν

ὦ, εἰάν ἦτο ἐδῶ ὁ Ἰάκωβος!..

ΑΡΙΑΔΝΗ

Εἶδες νὰ μὴ μᾶς εἶπη ἐν καιρῷ τίποτε!
Ἐφάνημεν θηρία.

ΑΜΑΛΘΕΙΑ μειδιώσα

Ἐν τούτοις ὁ χορὸς...

ΤΟ ΚΥΑΝΟΥΝ ΡΑΣΟΝ

Ὅχι, ὄχι! Ἐδῶ ἔχομεν χρήματα.

ΕΤΕΡΟΝ

Ἄς φροντίσωμεν διὰ φῶτα!

ΕΤΕΡΟΝ

Ἐχομεν χρήματα καὶ διὰ δεῖπνον!

ΕΤΕΡΟΝ

Ναὶ καὶ διὰ δεῖπνον!

NANNΩ

Σταθῆτε ὅμως· ἦτό τις ἐδῶ καὶ ἔφυγεν.

ΗΛΕΚΤΡΑ

Ποῖος ἔφυγεν;

ΙΟΥΛΙΑ

Ναὶ, κάποιος ἔφυγεν...

ΗΛΕΚΤΡΑ

Ἡ ἐρυθρὰ προσωπίς!

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Εἴμεθα ὅλοι; Ἰδὲ, Ναννώ.

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΕΤΟΣ Β΄.]

NANNΩ

Ὅλοι. Ἐφυγεν ὅμως ἡ ἐρυθρὰ προσωπίς.
Ἐκεῖνος ἔφυγεν.

ΙΟΥΛΙΑ

Ποῖος ἦτο;

ΧΡΥΣΙΑΔΑ

Λεῖπει ὅμως, λεῖπει τις... Ἄ, ὁ Ἰάκω-
βος! Ἦλθεν;

ΑΜΑΛΘΕΙΑ

Ὅχι. Οὔτε θὰ ἔλθῃ ποτέ.

NANNΩ

Ποτέ; Διατί; Πῶς;

ΧΡΥΣΙΑΔΑ

Μήπως ἡ ἐρυθρὰ προσωπίς ἦτο ὁ Ἰά-
κωβος;

ΤΟ ΚΥΑΝΟΥΝ ΡΑΣΟΝ

Ἀναμείνατε λοιπὸν μίαν στιγμὴν νὰ φέρω
φῶτα ἐκ τοῦ ξενοδοχείου.

ΤΟ ΦΑΙΟΝ

Νὰ ἐτοιμασθῆ καὶ δεῖπνος.

ΤΟ ΚΥΑΝΟΥΝ ΡΑΣΟΝ

Ναί.

(*Ἐρχεται πρὸς τὴν θύραν)

ΣΚΗΝΗ Η΄.

Οἱ ἀνωτέρω. Ἡ θύρα ἀνοίγει καὶ εἰσέρχεται
ὁ Ἰάκωβος φέρων εἰσέτι καὶ κρατῶν τὴν ἐρυθρὰν
προσωπίδα ἀνὰ χεῖρας. Ἐπονται δύο ὑπηρέται
κρατοῦντες ἀνὰ δύο ζεύγη πολυφώτων ἀτινα
καὶ καταθέτουσι πρὸ τοῦ κατόπιρου.

ΟΛΟΙ

Ὁ Ἰάκωβος! — ὦ, ἰδοὺ φῶτα! Λαμπρὸν,
λαμπρὸν!

ΤΟ ΜΕΛΑΝ

Ἐξάσιον!

ΤΟ ΚΥΑΝΟΥΝ ΡΑΣΟΝ

Ἀληθῶς χορὸς ὄρασιος!

ΙΑΚΩΒΟΣ

Καὶ ἀφοῦ χορευώμεν, κύριοι, σᾶς καλῶ

εἰς τὸ δεῖπνον τῶν ἀρχιδίων μου. Ἄρρα-
βωνίζομαι τὸν ἄγγελον.

ΟΛΟΙ

Τὴν Ἀμάθειαν.

ΙΑΚΩΒΟΣ δίδων πρὸς αὐτὴν τὴν χεῖρά του
Ναί.

ΧΡΥΣΙΑΔΑ φιλοῦσα τὴν Ἀμάθειαν

Λαμπρόν, λαμπρόν!

ΝΑΝΝΩ φιλοῦσα τὴν Ἀμάθειαν

Εὖγε, εὖγε! — Βάλς, βάλς!

ΟΛΟΙ

Ζήτω! — Ἐμπρός, ἔμπρός, εἰς χορόν!

ΟΛΟΙ

Βάλς!

(Περικυκλοῦσι οἱ νέοι τὰς νεάνιδας καὶ λαμ-
βάνονται εἰς χορόν. — Ἀρχεται ἡ μουσικὴ διὰ
βάλς. Χορός.)

ΙΑΚΩΒΟΣ φέρων εἰς τὸ προσκήνιον τὴν Ἀμάθειαν

Ἵπὸ ἓνα μόνον ὄρον, Ἀμάθεια...

ΑΜΑΘΕΙΑ

Ποῖον;

ΙΑΚΩΒΟΣ

Ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ λέγῃσαι... —

ΑΜΑΘΕΙΑ

Πῶς;

ΙΑΚΩΒΟΣ κλίνει εἰς τὸ οὖς καὶ τῇ λέγει τι
κρύβιον εἶτα

Οὕτω ἐνῶ τὸ ὄνομά σου περίπου σώζε-
ται, ἐγὼ συμφηφίζω εἰς σὲ τὸ τελευταῖον
ἔνειρον τῶν ἰδανικῶν ἐρώτων μου...

ΑΜΑΘΕΙΑ βραβίζουσα ἐπιχαρίτως
αὐτὸν εἰς τὸ στόμα

Εἶσαι αἰωνίως αἰς —

ΙΑΚΩΒΟΣ φίλων αὐτῆς τὸ μέτωπον

Αἰσχρός.

ΤΕΛΟΣ

Σ. Ν. Β.

ΑΠΟΚΡΥΦΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

~ ~ ~

I

Τέσσαρα εἰσιν, ὡς γνωστὸν τὰ κανο-
νικὰ εὐαγγέλια, ἅτινα ἡ χριστιανικὴ ἐκ-
κλησία παραδέχεται ὡς τὸ θεμέλιον τῆς
καινῆς διαθήκης. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων
κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ χριστια-
νισμοῦ προέκυψεν εἰς μέσον πληθὺς
εὐαγγελίων νόθων καὶ ἀποκρύφων. Ὁ
θρησκευτικὸς πυρετὸς ὅστις εἶχε κατα-
λάβει τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τοῦ τελευ-
ταίου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος μέχρι τοῦ
τρίτου καὶ ἐπέκεινα μετὰ Χριστὸν, ὥξυνε
τὰ πνεύματα περὶ τὰς θρησκευτικὰς
συζητήσεις καὶ ἔριδας· ἐκ τῶν συζητή-
σεων τούτων προέκυψαν ἀντιλογίαι καὶ
αἱρέσεις καὶ ἐκάστη τῶν αἱρέσεων προ-
χειρῶς διέστρεφε κατὰ τὰς ἑαυτῆς δο-
ξασίας καὶ τὰ συμφέροντα αὐτῆς τὰς
χριστιανικὰς κανονικὰς παραδόσεις. Τὰ
νόθα ταῦτα βιβλία εἶχον σκοπὸν καθα-
ρῶς δογματικὸν καὶ πρὸ πάντων ἐπλα-
στοურγήθησαν ὑπὸ τῶν ἰουδαϊζόντων
καὶ τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν, οἵτινες ἕκα-
στοι ἔθετον εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἰησοῦ τὴν
συμφέρουσαν διδασκαλίαν. Καὶ ἀνεκά-
λυπτον μὲν εὐχερῶς τὴν νοθείαν οἱ κά-
τοχοι τῆς καθαρᾶς χριστιανικῆς πίστε-
ως, ἀλλ' ὁ πολὺς τῶν χριστιανῶν ὄχλος
ἠπατᾶτο, καὶ πολλάκις μετεχειρίζετο
ἐξ Ἰσοῦ κανονικὰ ἢ νόθα εὐαγγέλια ἕως
οὐ ἀνεκαλύπτετο ἡ ἀλήθεια. Καὶ πατέ-
ρες ὅμως πολλοὶ τῆς ἐκκλησίας ἠπατή-
θησαν περὶ τὴν ἀκριβῆ διάκρισιν τῶν
νόθων ἀπὸ τῶν γνησίων. Ἔστωσαν πα-
ράδειγμα αἱ διατάξεις τοῦ Κλήμεντος,
αἵτινες κανονικαὶ θεωροῦνται ἀπὸ τοῦ
πέ'. ἀποστολικοῦ κανόνος, ἐπὶ τοσοῦτον
ἐνοθεύθησαν καὶ ἐπὶ τοσοῦτον κατέστη
δυσχερῆς ἡ διάκρισις τῶν νόθων ἀπὸ
τῶν γνησίων, ὥστε ἠναγκάσθη ἡ ἐν τῷ
Τρούλλῳ σύνοδος ν' ἀποκηρύξῃ καθ' ὄλο-
κληρίαν αὐτὰς αἰς τισὶ πάλαι ὑπὸ τῶν
ἐτεροδόξων ἐπὶ λύμῃ τῆς ἐκκλησίας
νόθα τινα καὶ ξένα τῆς εὐσεβείας παρε-
νετέθησαν τὸ εὐπρεπὲς κάλλος τῶν θείων

δογμάτων ἡμῖν ἀμαυρώσαντα.» Αἱ ἐπα-
 νειλημμένοι διατάξεις τῶν συνόδων περὶ
 τῶν κανονικῶν βιβλίων ἀποδεικνύουσιν
 οὐ μόνον τὴν πληθὺν τῶν αἰρετικῶν βι-
 βλίων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξ ἀμαθείας χρῆ-
 σιν αὐτῶν ἐπ' ἐκκλησίας. Διότι αἱ δια-
 τάξεις ἐκεῖναι εἰς αὐτὸ τοῦτο κυρίως
 περιστρέφονται ἀπαγορεύουσαι τὴν ἐπ'
 ἐκκλησίας ἀνάγνωσιν τῶν αἰρετικῶν βι-
 βλίων.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν δογματικῶν τούτων
 εὐαγγελίων ἐγεννήθησαν τότε ἐπίσης
 καὶ ἕτερα εὐαγγέλια, οὐδεμίαν ἔχοντα
 δογματικὴν καὶ αἰρετικὴν ἀξίωσιν· ἐγεν-
 νήθησαν ἐντὸς τῆς ὀρθοδόξου ἀνατο-
 λικῆς ἐκκλησίας καὶ ἐπλαστοργήθη-
 σαν ὑπὸ ἀφελῶν ἀλλὰ καὶ ἀδεξίων
 καὶ ἀμαθῶν χριστιανῶν πρὸς ἱκανο-
 ποίησιν τῆς περιεργείας αὐτῶν, καθόσον
 ἀφορᾷ τὰς βιογραφικὰς εἰδήσεις τῶν
 γονέων τῆς Παναγίας, τὴν γέννησιν αὐ-
 τῆς, τὸν βίον, τὴν μνηστείαν μετὰ τοῦ
 Ἰωσήφ, τὸν παιδικὸν βίον τοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ καὶ ἐπὶ τέλους τὰς περιπετείας
 τῆς δίκης καὶ καταδίκης αὐτοῦ καὶ τὴν
 εἰς τὸν Ἄδην καταβασιν.

Τὰ δογματικὰ ἀπόκρυφα εὐαγγέλια
 ἐξηφανίσθησαν μετὰ τῶν αἰρέσεων δι'
 ἃς ἐδημιουργήθησαν καὶ ἃς ἐξυπηρέτουν,
 καὶ σώζονται μόνον ἀναφερόμενα εἰς
 τὴν ἱστορίαν τῶν αἰρέσεων καὶ εἰς τὰς
 κατ' αὐτῶν διατριβὰς ὅπου ἀπαντῶνται
 καὶ τινες περικοπαί. Δὲν θέλομεν μνημο-
 νεύσει ἐξ αὐτῶν εἰμὴ ἐνὸς μόνου καὶ
 τοῦτο διότι ἐξυπηρετεῖ τὴν παραδοξοτέ-
 ραν τῶν αἰρέσεων τὴν τῶν Καϊανῶν.

Τὸ κύριον ζήτημα, πρὸ πάντων διὰ
 τοὺς Ἰουδαῖζοντας χριστιανοὺς ἦν τότε
 ἡ ἔρευνα ὁποῖαν σχέσιν ἔχει ἡ Καινὴ
 Διαθήκη πρὸς τὴν παλαιάν· ἂν ἡ Καινὴ
 διαθήκη στηρίζεται ἐπὶ τῆς παλαιᾶς
 καὶ ἂν ὁ Χριστὸς συνεπλήρωσε τὴν δι-
 δασκαλίαν τοῦ Μωϋσέως. Εἰς τὰ ζη-
 τήματα ταῦτα ὑπῆρχον καὶ ζητήματα
 ἐθνικῆς φιλοτιμίας· τὴν καινὴν διαθή-
 κην παρέλαβεν ὁ Ἑλληνισμὸς· καινὴ
 διαθήκη καὶ Ἑλληνισμὸς ἐκέκτηντο χα-
 ρακτῆρα κοσμοπολιτικόν. Ἡ παλαιὰ
 Διαθήκη ἦτο ἔργον λαοῦ ἠκιστα κο-

σμοπολιτικοῦ· τὸ ταλαίπωρον ἔθνος τῶν
 Ἑβραίων μετὰ θλίψεως ἔβλεπεν ὅτι ἐκ
 τῶν σπάγχων αὐτοῦ προέκυψε θρη-
 σκεία ἣτις ἔμελλε νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ
 προσώπου τῆς γῆς τὸν παλαιὸν αὐτοῦ
 βίον, τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα. Ἐνῶ λοιπὸν
 ἡ θρησκεία ἡ νέα, ἡ τῆς ἀνθρωπό-
 τητος θρησκεία ἀπήντησε τὸ μάλ-
 λον ἐκπολιτιστικὸν τῶν ἐθνῶν ὡς ἁρω-
 γόν, ἡ παλαιὰ, ἡ τοῦ Μωϋσέως, ἤρχισε
 νὰ παρακμάξῃ ἕνεκα τῶν ἐντὸς τοῦ
 Ἑβραϊκοῦ ἔθνους νέων ιδεῶν. Τὸ ζήτη-
 μα δὲν ἦτο μόνον, ἂν καὶ ἐλάμβανε συ-
 νήθως τὸν τύπον τοῦτου, ποῖα εἶνε ἡ ἀκρι-
 βῆς σχέσις τῶν δύο διαθηκῶν· ἀλλὰ τίς
 θέλει θριαμβεύσει Ἑλληνισμὸς ἢ Μω-
 σαϊσμός· ὁ Μωσαϊσμός ἦτοι τὸ ἐβραϊ-
 κὸν ἔθνος, χάριν τοῦ ὁποῖου καὶ μόνον
 ὡς ἐφρόνει ἐπηγγέλλη ἡ διὰ Χριστοῦ
 σωτηρία; Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου τίθη-
 σι τὸ ζήτημα τί ἐστὶ χριστιανισμὸς,
 Ἑλληνισμὸς ἢ Ἰουδαϊσμός; Ἀποδει-
 κνύει δὲ διὰ μακρῶν ὅτι οὔτε Ἑλληνι-
 σμὸς εἶναι οὔτε Ἰουδαϊσμός ἀλλὰ καινὴ
 τις θεοσοφία, αὐτὴ ἐκείνη ἣν ἐπηγγεί-
 λατο ὁ Ἰουδαϊσμός καὶ ἣν ἐμάντευσαν
 οἱ κράτιστοι τοῦ Ἑλληνισμοῦ φιλόσοφοι·
 ἡ καινὴ ἐκκλησία εἶναι ἡ καθολικὴ ἐκ-
 κλησία καὶ διὰ τοῦτο ἀνέλαβε τὴν διά-
 δοσιν αὐτῆς τὸ καθολικώτερον τῶν ἐ-
 θνῶν. Στηρίζεται οὐχὶ εἰς τὸν Ἰουδαϊ-
 σμὸν μόνον ἀλλὰ εἰς τὴν ἔμφυτον τῷ
 ἀνθρώπῳ θρησκείαν. Ἐὰν ἦτο Ἰουδαϊ-
 σμὸς ὁ χριστιανισμὸς ἦτο ἀδύνατον νὰ
 ὑπερβῇ τὰ ὄρια τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους·
 «ὅτι μὲν οὖν, λέγει ὁ Εὐσέβιος, τὸ γέ-
 νος Ἑλλήνες ὄντες καὶ τὰ Ἑλλήνων
 φρονούντες ἐκ παντοίων τε ἐθνῶν ὡς ἂν
 νεολέκτου στρατιᾶς λογάδες συνειλεγ-
 μένοι τῆς πατρίου δεισιδαιμονίας ἀπο-
 στάται καθεστήκαμεν, οὐδ' ἂν αὐτοὶ
 ποτὲ ἀρνηθείημεν· ἀλλ' ὅτι ταῖς Ἰου-
 δαϊκαῖς βίβλοις προσανέχοντες, κἂν τῶν
 παρ' αὐταῖς προφητειῶν τὰ πλεῖστα
 τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου συνάγοντες, οὐκεθ'
 ὁμοίως ζῆν τοῖς ἐκ περιτομῆς προσφι-
 λῆς ἡγούμεθα, καὶ τοῦτο ἂν αὐτόθεν
 ὁμολογήσαιμεν. Ὡρα τσιγαροῦν τούτων
 τὸν αἰτιολογισμὸν ὑποσχέιν. Πῶς οὖν

ἀν ἄλλως δόξαιμεν εὐπεποιηκῆναι τὰ πάτρια καταλείψαντες εἰμὴ πρῶτον εἰς μέσον αὐτὰ παραθέμενοι καὶ ἀγαγόντες εἰς ὄψιν τῶν ἐντευξομένων; Οὕτω γὰρ ἂν γένοιτο φανερὰ καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως ἢ θεία δύναμις, εἰ τοῖς πᾶσι πρὸ ὀφθαλμῶν τεθείη, τίνων καὶ ὁποῖον κακῶν τὴν ἴασιν εὐαγγελίζεται. Πῶς δ' ἂν τὸ εὐλογον τῆς τῶν Ἰουδαϊκῶν γραμμάτων μεταδιώξεως φανείη μὴ οὐχὶ καὶ τοῖς τούτων ἀρετῆς ἀποδειχθείσης; τίμι τε λόγῳ τὰς παρ' αὐτοῖς γραφὰς ἀσπαζόμενοι τὸν ὅμοιον τοῦ βίου τρόπον ἀποκλίνομεν καλῶς ἂν ἔχοι διελθεῖν, καὶ ἐπὶ πᾶσι τίς ὁ καθ' ἡμᾶς τῆς εὐαγγελικῆς ὑποθέσεως λόγος καὶ τίς ἂν λεχθείη ὁ χριστιανισμὸς, οὐδ' Ἑλληνισμὸς ὦν οὔτε Ἰουδαϊσμὸς, ἀλλὰ τις καινὴ καὶ ἀληθὴς θεοσοφία ἐξ αὐτῆς τῆς προσηγορίας τὴν καινοτομίαν προσαγομένη¹⁾.»

Ἡ πάλη μεταξὺ τῶν Ἰουδαϊζόντων καὶ τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν ἤρξατο λίαν ἐνωρὶς καὶ ἤδη ἐπὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἶχε κορυφωθῆ ἐπὶ τοσοῦτου ὥστε μετὰ δυσκολίας πολλῆς κατώρθωσεν ὁ μεγαλοφυὴς ἐκεῖνος ἀπόστολος τὴν θεραπείαν τὸ πρᾶγμα δι' ἀμοιβαίων τινων παραχωρήσεων, αἵτινες ἐμποδίσαν τὸ σχίσμα ἐν ταῖς ἀρτισυστάτοις ἐκκλησίαις. Ἐν τούτοις καὶ τοὶ διεσκεδάσθησαν ἐπὶ μικρὸν τὰ νέφη ἐκεῖνα ἤρχισαν πάλιν ἀπειλητικῶς συσσωρευόμενα. Ὅτι ἐφοβεῖτο ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συνέβη οἱ πρῶτοι μεταξὺ τῶν Ἑβραίων χριστιανοὶ, ἐκλαβόντες τὸν χριστιανισμὸν ὡς αὐτὸν τὸν Μωσαϊσμὸν τελειοποιηθέντα, περιοριζόμενον ὁμῶς πάντοτε στενωπῶς ἐντὸς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους, ἐπανέκαμπτον ἀνepsiστήτως εἰς τὴν παλαιὰν τοῦ Μωϋσέως διδασκαλίαν, καὶ τοὶ λεγόμενοι χριστιανοὶ, καὶ ἐκάλουν αὐτὸν τὸν ὑπατον τῶν φιλοσόφων τὸν Παῦλον, ἀποστάτην. Ἀφ' ἐτέρου οἱ μᾶλλον ἀσύνητοι τῶν χριστιανῶν προέβαινον εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον, καὶ καὶ ἀπέπτυνον ἐντελῶς τὴν παλαιὰν διαθήκην.

Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο ἀλλὰ καὶ ἐθεώρησαν τὸ ἔργον ὡς κακοῦ δαίμονος ἔργον. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Καϊανοὶ οἱ μᾶλλον παράδοξοι, οἱ μᾶλλον τερατολόγοι τῶν αἰρετικῶν.

Οἱ αἰρετικοὶ οὗτοι ἀποδεχθέντες ὅτι ἡ παλαιὰ διαθήκη εἶναι ἔργον δαίμονος κακοῦ καὶ ὅτι οἱ προφῆται δὲν ἔθεσαν κανόνας ἀρετῆς, ἀνέστρεψαν τὴν ἠθικὴν ἀξίαν τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων καὶ εἰς μὲν τὸν Κάϊν ἀπέδωκαν τὸ βραβεῖον τῆς ἀρετῆς, θεωροῦντες αὐτὸν ὡς τὸν κατ' ἔξοχὴν ἰσχυρὸν ἄνδρα ὃν ὁ Σατανᾶς ἐπεβουλεύθη διὰ τὴν ὑπερήφανον αὐτοῦ ἀνδρείαν καὶ ἀρετὴν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀρετὴ πάσχει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, βεβαίως ὁ Κάϊν, ἐφρόνου, ὑπῆρξεν ὁ μᾶλλον ἐνάρετος τῶν ἀνθρώπων· τὸν δὲ Ἄβελ πύλιν ἀνεκέρυττον ὡς γενόμενον θῦμα τῆς μωρᾶς αὐτοῦ μικροφιλοτιμίας καὶ τῶν μειρακιωδῶν αὐτοῦ ἀρετῶν. Ἐτόλμησαν δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς κατοίκους τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρρων καὶ τοὺς Ναθάν καὶ Ἄβειρων καὶ Κορὲ νὰ θεωρήσωσιν ὡς χρηστοὺς ἄνδρας καὶ μόνον οὐ ἀγίους καὶ ἀπέδωσαν ἐν γένει τὰ πρωτεῖα εἰς τὰ πρόσωπα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἡ παλαιὰ διαθήκη θεωρεῖ ὡς ἀξιοκατάκριτα καὶ ἀξιοτιμώρητα. Ἀλλὰ δὲν περιορίσθησαν μόνον εἰς τοῦτο. Ἡ Νέα Διαθήκη ἐχρησίμευσεν ἐπίσης εἰς αὐτοὺς ὡς ἀφετηρία τερατολογίας καὶ, ἵνα μὴ ἀπεραντολογῶμεν, μεταξὺ τῶν ἱεροσολίων ἀπέδωκαν τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν Ἰουδαν τὸν Ἰσκαριώτην. Ἐὰν ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἔλεγον, ὀφείλεται εἰς τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ, ὀφείλεται τὰ μάλιστα εἰς τὸν προκαλέσαντα τὴν σταύρωσιν ταύτην. Φαντάσθητε τὸν Ἰουδαν παλαιόντα κατὰ τῆς ἀγάπης, τῆς στοργῆς, τῆς εὐλαβείας ἢν ἔτρεφε πρὸς τὸν διδάσκαλον· σκεπτόμενον ὅτι ἐπὶ γενεᾶς γενεῶν καὶ ὅτι ἐπὶ αἰῶνας αἰῶνων τὸ ὄνομα αὐτοῦ θὰ ἀναμιγνύεται μὲ ἀρὰς καὶ βλασφημίας πάντων τῶν χριστιανῶν καὶ ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς ἔμελε ν' ἀποκτήσῃ ἐν τῇ γῆ τὴν ἀθανασία τοῦ αἵσχους, ἔμελεν ἴσως πάλιν ν' ἀπο-

1) Εὐσεβ. Καίσαρ. 1. 5.

λέση ἐν τῷ οὐρανῷ τὴν αἰώνιον ζωὴν. Οὐδεὶς ἄλλος τῶν ἀποστόλων εἶχε τοσαύτην καρτερίαν ψυχῆς· οὐδεὶς ἄλλος ἔτρεφεν εἰς τὰ στήθη του τοσαύτην ἀγάπην πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, οὐδ' ἐτόλμησε νὰ ὑποστῇ ὅσα ὁ Ἰούδας χάριν τῆς συμπληρώσεως τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπινου γένους· μόνον ὁ Ἰούδας, ὁ δυσσεβῆς Ἰούδας, κατενίκησε τὸ παρὸν, κατενίκησε καὶ τὸ μέλλον, κατέπνιξε τὰ ἱερώτατα τῶν αἰσθημάτων αὐτοῦ καὶ ἔχυσε τὸ αἷμα δι' οὐ ἐσώθη τὸ ἀνθρώπινον γένος. Δὲν ἐνόσησε φιλαργυρίαν ὅτε σκυθρωπῶς ἐβάδιζε μόνος μελετῶν τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ· οὐδεὶς ποτε χάριν τριάκοντα ἀργυρίων πωλεῖ, ὄχι πωλεῖ, προδίδει τὸν διδάσκαλον, τὸν φίλον αὐτοῦ· δὲν ἐνόσησε φιλαργυρίαν ἀλλὰ φιλανθρωπίαν. Οὐδὲν δραματικώτερον τοῦ Ἰούδα ἐν τῷ μυστικῷ δέιπνῳ καὶ ἂν ἡ ἀνθρωπότης ἐσκέπτετο ὅποια καταπληκτικὴ πάλῃ ἐγένετο ἐν τῷ νῶ αὐτοῦ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, ἤθελεν ἔχει πολὺ ὀλιγώτερον προχείρους τὰς κατ' αὐτοῦ βλασφημίας.

Τοιαῦτα καὶ ἄλλα πρεσβεύοντες οἱ Καίανοι συνέταξαν καὶ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰούδα· ἀλλὰ, ὅπως καὶ πάντα τὰ ἄλλα δογματικὰ ἀπόκρυφα εὐαγγέλια, ἀπωλέστη καὶ τοῦτο ἅμα ἐξέλειπεν ἢ ἀλλόκοτος αὐτῆ αἴρσις.

II

Τὰ ὀρθόδοξα ἀπόκρυφα εὐαγγέλια οὐδεμίαν ἔχουσι δογματικὴν ἀξίωσιν, τοιαύτη τοῦλάχιστον εἶναι ἡ γνώμη ἡμῶν, μολονότι πολλοὶ φρονοῦσι τὸ ἐναντίον· ἀλλὰ περαιτέρω θέλει ἐξηγηθῆ ὅτι ἡ γνώμη αὐτῶν δὲν εἶναι ἡ ὀρθότερα. Τὰ βιβλία ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ παραδόσεων αἰτινες ἐγεννήθησαν καὶ ἠῤῥῆξαν μεταξὺ χριστιανῶν· καὶ αἷτινες ἐπὶ τέλους συλλεγεῖσαι ἀπετέλεσαν τρία κυρίως Ἑλληνικὰ εὐαγγέλια· τὸ λεγόμενον πρωτευαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου· τὸ τοῦ Θωμᾶ καὶ τὸ τοῦ Νικοδήμου· δὲν κατατάσσονται δὲ μετὰ τούτων αἱ ἀπόκρυφοι ἐπιστολαὶ καὶ πράξεις, ὅπως ἰδιαίτερον μελέτην ἀπαιτοῦσαι. Ἐκτὸς

τῶν Ἑλληνικῶν τούτων ἀποκρύφων ὑπάρχουσι καὶ τὰ ἐξῆς λατινικά. Ψευδοματθαίου εὐαγγέλιον· παράφρασις λατινικὴ τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Θωμᾶ. Evangelium infantiae Salvatoris Arabicum καὶ παράφρασις τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Νικοδήμου. Περὶ τῶν λατινικῶν περιττόν νὰ ἐνασχοληθῶμεν.

Πῶς ἐγεννήθησαν αἱ παραδόσεις αἱ περιλαμβανόμεναι εἰς τὰ ἀπόκρυφα ταῦτα εὐαγγέλια εἶναι εὐκόλον νὰ ἐννοήσωμεν. Τὰ κανονικὰ βιβλία, ἡ καινὴ διαθήκη ἐγράφη ὑπὸ ὄντως θεοπνευστῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἐνόησαν κάλλιστα ὅτι τὸ κύριον πρόσωπον τοῦ μεγάλου δράματος τὸ ὅποιον ἐμελλον νὰ ἐξιστορήσωσιν εἶναι ὁ Ἰησοῦς, καὶ ὁ Ἰησοῦς οὐχὶ ἀφ' οὐ ἐγεννήθη ἀλλ' ἀφ' ἧς ἤρξατο τῆς διδασκαλίας, ἀφ' ἧς παρέστη ἐνώπιον τῆς ἀνθρωπότητος κηρύσσων τὰ παραγγέλματα ἐκείνα ἅτινα τοσάκις ἠκούσαμεν καὶ ὅμως πάντοτε εἰσὶ πλήρη ζωῆς καὶ δυνάμεως· ἅτινα ἐν τῷ μέσῳ τῆς πανταχόθεν καταρρευούσης κοινωνίας τῶν χρόνων ἐκείνων, προφερόμενα ὑπὸ ἀγίων χειλέων δι' ἐκφράσεως ἣτις εἶχεν ἤδη τὴν σφραγίδα τοῦ μαρτυρίου ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ προξενῶσι πολὺ βαθυτέρα καὶ ἀνεξάλειπτον τὴν ἐντύπωσιν· εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν διατρίβουσι καὶ φέρουσι αὐτὸν μέχρι πέρατος τῆς ἀποστολῆς μέχρι τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου ὅστις, ὅσον φρικώδης καὶ ἂν ἦτο, καθίσταται γαλήμιος ἕνεκα τῆς θείας γαλήνης τοῦ πάσχοντος. Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν ἐδάκρυσεν τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν; Τίς ἐκ τῶν ἀπίστων αὐτῶν δὲν ἠσθάνθη βαθεῖαν συγκίνησιν ἐνώπιον τοῦ πάσχοντος θεοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ὁποίας εἶχε βαθυτάτην τὴν πεποίθησιν; Δὲν μακρολογοῦσι λοιπὸν οἱ εὐαγγελισταὶ, οὐδ' ἐνόμισαν πρέπον νὰ μακρολογήσωσι ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας, περὶ τῶν λεπτομερειῶν τοῦ βίου τῶν γονέων καὶ τῶν προπατόρων τοῦ Ἰησοῦ. Ἄλλ' ὁ πολὺς ὄχλος τῶν χριστιανῶν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὸ κάλλιστον τοῦτο σύστημα.

τὸ πλήθος ἐπεθύμει νὰ γνωρίζῃ λεπτομερείας, θαύματα τοῦ παιδικοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, λεπτομερείας τοῦ βίου τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς Μαρίας καὶ αὐτῶν τῶν γονέων αὐτῆς. Καὶ ὅταν ὁ ὄχλος ἐπιθυμῆ νὰ γνωρίζῃ ὅ,τι δὲν δύναται νὰ μάθῃ ἐξ ἀσφαλούς πηγῆς τότε δημιουργεῖ αὐτὸ καὶ ἄρχεται ὁ μῦθος. Καὶ τί λέγομεν ὁ ὄχλος· ἡμεῖς αὐτοὶ οὐχὶ περὶ θεοῦ ἀλλὰ περὶ ἀνθρώπων, εὐδόξων ὁμῶς καὶ διαπρεψάντων, δὲν ἀσπαζόμεθα ἀπλήστως πᾶσαν τερατολογίαν καὶ πᾶσαν ὑπὲρ αὐτῶν ψευδολογίαν;

Ὁ μῦθος συνεπλήρωσε τὰ κενὰ τῶν κανονικῶν εὐαγγελίων καὶ κατὰ φυσικὸν ῥοὴν ιδεῶν πρῶτον ἔπλασε τὴν ἱστορίαν τῶν γονέων τῆς Παναγίας, τὴν γέννησιν αὐτῆς, τὴν ἀνατροφὴν, τὴν μετὰ τοῦ Ἰωσήφ μνηστείαν, τὸν εὐαγγελισμὸν τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ καὶ διευτώθη ὁ μῦθος οὗτος εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου· ἔπειτα ἐτράπη εἰς τὰ τέρατα καὶ σημεῖα τοῦ παιδικοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ καὶ διευτώθη τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Θωμᾶ, καὶ τέλος ἡ σταύρωσις καὶ ἡ εἰς τὸν Ἄδην κατάβασις συνεπλήρωσε τὸ ὅλον ἔργον.

Τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου εἶναι τὸ ἀρχαιότατον καὶ διασημότερον· αἱ παραδόσεις ἃς διηγῆται ἀναφέρονται ἤδη εἰς συγγραφεῖς τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος· καὶ δὲν εἶνε μὲν τοῦτο ἀπόδειξις ὅτι ὑπῆρχε τότε ἀφοῦ ὀνομαστὶ δὲν μνημονεύεται καὶ ἀφοῦ αἱ παραδόσεις ἐκείναι προϋπήρξαν τοῦ εὐαγγελίου, ἀλλὰ ἐκ τῆς ἐξῆς περικοπῆς τοῦ Ὠριγένους δύναται νὰ ἐξαχθῇ τοῦτο. Ὁ Ὠριγένης λέγει «τοὺς δὲ ἀδελφοὺς τοῦ Ἰησοῦ φασὶ τινες εἶναι ἐκ παραδόσεως ὀρμώμενοι τοῦ ἐπιγεγραμμένου κατὰ Πέτρον εὐαγγελίου ἢ τῆς βίβλου Ἰακώβου ἐκ προτέρας γυναικὸς συνωκτικίας αὐτῷ πρὸ τῆς Μαρίας.» Ἀφοῦ λοιπὸν ἦτο ἐπὶ Ὠριγένους οὐ μόνον εἰς τοῦτον γνωστὸν ἀλλὰ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους ἀντλήσαντας ἐξ αὐτοῦ τὰς παραδόσεις ταύτας, κατὰ τὴν παραθεθεῖσαν περικοπὴν, ἔπεται ὅτι ὑπῆρχε πολὺ πρότερον καὶ δὴ περὶ τὰ μέσα

τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος· βραδύτερον μνημονεύεται εἰς πλείστους πατέρας τῆς ἐκκλησίας.

Ἐν αὐτῷ ἀναφέρεται ὅτι κατὰ τὴν δωδεκάφυλον τοῦ Ἰσραὴλ ὑπῆρχεν ἀνὴρ πλούσιος σφόδρα καλούμενος Ἰωακεῖμ ὅστις προσέφερε τὰ δῶρα αὐτοῦ διπλά· ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου ἡ μεγάλη καὶ προσέφερον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὰ δῶρα αὐτῶν προσήλθε καὶ ὁ Ἰωακεῖμ. Ἄλλ' ὁ Ῥουβὶμ ἔστη ἐνώπιον αὐτοῦ λέγων·

— Εἶσαι ἄτεκνος, δὲν ἐπιτρέπεται πρῶτος νὰ προσφέρῃς τὰ δῶρά σου.

Περίλυπος ἀπήλθεν ὁ Ἰωακεῖμ καὶ καταλιπὼν τὴν σύζυγον αὐτοῦ Ἄνναν μετέβη εἰς τὴν ἔρημον· ἐκεῖ ἔπηξε τὴν σκηπὴν αὐτοῦ καὶ ἐνήστευεν ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, λέγων, οὐ καταβήσομαι οὔτε ἐπὶ βροτὸν οὔτε ἐπὶ ποτὸν ἕως οὐ ἐπισκέψεται με κύριος ὁ Θεὸς μου.

Ἡ δὲ σύζυγος αὐτοῦ Ἄννα δύο θρήνους ἐθρήνει καὶ δύο κοπετοὺς ἐκόπτετο, τὴν χηρείαν καὶ τὴν ἀτεκνίαν αὐτῆς. Ἐσπέραν τινα κατήλθεν εἰς τὸν κήπον καὶ εἶδε δαφνηδαίαν καὶ ἐκάθησεν ὑποκάτω αὐτῆς καὶ ἐλιτάνευσε τὸν δεσπότην αὐτῆς λέγουσα «ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν εὐλόγησόν με καὶ ἐπάκουσον τῆς δεησεώς μου, καθὼς εὐλόγησας τὴν Σάραν καὶ ἔδωκες αὐτῇ υἱόν, τὸν Ἰσαάκ. Καὶ ἀτενίσασα εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε καλιὰν στρουθίων ἐν τῇ δαφνηδαίᾳ καὶ ἐποίησε θρήνον ἐν ἑαυτῇ λέγουσα· οἴμοι, τίς με ἐγέννησεν; ὅτι κατάρα ἐγεννήθην ἐγὼ ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ ὠνειδίσθην καὶ ἐξεμυκτήρισάν με ἐκ ναοῦ κυρίου. Οἴμοι, τίμι ὠμοιώθην ἐγὼ; οὐχ' ὠμοιώθην ἐγὼ τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ γόνιμα εἰσὶ ἐνώπιόν σου, κύριε. Οἴμοι, τίμι ὠμοιώθην ἐγὼ; οὐχ' ὠμοιώθην ἐγὼ τῆς γῆς, ὅτι καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς γόνιμα εἰσὶν ἐνώπιόν σου, κύριε. Οἴμοι, τίμι ὠμοιώθην ἐγὼ; οὐχ' ὠμοιώθην τοῖς ὕδασι τούτοις, ὅτι καὶ τὰ ὕδατα ταῦτα γόνιμα εἰσὶν ἐνώπιόν σου, κύριε. Οἴμοι,

τινὶ ὁμοιώθην ἐγώ; οὐχ' ὁμοιώθην ἐγὼ τῇ γῆ ταύτῃ ὅτι καὶ ἡ γῆ προσφέρει τοὺς καρποὺς αὐτῆς κατὰ καιρὸν, καὶ σὲ εὐλογεῖ, κύριε.»

Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη λέγων αὐτῇ· Ἄννα, Ἄννα, εἰσήκουσε κύριος τῆς δεήσεώς σου καὶ συλλήψεται γεννήσει καὶ λαληθήσεται τὸ τέκνον σου ἐν ὄλῃ τῇ οἰκουμένῃ. Καὶ εἶπεν ἡ Ἄννα· Ζῆ κύριος ὁ Θεός μου, εἰάν γεννήσω, εἴτε ἄρρην εἴτε θῆλυ, προσάξω αὐτῷ δῶρον κυρίῳ τῷ Θεῷ μου, καὶ ἔσται λειτουργοῦν αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Ἄγγελος κυρίου ἀνήγγειλεν τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τὸν Ἰωακεὶμ ἐπιστρέφοντα· οὗτος δὲ χαίρων ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει ὑπεσχέθη δέκα ἀμνάδας ἀσπίλους εἰς τὸν Θεόν, δώδεκα μόσχους εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ τὴν γερουσίαν καὶ ἕκατὸν χιμάρους εἰς πάντα τὸν λαόν. Καὶ ἦλθεν ὁ Ἰωακεὶμ πρὸς τὸν οἶκον αὐτοῦ, πρὸς τὴν πύλην τοῦ ὁποίου ἵστατο ἡ Ἄννα καὶ εἶδε τὸν Ἰωακεὶμ ἐρχόμενον καὶ δραμοῦσα ἐκρεμάσθη εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ.

Τῇ ἐπαύριον ὁ Ἰωακεὶμ προσέφερε τὰ δῶρα αὐτοῦ καὶ ἐκ διαφόρων σημείων ἐπίεσθη ὅτι θέλει πραγματοποιηθῆ ἡ ὑπόσχεσις.

Ἐννέα μῆνας βραδύτερον ἐγέννησεν ἡ Ἄννα· καὶ εἶπε τῇ μαίᾳ, τί ἐγέννησα; ἡ δὲ μαία, θῆλυ, ἀπήντησε. Καὶ εἶπεν ἡ Ἄννα ἐμεγαλύνθη ἡ ψυχὴ μου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἐπωνόμασε δὲ τὴν κόρην αὐτῆς Μαρίας.

Ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐκραταιοῦτο ἡ παῖς· ὅτε ἐγένετο ἕξ μηνῶν ἔστησεν αὐτὴν ἡ μήτηρ χαμαὶ, δοκιμάζουσα ἂν ἴσταται· καὶ ἐπτά βήματα περιπατήσασα ἦλθεν εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς. Ἀνήρπασεν αὐτὴν ἡ μήτηρ, λέγουσα, Ζῆ κύριος ὁ Θεός μου, οὐ μὴ περιπατήσης ἐν τῇ γῆ ταύτῃ, ἕως ἂν ἀπάξω σὲ ἐν τῷ ναῷ κυρίου. Ἡ παῖς ἐγένετο ἐνιαυσία καὶ ὁ Ἰωακεὶμ ἕνεκα τῆς ἀμνηθίου αὐτοῦ χαρᾶς καὶ εὐτυχίας ἐποίησε δοχὴν μεγάλην καὶ ἐκάλεσε τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς γραμματεῖς καὶ τὴν γερουσίαν καὶ πάντας τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ. Ὁ Ἰωακεὶμ προσέφερε

τὴν παῖδα εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ εὐλόγησαν αὐτὴν λέγοντες

«Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν εὐλόγησον τὴν παῖδα ταύτην καὶ δὸς αὐτῇ ὄνομα ὀνομαστὸν, αἰώνιον ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς.»

Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐπεφώνησε

— Γένοιτο, γένοιτο.

Καὶ προσέφερεν αὐτὴν εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ εὐλόγησαν αὐτὴν λέγοντες.

«Ὁ Θεὸς τῶν ὑψωμάτων, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὴν παῖδα ταύτην καὶ εὐλόγησον αὐτὴν ἐσχάτην εὐλογίαν, ἥτις διαδοχὴν οὐκ ἔχει.»

Ἀνῆρπασε τὴν Μαρίας τότε ἡ μήτηρ αὐτῆς καὶ μεθύουσα ἐκ τῆς χαρᾶς ἀνέτεινε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν, λέγουσα· ἄσω ὠδὴν κυρίῳ τῷ Θεῷ μου, ὅτι ἐπεσκέψατό μοι καὶ ἀφείλετο ἀπ' ἐμοῦ τὸ ὄνειδος τῶν ἐχθρῶν μου· καὶ ἔδωκέ με κύριος καρπὸν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, μονοουσίον, πολυπλοῦσιον ἐνώπιον αὐτοῦ. Τίς ἀναγγελεῖ τοῖς υἱοῖς Ῥουβὶμ ὅτι Ἄννα θηλάζει; ἀκούσατε, ἀκούσατε, αἱ δώδεκα φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι Ἄννα θηλάζει.»

Τελεσθέντος τοῦ δείπνου κατέβησαν δοξάζοντες τὸν Θεόν.

Παρήλθον ἔτη δύο καὶ ἡ παῖς ἐγένετο τριετῆς καὶ τότε ἀπεφάσισαν οἱ γονεῖς τῆς Μαρίας νὰ ἐκτελέσωσι τὴν δοθείσαν ὑπόσχεσιν καὶ ν' ἀφιερῶσωσι τὴν Μαρίας εἰς τὸν ναόν· καὶ εἶπεν ὁ Ἰωακεὶμ.

— Καλέσατε τὰς θυγατέρας τῶν Ἐβραίων τὰς ἀμιάντους, καὶ λαβέτωσαν ἀνὰ λαμπάδα καὶ ἔστωσαν καιόμεναι, ἵνα μὴ στραφῆ ἡ παῖς πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ αἰχμαλωτισθῆ ἡ καρδιά αὐτῆς ἐκ ναοῦ κυρίου.

Οὕτως ἀνέβησαν ἐν τῷ ναῷ χωρὶς νὰ στέψῃ τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἡ Μαρίας πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἡ παῖς ἕξ ἔτη ἐν τῷ ναῷ ὡς περιστερὰ νεομομένη καὶ ἐλάμβανε τροφὴν ἐκ χειρὸς ἀγγέλου. Ὅτε δὲ ἐγένετο δωδεκαέτης, ὁ ἀρχιερεὺς Ζαχαρίας κατ' εἰσήγησιν ἀγγέλου ἐκάλεσε τοὺς χηρεῦντας τοῦ λαοῦ, ὅπως ἐκεῖνος εἰς ὃν ὁ κύριος ἐπιδείξῃ σημεῖον παραλάβῃ τὴν γυναῖκα. Παρέδωκε λοιπὸν ὁ Ζαχα-

ρίας ράβδους εἰς τοὺς ἐμφανισθέντας μνηστήρας μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Ἰωακείμ. Καὶ ἰδοὺ περιστέρα ἐξήλθεν ἐκ τῆς ράβδου Ἰωσήφ καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς τῷ Ἰωσήφ· «Σὺ κεκλήρωσαι τὴν παρθένου κυρίου παραλαβεῖν εἰς τήρησιν ἑαυτῷ.» Καὶ ἀντίπερ Ἰωσήφ λέγων· «ὐίους ἔχω καὶ πρεσβύτης εἰμι, αὕτη δὲ νεάνις, μήπως περίγελως γένωμαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ.» Ἄλλ' ὁ ἱερεὺς τὴν βούλησιν τοῦ κυρίου προβαλὼν κατέπεισε τὸν Ἰωσήφ ὅστις παρέλαβε τὴν Μαρῖαν ἐκ τοῦ ναοῦ κυρίου καὶ κατέλιπε αὐτὴν εἰς τὸν οἶκόν του, ἀπελθὼν μακρὰν πρὸς ἐπιτήρησιν τῶν οἰκοδομῶν αὐτοῦ. Ἡ περικοπὴ αὕτη τοῦ ἀποκρύφου εὐαγγελίου ἐγένετο προφανῶς ὅπως ἀρθῆ πᾶσα ἰδέα περὶ ὑπάρξεως ἀδελφῶν τοῦ Χριστοῦ ἐκ τῆς Μαρίας καὶ τοῦ Ἰωσήφ· διὰ τοῦτο ὁ Ἰωσήφ παρίσταται γέρον κακτημένος τέκνα πολλά.

Μετά τινα χρόνου ἔλαβε κάλπην καὶ ἐξήλθεν ἵνα πληρώσῃ αὐτὴν ὕδατος· «καὶ ἰδοὺ φωνὴ λέγουσα, Χαῖρε κεχαριστωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. Καὶ περιεβλέπετο δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ πόθεν αὕτη ἡ φωνή. Καὶ σύντρομος γενομένη ἀπῆλθε εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς καὶ ἀνέπαυσε τὴν κάλπην, καὶ λαβοῦσα τὴν πορφύραν ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτῆς καὶ εἶλκεν αὐτήν. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου, λέγων· Μὴ φοβοῦ Μαρῖάμ· εὖρες γὰρ χάριν ἐνώπιον τοῦ πάντων δεσπότου καὶ συλλήψει ἐκ λόγου αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἀκούσασα διεκρίθη ἐν ἑαυτῇ λέγουσα· εἰ ἐγὼ συλλήψομαι ἀπὸ κυρίου Θεοῦ ζῶντος, καὶ γεννήσω ὡς πᾶσα γυνὴ γεννᾷ; Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος κυρίου, οὐχ' οὕτως, Μαρῖάμ· δύναμις γὰρ κυρίου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς ὑψίστου· καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Καὶ εἶπεν ἡ Μαρῖάμ· ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου κατενώπιον αὐτοῦ· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥήμά σου.»

Κατὰ τὸν ἕκτον μῆνα ἀπὸ τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἐπέστρεψεν ὁ Ἰωσήφ ἐκ τῶν οἰκοδομῶν αὐτοῦ, ἀγροῶν δὲ τὸν εὐαγγελισμόν καὶ φοβηθεὶς ἐπιβουλήν ἤρξατο κατακρίνων πικρῶς τὴν Μαρῖαν, ἀλλ' ἄγγελος κυρίου ἐπιστὰς διηγείται αὐτῷ τὰ πάντα. Ὁ Ἰωσήφ ἠσύχασεν, ἐδίστασεν ὅμως νὰ ἐμφανισθῆ ἐνώπιον τῶν ἱερέων. Ἄννας ὁ γραμματεὺς προσήλθεν καὶ ἠρώτησε διατί δὲν ἐφάνη ἐν τῇ συνόδῳ; Ὁ Ἰωσήφ ἐπροφασίσθη ὅτι κεκοπιακῶς ὦν ἐκ τῆς ὁδοῦ ἀνεπαύετο. Ὁ Ἄννας ὅμως παρατηρήσας τὴν Μαρῖαν καὶ παρεξηγήσας τὸ πρᾶγμα, ἔσπευσε πρὸς τὸν ἱερέα καὶ κατέμήνυσε τὸν Ἰωσήφ καὶ τὴν Μαρῖαν. Ὁ ἱερεὺς ἐκάλεσεν αὐτοὺς εἰς τὸ κριτήριον καὶ ἤλεγξε πικρῶς, ἐνῶ ἀμφοτέροι εἶτε Μαρῖα καὶ ὁ Ἰωσήφ διεμαρτύροντο προβαλλόμενοι τὴν ἀθωότητα αὐτῶν.

«Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς· ἀπόδος τὴν παρθένου ἦν παρέλαβες ἐκ ναοῦ κυρίου. Καὶ περιδάκρυς ἐγένετο ὁ Ἰωσήφ. Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς· ποτιῶ ὑμᾶς τὸ ὕδωρ τῆς ἐλέγξεως κυρίου, καὶ φανερώσει τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν. Καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἐπότισε τὸν Ἰωσήφ καὶ ἔπεμφεν αὐτὸν εἰς τὴν ὄρεινὴν· καὶ ἦλθεν ὀλόκληρος. Ἐπίσης δὲ καὶ τὴν Μαρῖάμ καὶ ἔπεμφεν αὐτὴν εἰς τὴν ὄρεινὴν· καὶ ἦλθεν ὀλόκληρος· καὶ ἐθαύμασε πᾶς ὁ λαὸς ὅτι ἁμαρτία οὐκ ἐφάνη ἐν αὐτοῖς. Καὶ εἶπεν ὁ ἱερεὺς· εἰ κύριος ὁ Θεὸς οὐκ ἐφανέρωσε τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν, οὐδὲ ἐγὼ κρίνω ὑμᾶς. Καὶ ἀπέλυσε αὐτούς.

Ὅτε διετάχθη ἡ ἀπογραφή πάντων τῶν ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας, ὁ Ἰωσήφ ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Βηθλεέμ· καὶ τοὺς μὲν υἱοὺς αὐτοῦ εὐχερῶς ἠδύνατο ν' ἀπογράψῃ· ἀλλὰ πῶς νὰ δηλώσῃ τὴν Μαρῖαν; γυναῖκα αὐτοῦ; ἡσχύνετο· ἀλλὰ θυγατέρα; ἐγνώριζον πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ὅτι δὲν εἶχε θυγατέρα. Κατέλιπε τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν βούλησιν τοῦ κυρίου, ἐπέστρωσε τὴν ὄνον ἐπέκάθησε τὴν Μαρῖαν καὶ εἶλκεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἐνῶ ὁ Ἰωσήφ ἠκολούθη. Ἐνῶ ἐπλησίαζον πρὸς τὴν Βη-

θλεέμ, ἐστράφη Ἰωσήφ καὶ εἶδεν αὐτὴν στυγνῆν, «καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· Ἰσως τὸ ἐν αὐτῇ χειμάζει αὐτήν. Καὶ πάλιν ἐστράφη καὶ εἶδεν αὐτὴν γελῶσαν. Καὶ εἶπεν αὐτῇ· Μαρία τί σοι ἐστί τοῦτο, ὅτι τὸ πρόσωπόν σου βλέπω ποτὲ μὲν γελῶν ποτὲ δὲ στυγνάζου; Καὶ εἶπε Μαρία τῷ Ἰωσήφ· ὅτι δύο λαοὺς βλέπω τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, ἕνα κλαίοντα καὶ κοπτόμενον καὶ ἕνα χαίροντα καὶ ἀγαλλιόμενον.

Τί ἐννοεῖ ἡ περικοπή αὕτη δὲν ἐξάγεται σαφῶς ἐκ μόνου τοῦ κειμένου τοῦτου· ἀλλὰ τὸ αὐτὸ γεγονός ὑπάρχει καὶ εἰς τὸ Ψευδομαθθαίου λατινικὸν εὐαγγέλιον ὅπου λεπτομερέστερον ἐξηγοῦνται τὰ πράγματα· ἰδοὺ πῶς συνέβησαν κατὰ τὸν Ψευδομαθθαίου· «ἐνῶ ὁ Ἰωσήφ καὶ ἡ Μαρία ἐβάδιζον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης εἰς Βηθλεέμ, ἡ Μαρία εἶπεν εἰς τὸν Ἰωσήφ—βλέπω δύο λαοὺς ἐνώπιον ἐμοῦ· τὸν ἕνα θρηνοῦντα, τὸν ἕτερον χαίροντα. Ὁ Ἰωσήφ ἀπήντησε· κάθου ἡσυχος ἐπὶ τῆς ὄνου, κράτει καλὰ ἐπ' αὐτῆς καὶ μὴ λέγε περιττοὺς λόγους. Τότε παῖς ὠραίος περισταλμένος λαμπρὰν στολὴν ἐφάνη ἐνώπιον αὐτῶν καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἰωσήφ· διατί ὠνόμασες λόγους περιττοὺς ὅσα ἡ Μαρία σὲ εἶπε περὶ τῶν δύο λαῶν; Εἶδε τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ θρηνοῦντα, διότι ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ· καὶ τὸν λαὸν τῶν ἔθνικῶν χαίροντα διότι ἐπλησίασε πρὸς τὸν κύριον· ἐπῆλθεν ὁ καιρὸς καθ' ὃν ἡ εὐλογία ἡ περιοριζομένη εἰς τὴν φυλὴν τοῦ Ἀβραάμ, ἐκταθήσεται ἐφ' ὅλης τῆς οἰκουμένης. Ταῦτα εἰπὼν διέταξεν αὐτοὺς νὰ σταματήσωσι διότι ὁ τοκετὸς ἐπλησίαζεν. Πόσον κατὰ λέξιν ἐπραγματοποιήθη ἡ προφητεία αὕτη!

Καὶ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου τὴν στιγμὴν ταύτην ἐπῆλθεν ὁ τοκετὸς· ἀπείχον τρία μίλια μακρὰν τῆς Βηθλεέμ· εὐτυχῶς ὑπῆρχεν ἐκεῖ πλησίον σπηλαιὸν ὅπου εἰσῆλθον καὶ ἡ μὲν Μαρία ἔμεινεν ἐκεῖ μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Ἰωσήφ, οὗτος δ' ἐξῆλθε πρὸς ἀναζήτησιν μαίας ἐκ Βηθλεέμ.

Κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τῆς γεννῆ-

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΕἶΣΟΣ Β΄.]

σεως τοῦ Σωτήρος ὁ χρόνος παρίσταται ὡς σταματήσας καὶ ἡ φύσις ὡς ἀναμένουσα οὕτως εἰπεῖν τὴν τέλεσιν τῆς μεγάλης ταύτης ἐπαγγελίας. «Ἐγὼ δὲ Ἰωσήφ περιεπάτου καὶ οὐ περιεπάτου· καὶ ἀνέβλεψα εἰς τὸν ἄερα καὶ εἶδον τὸν ἄερα ἐκθαμβον· καὶ ἀνέβλεψα εἰς τὸν πόλον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἶδον αὐτὸν ἐστῶτα καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ἡρεμοῦντα· καὶ ἐπέβλεψα τὴν γῆν καὶ εἶδον σκάφην κειμένην καὶ ἐργάτας ἀνακειμένους, καὶ αἱ χεῖρες αὐτῶν ἐν τῇ σκάφῃ· καὶ οἱ μασσώμενοι οὐκ ἐμασσῶντο καὶ οἱ αἴρωντες οὐκ ἀνέφερον, καὶ οἱ προσφέροντες τῷ στόματι αὐτῶν οὐ προσέφερον, ἀλλὰ παντων ἦν τὰ πρόσωπα ἀναβλέποντα· καὶ εἶδον πρόβατα ἐλανόμενα καὶ τὰ πρόβατα ἐστήκει, καὶ ἐπῆρεν ὁ ποιμὴν τὴν χεῖρα αὐτοῦ τοῦ πατάξαι αὐτὰ καὶ ἡ χεῖρ αὐτοῦ ἔστη ἄνω· καὶ ἐπέβλεψα ἐπὶ τὸν χεῖμαρρον τοῦ ποταμοῦ καὶ εἶδον τὰ στόματα τῶν ἐρήμων ἐπικείμενα καὶ μὴ πίνοντα καὶ πάντα ὑπὸ θῆξιν τῷ δρόμῳ διελαύνοντο.»

Ὁ Ἰωσήφ ἀπήντησε μαίαν μετὰ τῆς ὁποίας ἦλθον εἰς τὸ σπηλαιὸν· νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίαζεν αὐτὸ καὶ φῶς μέγα ἐφάνη ἐν τῷ σπηλαίῳ, φῶς τὸ ὁποῖον βαθμηδὸν ὑπεστέλλετο ἕως οὐ ἐφάνη τὸ βρέφος.

Ἐν τῷ μεταξὺ θόρυβος πολλὸς ἐγένετο ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας. Ἦλθον μάγοι λέγοντες — Ποῦ εἶναι ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν τὸν ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἦλθομεν νὰ προσκυνήσωμεν. Ἡ φήμη αὕτη ἐφθασε μέχρις Ἡρώδου, ὅστις ταραχθεὶς ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τοὺς μάγους, ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς ἀρχιερεῖς εἰς συμβούλιον, καὶ ἠρώτησεν τοὺς ἀρχιερεῖς— Πῶς γέγραπται περὶ τοῦ Χριστοῦ; ποῦ γεννᾶται; Ἀπήντησαν οἱ ἀρχιερεῖς— Εἰς Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας, οὕτω γέγραπται. Ὁ Ἡρώδης ἀπέλυσεν αὐτοὺς καὶ ἠρώτησε τοὺς μάγους— Τί εἶδετε σημείον ἐπὶ τὸν γεννηθέντα βασιλέα; Καὶ εἶπον οἱ μάγοι— Ἀστέρα παμμεγέθη λάμψαντα ἐν τοῖς ἄστροις τούτοις καὶ

ἀμβλύναντα αὐτοὺς, ὥστε τοὺς ἀστέρας μὴ φαίνεσθαι. Ὁ Ἡρώδης δεινὰ βουλευόμενος εἶπε· — Ὑπάγετε καὶ ζητήσατε καὶ ἐὰν εὔρητε, ἀγγείλατε εἰς ἐμὲ, διὰ τὸ νὰ προσκυνήσω καὶ ἐγὼ αὐτόν. Οἱ μάγοι ἐξήλθον τῆς πόλεως καὶ ἀκολουθοῦντες τὸν ἀναφανέντα πάλιν ἀστέρα ὠδηγήθησαν ὑπὸ αὐτοῦ εἰς τὸ σπήλαιον, ὅπου προσεκύνησαν τὸν Χριστὸν καὶ προσήνεγκον, χρυσὸν λίβανον καὶ σμύρναν. Ἄγγελοι κυρίου προέτρεψαν αὐτοὺς νὰ μὴ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πλέον ἀλλὰ δι' ἄλλης ὁδοῦ ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Ὁ Ἡρώδης νοήσας ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων διέταξε ν' ἀποκτείνωσι τὰ βρέφη ἀπὸ διεισδυτῶν καὶ κατωτέρω, καὶ ἡ μὲν Μαρία μαθοῦσα τὴν διάταξιν ἐκρύψε τὸ βρέφος ἐν φάτνῃ βοῶν τὴν δὲ Ἐλισάβετ μετὰ τοῦ Ἰωάννου ἐδέχθη ὄρος διχασθέν· φῶς ἔλαμπεν ἐν μέσῳ αὐτοῦ καὶ ἄγγελος κυρίου διεφύλασσε αὐτούς. Ἐπακολουθεῖ ὁ φόνος τοῦ Ζαχαρίου ὡς ἀποκρύπτουτος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάννην καὶ λήγει τὸ εὐαγγέλιον.

Τίς ὁ Ἰάκωβος ὁ γράψας τὸ εὐαγγέλιον; ἄγνωστον· μέχρι τῆς δωδεκάτης ἐκανταετηρίδος ἀναφέρεται ἀπλῶς ὡς Ἰάκωβος, βραδύτερον ὁμως καὶ πρὸς περιωστέραν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου ἐθεωρήθη ὡς ὁ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς τοῦ δι' αὐθαιρεσίας καὶ ἄνευ τινος λόγου. Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη συζητήσεως ὅτι οὐδεμία σχέσις μεταξὺ Ἰακώβου ἀδελφοῦ τοῦ εὐαγγελίου τούτου. Ἐκ τῆς περικοπῆς ἐκείνης τῆς μὴ ἀπαντωμένης εἰς πάντα τὰ χειρόγραφα καθ' ἣν ὁ Ἰωσήφ ὀμιλεῖ ὡς εἰ ἦτον ὁ γράφων τὸ εὐαγγέλιον «Ἐγὼ δὲ Ἰωσήφ περιεπάτου καὶ οὐ περιεπάτου» (1) φαίνεται ὅτι ἐγένετο ἀπόπειρα μετατροπῆς τοῦ συγγραφέως τοῦ βιβλίου· καὶ ἐσκέφθησαν ν' ἀποδώσωσιν αὐτὸ βραδύτερον εἰς τὸν Ἰωσήφ ὡς μᾶλλον ἀξιόπιστον ἱστορικὸν τῶν γεγονότων ἢ ὑπῆρξε μάρτυς· ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐγένετο λίαν βραδέως καὶ καθ' ὃν χρόνον

ἦτο γνωστότατον ὅτι τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἀπεδίδοτο εἰς Ἰάκωβον.

Ἡ παράδοσις αὕτη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔσχε πρώτην ἀρχὴν τὴν εἰς τὸν εὐαγγελιστὴν Δουκᾶν ἀναφερομένην ἱστορίαν τοῦ Ζαχαρίου καὶ τῆς Ἐλισάβετ γονέων τοῦ Ἰωάννου. Ἀμφότεροι προβεβηκότες ἔστεροντο τέκνον. Ὁ Ζαχαρίας, ὅστις ἦτο ἱερεὺς, πολλάκις ἰκέτευσε τὸν ὑψιστον ἐξαιτούμενος τὴν ἀπόκτησιν τέκνου· ἐλθὼν ποτε εἰς τὸν ναὸν ἵνα θυμιάσῃ εἶδεν ἄγγελου κυρίου ὅστις ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅτι εἰσηκούσθη ἡ δέησις αὐτοῦ, ὅτι ἐπὶ τέλους θ' ἀποκτήσῃ υἱὸν ὅστις γενήσεται μέγας. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐχρησίμωσεν ἴσως ὡς πρώτη ἀρχὴ τῆς περὶ Ἰωακείμ καὶ Ἄννης παραδόσεως. Ἀντικατέστησαν τὰ πρόσωπα, ἐποίησαν τὰ γεγονότα, ἔπλασαν περιπετείας καὶ ἐδημιούργησαν τὸ ἔργον.

Δύο εἰσέτι παρατηρήσεις πρὶν μεταβῶμεν εἰς τὸ τοῦ Θωμᾶ εὐαγγέλιον· κατὰ τὴν κανονικὴν ἱστορίαν ὁ Ἰωσήφ κατάγεται ἐκ τοῦ Δαβίδ· ἀλλὰ ὁ λαὸς δὲν ἠδύνατο νὰ νοήσῃ τί σημασίαν εἶχεν ἡ καταγωγὴ τοῦ Ἰωσήφ ἀφοῦ οὐδὲν συνέδεε τὸν σωτήρα πρὸς τὸν Ἰωσήφ· τὸ λογικώτερον κατὰ τὰ τότε φρονήματα ἦν ἡ τῆς παναγίας καταγωγὴ ἐκ τοῦ οἴκου Δαβίδ, διότι ἡ παναγία ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Χριστοῦ, ἐνῶ δὲν ἦτο ὁ Ἰωσήφ πατήρ· καὶ ἀφοῦ εὔρε τοῦτο λογικὸν ὁ λαὸς τὸ κατεσκεύασεν· ἐπομένως ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ Ἰακώβου ἡ παναγία παρίσταται ὅτι ἦν ἐκ τῆς φυλῆς Δαβίδ. Ἐπίσης ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι ἐνῶ τὰ κανονικὰ εὐαγγέλια ὀνομάζουσι τὴν σύλληψιν τῆς Παναγίας ἐκ πνεύματος ἁγίου ἐξαιρέσει τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν φράσιν «καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο», τὸ τοῦ Ἰακώβου ἔχει τὸν ἄγγελον χαρακτηρίζοντα αὐτὴν ὡς σύλληψιν ἐκ λόγου κυρίου· «εὔρες γὰρ χάριν ἐνώπιον τοῦ πάντων δεσπότου καὶ συλλήψει ἐκ λόγου αὐτοῦ.» (1)

(Ἐπεται συνέχεια.)

Δ. ΠΑΡΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

(1) M. 18.

(1) XI. 2.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΟΣ

(Κατὰ τὸν Dickens)

— Ἐπειδὴ ἀπαιτεῖτε νὰ σας διηγηθῶ κάμμιν ἱστορίαν φαντασμάτων, εἶπε τότε ὁ θεὸς μου, δὲν θέλω νὰ σας δυσχερεστήσω.

Καὶ ἤρχισε τὴν ἀκόλουθον διήγησιν.

Ἦραϊάν τινὰ φθινοπωρινὴν ἐσπέραν, πρὸ τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν, ἐπορευόμην εἰς Σέστερ. Ἐπειδὴ εἶχον ἀρκούντως κουρασθῆ, ἐζήτηον κἀνὲν ξενοδοχεῖον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ὑποφερτὸν ὀπωσοῦν, ἵνα διανυκτερεύσω, ὅτε αἶρνης ἐξεβῆράγη σφοδρὰ καταιγίς, ὑπὸ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν συνοδευομένη. Ὁ ἵππος μου, τρομάξας ἐκ τῶν ἀστραπῶν, ἀφνίασε καὶ με παρέφερε δι' ὁδῶν στενῶν καὶ ὦν τὰ ἄκρα ἐστεφον φραγμοὶ ἐξ ἀκανθῶν ἢ θάμνων, μέχρι τῆς θύρας χωρικοῦ τινος ξενοδοχείου, καλλίστου ἐξωτερικοῦ, ἔνθα κατάρθωσα νὰ τον σταματήσω.

Διάβολε, ἐσκέφθην, ἔχεις ἀκόμη πνεῦμα ἐν τῇ τρέλᾳ σου, γέρο-δαυμονισμένε! ἀφ' οὗ μὲ ὠδήγησες εἰς τὸ εὐχάριστον τοῦτο καταφύγιον.

Ἀριππεύσας, ἐνεπιστεύθην τὸν ἵππον μου εἰς τὴν φροντίδα νέου τινὸς καὶ βωμαλέου χωρικοῦ, ἐκτελοῦντος χρέη ἵπποκόμου. Τὸ μαγειρεῖον, ὑπερ ἐχρησίμευεν καὶ ὡς ἐστιατώριον, ἦν εὐρύχωρον, καλῶς περιπεποιημένον καὶ καθαρὸν, ὁμοιάζε δὲ ἀρκούντως πρὸς τὸν εὐθυμον ξενῶνα, τὸν ὑπὸ Ἰσαὰκ Βάλτωνος (Walton) περιγραφέντα. Πολλοὶ ταξειδιῶται, ἀναγκασθέντες κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ αὐτοὶ νὰ ζητήσωσιν ἄσυλον κατὰ τῆς καταιγίδος, ἦσαν συνθηροισμένοι περὶ τῆς ἐστίας, καὶ εἰς τὸ λαμπρὸν πῦρ αὐτῆς ἐθερμαίνοντο, περιμένοντες νὰ ἐτοιμασθῇ τὸ δεῖπνον. Ἡνώθην μετ' αὐτῶν, καὶ μετὰ μικρὸν εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς ξενοδόχου ἐκλήθησάμεν ἅπαντες, δώδεκα τὸν ἀριθμὸν, πρὸ τοῦ ἀχνίζοντος φαγητοῦ.

Ἡ συνδιάλεξις περιεστράφη κατὰ φυσικὸν λόγον περὶ τὰ ὑπὸ τῆς καταιγίδος προξενούμενα δυστυχήματα, ἐξ ὧν ἕκαστος τῶν συνδαιτυμόνων ἀρκετὰ ἐφαίνετο ὅτι ὑπέστη. Καὶ ἄλλος μὲν διηγείτο ὅτι ἐκρημίσθη ἐκ τοῦ ἵππου του, τοῦ ἄλλου ἢ ἄμαξα ἐκόλλησεν εἰς τὸν βόρβορον, ἅπαντες δὲ ἐβρά-

χσαν μέχρι μυελοῦ τῶν ὀστέων, καὶ μιᾷ φωνῇ συνωμολόγουν ὅτι ὁ καιρὸς ἦτο ἀθλιέστατος, καὶ καλὸς μόνον διὰ τὰς μαγίσσας.

— Αἱ μάγισσαι καὶ τὰ φαντάσματα προτιμῶσι πάντοτε ὠραίαν νύκτα φωτιζομένην ὑπὸ τῆς σελήνης, ὅπως ὑπάγωσιν εἰς τὰ σπινθῆρα τῶν!

Οἱ λόγοι οὗτοι ἀπηγγέλθησαν μετὰ τόνου ἐπισήμου καὶ μετὰ παραδόξου ἐμφάσεως ὑπὸ τινος τῶν συνδαιτυμόνων, ἀνδρὸς ὑψηλοῦ, καὶ τὸ βλέμμα ἔχοντος ἀπαίσιον τοῦτον εἰς τὰς ἀναμνήσεις μου κατέταξα εἰς τὴν τάξιν τῶν πλανήτων ἐμπόρων. Ὁ παρακathήμενός μοι, κομψὸς νεκνίας, εὐθυμον μὲν ἔχων φυσιογνωμίαν, ὀφθαλμοὺς δὲ τόλμην καὶ εἰλικρίνειαν ἐκφράζοντας, ἀνεκάγχασε θορυβωδῶς, καὶ εἶπε:

— Φαίνεται, κύριε, ὅτι γνωρίζετε λεπτομερέστατα τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν φαντασμάτων, ἀφ' οὗ δύνασθε νὰ διαβεβαιώσητε ἡμᾶς ὅτι δὲν φοβοῦνται τὴν βροχὴν.

Ὁ πλανέμπορος ἐξηκόντισε κατ' αὐτοῦ βλέμμα ἀλαζὸν καὶ ζοφῶδες.

— Νέε, εἶπε, μὴ δμίλει μὲ τὴν κουφότητα περὶ πραγμάτων τὰ ὁποῖα δὲν δύνασαι νὰ ἐννοήσῃς.

— Καὶ διίσχυρίζεσθε ὅτι τὰ φαντάσματα ὑπάγονται εἰς τὴν τάξιν ταύτην τῶν πραγμάτων;

— Ἴσως ἐὰν εἴχετε τὸ θάρρος ν' ἀτενίσθητε αὐτά...

Ὁ νεκνίας ἠγέρθη ἐρυθρὸς ἐκ τῆς ὀργῆς, ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ἐπανεκάθησε, καὶ εἶπε ψυχρῶς:

— Ἡ προσβολὴ αὕτη ἀκριβὰ θά σας ἐκόστιζεν ἐὰν δὲν ἔβλεπον ὅτι ἔχω νὰ κάμω μὲ παράφρονα.

— Μὲ παράφρονα! ἀνεκράξεν ὁ ἔμπορος, ῥίπτων ἐπὶ τῆς τραπέζης βαρὺν δερμάτινον βαλάντιον. Εἶναι ἐδῶ μέσα πεντήκοντα γυνεαί, καὶ συναίνῳ νὰ τας χάσω, ἐὰν ἐντὸς μιᾶς ὥρας, δὲν κάμω σὰς τὸ ἰσχυρὸν πνεῦμα νὰ ἴδῃτε τὴν σκιάν ἐνός τῶν ἀποθανόντων φίλων σας, καὶ ἐὰν ἀφ' οὗ τὴν ἀναγνωρίσητε τὴν ἀφίσητε νὰ σας φιλήσῃ εἰς τὰ χεῖλη.

Παρρηρήσαμεν ἀλλήλους, ἀλλ' ὁ νέος γείτων μου εἶπε διὰ τοῦ κῦτου πάντοτε μυκταριστικοῦ τρόπου.

— Θέλετε νὰ κάμψτε τοῦτο; ἀληθῶς, τὸ θέλετε;

— Ναί, εἶπεν ὁ ἕτερος, καὶ στοιχηματίζω τὰς πεντήκοντα ταύτας γυνεάς, ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ νὰ μοι δώσητε ἰσάριθμον ποσὸν ἐὰν χάσπητε.

Μετὰ τινὰ σιωπὴν ὁ νεανίας εἶπεν εὐθύμως:

— Ποτὲ, οὐδέποτε, ἐνδοξότατε καὶ ἀξιοτιμώτατε μάγε, πτωχὸς φοιτητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, ὡς ἐμὲ, ἔσχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του τοσοῦτον ποσόν· ἀλλ' ἰδοὺ πέντε γυνεαί, τὰς ὁποίας εὐχαρίστως στοιχηματίζω, ἂν ἀγαπάτε.

Ὁ ἕτερος ἀνέλαβε τὸ βαλάντιόν του, λέγων περιφρονητικῶς:

— Ἐχετε διάθεσιν, νομίζω, νὰ ὑπεκφύγητε, ἀγαπητέ μοι νέε;

— Νὰ ὑπεκφύγω, ἀνέκραξεν ὁ σπουδαστής, νὰ ὑπεκφύγω! Ἐὰν εἶχον τὰς πενήκοντα γυνεάς θὰ ἔβλεπες ἂν ἔχω διάθεσιν νὰ ὑπεκφύγω.

— Ἰδοὺ τέσσαρες γυνεαί, τὰς ὁποίας προσφέρω διὰ τὸ στοιχημά σας, εἶπον ἐγώ.

Μόλις ἔκαμα τὴν πρότασιν ταύτην καὶ οἱ λοιποὶ ταξιδιῶντα ἐλκυσόμενοι ἐκ τοῦ παραδόξου τοῦ πράγματος, ἔθεσαν καὶ αὐτοὶ χρήματα ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ οὕτως ἐντὸς ἐνὸς ἢ δύο λεπτῶν τὸ ποσὸν τῶν πενήκοντα γυνεῶν συνεπληρώθη. Ὁ ἔμπορος τοσαύτην ἐφαίνετο ἔχων βεβαιότητα ὅτι θὰ κερδίσῃ, ὥστε κατέθεσεν ὀλόκληρον τὸ ποσὸν τοῦ στοιχήματος εἰς χεῖρας τοῦ σπουδαστοῦ, καὶ παρσεύεσθε τὰ πάντα διὰ τὸ πείραμα. Ἐξελεξάμεθα πρὸς τοῦτο μικρὰν θερινὴν σκιάδα ἐν τῷ κήπῳ, ὀλοτελῶς ἀπομεμονωμένην, καὶ μὴ ἔχουσαν ἄλλην ἐξόδον ἐκτὸς μιᾶς θύρας καὶ ἐνὸς παραθύρου, ἅτινα ἐπιμελῶς ἐκλείσαμεν, ἀφ' οὗ εἰσῆλθεν ἐν αὐτῇ ὁ νέος. Ἐθέσαμεν πάντα τὰ πρὸς γραφὴν ἀναγκαῖα ἐπὶ τινος μικρᾶς τραπέζης τῆς σκιάδος, ἀφῆράσαμεν τὰ φῶτα καὶ ἐμείναμεν ἔξωθεν, ἔχοντες μετὰ ξὺ ἡμῶν τὸν ἔμπορον. Οὗτος ἤρχισεν τότε σοβαρᾶ τῇ φωνῇ νὰ ψάλλῃ τοὺς ἐπομένους στίχους.

Ἐγκαταλείπον τὴν φρικτὴν βοήν τῆς καταιγίδος;

Τὴν κυματοπληκτον αὐτοῦ ἀφίνον φωλεῶν,

Τὴν γῆν πατεῖ τὴν χλοερὰν τῆς φίλης του πατρίδος,

Καὶ ἔρχεται μὲ πελιδνὴν τὸ φάντασμα χροιάν.

Ἐπειτα ὑψῶν τὴν φωνὴν εἶπε:

— Ζητεῖς νὰ ἴδῃς τὸν φίλον σου Φρανσῆν Βιλιέρ, ὅστις ἐπνίγη πρὸ τριῶν ἐτῶν εἰς τὴν νότιον Ἀμερικὴν. Τί βλέπεις;

— Βλέπω, ἀπεκρίνατο ὁ σπουδαστής, φῶς λευκόχρουν ἀνυψούμενον πλησίον τοῦ παραθύρου· ἀλλὰ δὲν ἔχει κάμμίαν μορφήν, καὶ ὁμοιάζει πρὸς συγκεχυμένον ἀτμόν.

Μάρτυρες τῆς παραδόξου ταύτης σκηνῆς ἡμεῖς ἐμείναμεν ἄφωνοι, καὶ βαθεῖαν ἐτηρήσαμεν σιγὴν.

— Φοβεῖσαι; ἠρώτησεν ὁ ἔμπορος γυνυῖα τῇ φωνῇ.

— Ὅχι, δὲν φοβοῦμαι! ἀπεκρίνατο ὁ σπουδαστής μετὰ σταθερότητος.

Μετὰ τινὰς στιγμάς σιωπῆς, ὁ ἔμπορος ἐκτύπησε τρεῖς διὰ τοῦ ποδός του τὴν γῆν καὶ ἔψαλλε:

Καὶ τὸ λευγεῖτον φάντασμα, ἀργά, ἀργά προβαῖνον,
Ἐχον ὄσεσθὰ τὰ ὄμματα, τὰ πάλαι διαυγῆ,
Σπογγίζει μὲ τὸσάββανον τὸ στήθος του τὸ χατῖον,
Τὴν κορμὴν τὴν αἰμοσταγῆ

Καὶ ἐπανελάθεν τὴν ἐπίσημον ἐρώτησιν.

— Σὺ, ὁ ἐπιθυμῶν νὰ εἰσδύσης εἰς τὰ μυστήρια τοῦ τάφου, τί βλέπεις;

Ὁ σπουδαστής ἀπήντησε μὲ ἤρεμον φωνὴν, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος περιγράφων πράγματα συμβαίνοντα ἔμπροσθέν του:

— Βλέπω τὸν ἀτμόν τοῦτον λαμβάνοντα τὴν μορφήν φάσματος· ἡ κεφαλὴ του καλύπτεται διὰ μακροῦ πέπλου... Μένει ἀκίνητος...

— Φοβεῖσαι;

— Ὅχι! δὲν φοβοῦμαι!

Καταληφθέντες ὑπὸ πανικοῦ φόβου, παρετηρήσαμεν ἀλλήλους ἐν σιγῇ. Ὁ ἔμπορος ὑψώσας τοὺς βραχίονας ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς, ἔψαλλε διὰ φωνῆς μυστηριώδους καὶ ὑποκόφου.

Τὸ φάσμα τὴν ὑγρὰν αὐτοῦ ἀφίνον κατοικίαν,

— Βεβαίως, λέγει, παρσευθῆ· θὰ ἀναγνωρισθῆ

* Ἄν τρέξῃ ὡς ἄλλοτε γελῶν καὶ μὲ φαίδραν καρδίαν,
Τὸν φίλον μου νὰ ἀσπασθῆ.

— Τί βλέπεις; εἶπε.

— Τὸ φάντασμα προχωρεῖ... ἀνεγείρει τὸν πέπλον του!... εἶναι ὁ Φρανσῆς Βιλιέρ!... πλησιάζει εἰς τὴν τραπέζαν... γράφει... εἶναι ἡ ὑπογραφή του!..

— Φοβεῖσαι;

Ἐπεκράτησε στιγμή φοβικῶδους σιωπῆς· ἀκολούθως ὁ σπουδαστὴς ἀπήντησεν, ἀλλὰ διὰ φωνῆς ἠλλοιωμένης:

— Ὅχι! δὲν φοβοῦμαι!

Τότε ὁ ἔμπορος ἔψαλλε, συνοδεύων τὸ ἔσμα του δι' ἀλλοκότων καὶ φρενιτικῶν χειρονομιῶν.

Ἦλθε τὸ φάσμα. — Ἄν εἴμεθα ἀκόμα, λέγει, φίλοι, τὸν τάφον ἔχω πρὸς βορρᾶν, ὦ, ἔλα μεθ' ἡμῶν, Πλησίασον τὰ χεῖλη σου πρὸς τὰ ψυχρὰ μου χεῖλην, Καὶ δός μοι ἀσπασμόν.

— Τί βλέπεις;

— Ἐρχεται... πλησιάζει... μὲ καταδιώκει... τείνει τὰς ἀγκάλας του... θέλει νά με φιλήσῃ! Βοήθειαν! βοήθειαν! σώσατέ με!

— Φοβεῖσαι τώρα ἢ ὄχι; ἠρώτησεν ὁ ἔμπορος μυκτηριστικῶς. Κραυγὴ δέξια καὶ πεπνιγμένοι στεναγμοὶ ὑπῆρξαν ἡ μόνη ἀπάντησις πρὸς τὴν σκληρὰν ταύτην ἐρώτησιν.

— Βοηθήσατε τὸν ἄφρονα αὐτὸν νεανίαν, εἶπε ψυχρῶς. Ἐκέρδισα νομίζω τὸ στοίχημα, ἀλλ' ἀρκοῦμαι ὅτι τῷ ἔδοσα ἐν μάθημα. Ἄς κρατήσῃ τὰ χρήματά του καὶ ἄς ᾔναι φρονιμώτερος εἰς τὸ μέλλον.

Ταῦτα εἰπὼν ἔφυγε δρομαίως. Εἰσῆλθομεν εἰς τὴν σκιάδα, καὶ εὔρομεν τὸν σπουδαστὴν ἀγωνιῶντα καὶ σπαίροντα φοικωδῶς. Χάρτης, φέρων τὴν υπογραφὴν «Φρανσὴς Βιλλιέρ» ἔκειτο ἐπὶ τῆς τραπέζης. Μόλις ἀνέλαθε τὰς αἰσθήσεις του μὰς ἠρώτησεν ὡς μακίμος ποῦ εἶναι ἐκεῖνος; ὁ ἄτιμος μάγος, ὁ ὁποῖος τοσοῦτον τρομερὰν βιάσανον τὸν ἕκαμε νὰ υποφέρῃ ἤθελε νά τον φονεύσῃ. Ἄλλ' ἀνεζήτησε μάτην αὐτὸν ἐν τῷ ξενοδοχείῳ· τότε, τρέχων ὡς παράφρων, ὤρμησεν εἰς τοὺς ἀγρούς πρὸς καταδιώξιν του, καὶ οὔτε τὸν ἕνα οὔτε τὸν ἄλλον ἐπανείδομεν πλέον οὐδέποτε.

Ἴδου, τέκνα μου, σὰς διηγήθην μίαν ἱστορίαν φαντασμάτων κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν σας.

— Ἀλλὰ, πῶς γίνεται, θεῖέ μου, τὸν ἠρώτησα, ἀφ' οὗ τοιοῦτόν τι σὰς συνέβη, πῶς γίνεται νὰ μὴ πιστεύετε εἰς τὰ φαντάσματα;

— Διότι, μοὶ ἀπεκρίθη, ὄχι μόνον τὸν ἔμπορον καὶ τὸν φοιτητὴν, ἀλλὰ καὶ τὰς τεσσαράκοντα γυνεὲς μας οὐδέποτε πλέον

ἐπανείδομεν. Οἱ δύο κακοῦργοι ἐδραπέτευσαν, ἀφ' οὗ μὰς παρέστησαν μίαν κωμωδίαν, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς οἱ ἀνόητοι ἐπιστεύσαμεν ὡς ἀληθῆ. Π.

ΙΝΔΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΓΗΣ.

Παρὰ τοῖς μωαμεθανοῖς σίζεται ἡ ἀκόλουθος παράδοσις, ἐξ ἧς βλέπομεν ὅτι αἱ διάφοροι μεταβολαὶ τῆς γῆς, τὰς ὁποίας ἡ γεωλογία μόλις πρὸ ὀλίγων δεκαετηρίδων ἀπεδειξε, δὲν ἦσαν ἄγνωστοι παρὰ τοῖς σοφοῖς τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ παράδοσις αὕτη φαίνεται ἰνδικὴν ἔχουσα τὴν καταγωγὴν, διεσώθη ἡμῶς μόνον παρὰ τοῖς μωαμεθανοῖς τῆς Ἰνδίας, καὶ ἐν Περσίᾳ τὴν περσικὴν δὲ παραλλαγὴν ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ Γερμανὸς ποιητὴς Rückert ἐποίησε τὸ ἐν τοῖς Ἀνατολικῶς ῥόδοις ποιήματά του: Κυκλοειδῆς πορεία τῶν ἐπὶ τῆς γῆς πραγμάτων.

Ἴδου ἡ ἰνδικὴ παράδοσις:

Κατὰ τὸν χρυσοῦν αἰῶνα, ὅτε οἱ ἄνθρωποι ὠμίλουν τὴν γλῶσσαν τῆς ἀληθείας, ὑπῆρχε σοφὸς τις, τοσοῦτον ἀνώτερος τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του, ὥστε ἰδιαζόντως εὐνοεῖτο ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Ἄπαυθήσας ἐκ τῶν μωρολογικῶν καὶ ἀνοησιῶν τῆς ἀνθρωπότητος ἀπεσύρθη τῆς μεγάλης πόλεως, ἐν ἧ' διέμενε, καὶ μακρὰν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἔζησε βίον ἐρημίτου, ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς διάγων ἐν θεωρίᾳ καὶ μελέτῃ τοῦ Θεοῦ. Αἰῶνας οὕτω παρῆλθον, ὅτε ἔσχε ποτὲ τὴν ἰδέαν νὰ ἐπανεέλθῃ ἐν τῇ γενεθλίῳ αὐτοῦ πόλει καὶ νὰ ἴδῃ εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκετο. Ἐταξείδευσεν· ἀλλὰ φθὰς εἰς τὸ μέρος, ἔνθα ἡ μεγάλη πόλις ἔκειτο, δὲν εἶδε πλέον αὐτήν. Εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐξετείνετο ὠραία λίμνη ἡρσμος, γαληνιαία, διαυγεστάτη. Λέμβοι πλησίοντι διεσχίζον τὴν ἀκύμαντον ἐπιφάνειαν αὐτῆς, καὶ ἤχος μουσικῶν ὀργάνων ἠκούετο πανταχόθεν, πτηνὰ δὲ ἐσάρουν διὰ τῶν πετρύγων τῶν τὰ ὕδατα καὶ ἐβυθίζοντο στιγμιαίως ἐν αὐτοῖς. Ἐπὶ τῆς ὄχθης ἠκούετο ἀσθενῶς ἤχος κραυγῶν θηρευτῶν ἀπομεμακρυσμένων. Προσελήθον πρὸς γέροντά τινα λεμβόχρον, ὁ σοφὸς ἠρώτησε:

— Φίλε μου, τί ἐγένετο ἡ μεγάλη, πόλις, ἥτις ἄλλοτε ἦν ἐκτισμένη ἐνταῦθα;

— Ἀπατάσαι, σεβάσμιε γέρον, ἀπεκρίνατο ὁ λεμβοῦχος· οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐνταῦθα μεγάλη τις πόλις· ὑπάρχουσιν ὅμως πόλεις πολλά μίλια μακρὰν ἀπ' ἐδῶ, πρὸς ἀνατολὰς καὶ νότον.

Ἐν τούτοις ὁ σοφὸς ἐγίνωσκε κάλλιστα ὅτι δὲν ἠπατάτο· εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ὑπῆρξεν ἄλλοτε μία πόλις· ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχε πλέον. Σκεπτόμενος καθ' ὁδὸν περὶ τῶν μεταβολῶν, ἃς ὑφίστανται ἡ γῆ καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐν ᾧ μόνος ὁ Θεὸς μένει ἀμετάβλητος, ὁ σοφὸς ἐπανεκμύσῃ εἰς τὸ ἐρημητήριόν του, ἐνθα πολλοὺς αἰῶνας ἔτι ἔζησεν ἐν θεωρίᾳ. Τέλος ἔσχέ ποτε τὴν ιδεάν νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ πάλιν τὸ μέρος ἐνθα ἔκειτο ἡ μεγάλη πόλις, ἢ εἰς λίμνην μεταβληθεῖσα. Εὗρε τὴν θέσιν, καὶ τοὶ τὰ πάντα εἶχον μεταβληθῆ. Δάσος πυκνὸν κατεῖχε τὴν θέσιν τῆς πόλεως· ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἠκούοντο αἱ κραυγαὶ τῶν πιθήκων, καὶ τῶν θηρίων οἱ μυκηθμοὶ ἐκ τῶν ἐνδοτέρω τοῦ δάσους ἐξερχόμενοι, ἐν ᾧ ὁ ἀὴρ ἀντήχει ἐκ τοῦ κελαδήματος τῶν πτηνῶν. Πολυάριθμος συνοδία ἰππέων ἐπλησίαζε πρὸς τὸν ἐρημίτην, ὧν προηγείτο νεανίας πλουσιώτατα ἐνδεδυμένος. Ἐκ τοῦ σεβασμοῦ, μεθ' οὗ πρὸς αὐτὸν προσεφέροντο εὐκόλως ἀνεγνωρίζετο ὡς ἡγεμῶν. Πλησιάσαντος τοῦ ἡγεμῶνος, ὁ ἐρημίτης ἠρώτησε:

— Ἐπίτρεψον, ὦ ἡγεμῶν, νὰ σὲ ἐρωτήσω ἂν ἤκουσες ποτε περὶ μιᾶς μεγάλης καὶ πολυανθρώπου πόλεως, ἥτις ἄλλοτε ἔκειτο ἐνταῦθα. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὸ τελευταῖον μου ταξείδιον εἶχε μεταβληθῆ εἰς λίμνην, ἴσως περὶ τῆς λίμνης ταύτης ἔχεις τι ἀκούσει;

— Οὐδέποτε, εἶπεν ὁ νέος ἡγεμῶν μετὰ περιφρονητικοῦ ἤθους· δάσος ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ἐνταῦθα· καὶ εἰς τὸ δάσος τοῦτο ἐθῆρεον κατ' ἐξοχὴν οἱ πρόγονοί μου, οἱ βασιλεῖς τῆς χώρας ταύτης. Δὲν ἔχει οὕτως, ἄρχον; ἠρώτησε μεταστραφεὶς γέροντά τινα αὐλικὸν ἐκ τῆς ἀκολουθίας του.

— Ἄνευ τῆς παραμικρᾶς ἀμφιβολίας, ὑψηλότεατε· ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Καταφυγίου τοῦ κόσμου μόνον ἀλήθεια ἐξέρχεται.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀπάντησις τοῦ γέροντος αὐλικοῦ.

— Ὅταν ἤμην νέος, εἶπεν ὁ σοφὸς, ἀπειθυνόμενος πάντοτε πρὸς τὸν ἡγεμῶνα, ἔζων εἰς μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον πόλιν, κατέχουσαν τὴν θέσιν τοῦ δάσους τούτου. Μετὰ τινα καιρὸν ἤλθον εἰς τὸ μέρος τοῦτο, καὶ ἡ πόλις εἶχε μεταβληθῆ εἰς λίμνην... Ἴδετε, ἰδοὺ κογχύλια· εἰσὶν ἴσως λείψανα τῆς λίμνης, ἥτις μετεβλήθη εἰς δάσος.

— Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι ἀναμφιβόλως τρελὸς, εἶπεν ὁ νέος ἡγεμῶν ἀπερχόμενος.

— Ἄνευ τῆς παραμικρᾶς ἀμφιβολίας, ὑψηλότεατε· ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Ἀσύλου τοῦ κόσμου μόνον ἀλήθεια ἐξέρχεται, εἶπεν ὁ γέρον αὐλικός.

Πολλὰ σκεπτόμενος περὶ τῶν μεταβολῶν, ἃς ὑφίστανται ἡ γῆ καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐν ᾧ ὁ Θεὸς μένει ἀμετάβλητος, ὁ σοφὸς ἐπέστρεψεν εἰς τὸ ἐρημητήριόν του, καὶ πολλοὺς ἔτι αἰῶνας διῆλθεν ἐν τῇ θεωρίᾳ. Τέλος ἐσκέφθη ἡμέραν τινα νὰ ἐπαινίδη τὴν θέσιν τῆς παλαιᾶς πόλεως, ἐν ᾗ εἶδε τὴν λίμνην καὶ τὸ δάσος· ἐπορεύθη ἐκεῖ καὶ φθάς ἐγγὺς εἶδε μέγαν τινὰ ποταμὸν, καὶ ἐπὶ τῶν ὀχθῶν του ἐκτεταμένην πόλιν, ἐκτισμένην ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως ἐφ' ἧς ἦν καὶ ἡ ἀρχαία. Ἐκπεπληγμένος εἰσῆλθεν εἰς αὐτὴν καὶ εἶπε πρὸς τινα γέροντα, ὃν εὗρε βεβουθισμένον ἐν τῇ θεωρίᾳ.

— Γινώσκεις πότε ἠκοδομήθη ἡ πόλις αὕτη, καὶ τί ἐγένετο τὸ δάσος τὸ εὐρισκόμενον ἄλλοτε ἐνταῦθα;

— Ὁ γέρον ἐγέλασε καὶ εἶπεν:

— Οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐνταῦθα δάσος· ἀνέκαθεν ὑπῆρξεν ἡ πόλις αὕτη ἐν ᾗ καὶ οἱ πρόγονοί μου ἔζησαν καὶ ἐγὼ ζῶ.

Ὁ σοφὸς ἐπέστρεψε σκεπτόμενος καθ' ὁδόν· φθάς δὲ εἰς τὸ ἐρημητήριόν του, ἐρρίβθη κατὰ γῆς, κράζων:

— Θεέ μου, ἀρκεῖ, ἀρκεῖ! Ἄφ' οὗ ὁ κόσμος καὶ ὁ ἄνθρωπος διηνεκῶς ἀλλοιοῦνται καὶ μεταβάλλονται, διατί ἐγὼ μόνος νὰ μένω; Ἀπηύδησα πλέον νὰ ζῶ.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ σοφὸς, ἀπέθανεν.

Π.

Ο ΚΑΛΙΦΗΣ ΠΕΛΑΡΓΟΣ.

(Ανατολικόν διήγημα.)

~ ~ ~

I

Ἦραϊαν τινὰ θερινὴν ἐσπέραν Χασίδ, ὁ καλίφης τοῦ Βαγδατίου ἦν νωχελῶς ἐξηπλωμένος ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου του. Ἄφ' οὗ ἐκοιμήθη ὀλίγον, διότι ἡ θερμότης ἦν ἀνυπόφορος, ὁ καλίφης ἐξύπνησε μὲ πολλὴν καλὴν διάθεσιν. Ἐκάπνιζε εἰς τὴν μικρὰν αὐτοῦ ἐκ ῥοδίνου ξύλου καπνοσύριγγα, πινὼν ἐν τῷ μεταξὺ καφέν, ὃν τινα τῷ ἔχειε δούλος τις· ἐν ᾧ δὲ βραδέως κατέπινε τὸ ἀρωματικὸν τοῦτο ποτόν, ἐθώπευε μετ' ἡθους ἀνθρώπου εὐχαριστημένου τὴν γενειάδα του, ἡ ὁποία ἦτο πολὺ ὠραία. Ἐνὶ λόγῳ ἐκ πρώτης ὄψεως κατενόει τις ὅτι ὁ καλίφης κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, ἦν ἐντελῶς εὐδαίμων καὶ μακάριος.

Κατὰ τὰς τοιαύτας ὥρας τὸ ὕψος του ἦν ἀρκούντως προσιτόν, δὲν ἀπηξίου δὲ νὰ δείκνυται καλοῦ ἄγαθον καὶ ἐπιεικὲς πρὸς τοὺς ἀπλοῦς θνητοὺς, τοὺς δεομένους αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο τοιαύτην ὥραν ἐξέλεγε καὶ ὁ μέγας αὐτοῦ βεζίρης Μανσοῦρ ὅπως προσέρχεται πρὸς αὐτόν, καὶ συννεοῖται περὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ κράτους ὡς εἶχε χρέος νὰ πράττη καθ' ἐκάστην. Ὁ μέγας βεζίρης ἦλθε λοιπὸν εἰς τὰ ἀνάκτορα τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κατὰ τὴν συνθειάν του· ἀλλὰ — πρᾶγμα σπανιότατα συμβαῖνον αὐτῷ! — ἦν λίαν σκεπτικός.

— Ἐ! ποῦ ἀπέκτησες αὐτὴν τὰ ἀνάποδην ὄψιν, μεγάλε βεζίρη; ἐκράυγασεν ἐκπληκτος ὁ καλίφης, ἀποσύρων τῶν χειλέων του, τὸ ἐξ ἡλέκτρου στόμιον τῆς καπνοσύριγγος αὐτοῦ.

— Αὐθέντα, ἀπεκρίνατο ὁ βεζίρης, σταυρῶν τοὺς βραχίονας ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ βαθύτατα προσκλίνων: ἀγνωῶ ἂν τὸ πρόσωπόν μου προδίδει ἀκουσίως μου τοὺς κρυφίους διαλογισμοὺς τῆς ψυχῆς μου, ἀλλ' εἰσερχόμενος ἐνταῦθα εἶδον ἓνα Ἐβραῖον, ὁ ὁποῖος εἶχε τόσον ὠραίας πραγματείας, ὥστε, σὰς το ὁμο-

λογῶ, μεγάλην ἀγανάκτησιν ἠσθάνθη ἐνδομύχως, μὴ ἔχων περιττὰ χρήματα, ὅπως ἀγοράσω ἐξ αὐτῶν.

Ὁ Καλίφης ὅστις πρὸ πολλοῦ ἐξήτει εὐκαιρίαν νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν μέγαν βεζίρην του, ἔπεμψε δι' ἐνὸς βλέμματός του ἓνα τῶν μαύρων δούλων του πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἐμπορίου.

Ὁ ἔμπορος μόλις ζητηθεὶς, ἔφθασε παραχρῆμα. Ἦτο δὲ οὗτος μικρόσωμος καὶ μελαχροινὸς μὲ ῥίνα ὑπερμεγέθη καὶ ἀγκυλωτὴν, μὲ χεῖλην λεπτά, καὶ συμπεπιεσμένα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ὑπὸ δύο κιτρινωπῶν καὶ εἰδεχθῶν ὀδόντων, τῶν μοναδικῶν κατοίκων τοῦ στόματός του! Οἱ μικροὶ πράσινοι ὀφθαλμοὶ του, ὅμοιοι πρὸς ὀφθαλμοὺς ἀσπίδος, ἐξηκόντιζον φλόγας ὑπὸ τὰς πυρρὰς αὐτοῦ βλεφαρίδας. Παρουσιασθεὶς πρὸ τοῦ Καλίφου προσήγγισε τὸ μέτωπόν του μέχρις ἐδάφους καὶ ἔρπων σχεδὸν προὐχώρησε, ὑπὸ τὸ πρόσχημα μειδιάματος παραμορφῶν τὸ πρόσωπόν του, διὰ μορφασμοῦ φρικαλεωτάτου, οἷος οὐδέποτε ἐπεφάνη ἐπὶ προσώπου ἀνθρώπινου. Ἐφερεν ἔμπροσθέν του κιβώτιον ἐκ ξύλου σανδάλου, κρατούμενον διὰ πλατείας λωρίδος στηριζομένης εἰς τοὺς κεκυφότητας ὤμους αὐτοῦ, κιβώτιον ἐμπεριέχον φύρδην-μίγδην ἐναποτεταμιευμένας παντοίας πολυτίμους πραγματείας, ἃς ἡ μελαψὴ καὶ δασύθριξ χεὶρ αὐτοῦ ἐπεδείκνυεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀγοραστῶν μετ' ἐμπορικῆς πανουργίας, προδιδούσης ἀληθὲς τοῦ Ἰσραὴλ τέκνου.

Ἦσαν ἐκεῖ μαργαρίται τοῦ Ὀφείρ προσηρμοσμένοι εἰς ἐνώτια, χρυσοὶ δακτύλιοι οὓς δὲν ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ ἀσκαρδαμυκτεῖ τυφλούμενος ἐκ τῶν ἀστραπῶν, ἃς οἱ πολῦτιμοὶ αὐτῶν λίθοι ἐξηκόντιζον· προσέτι πιστόλια ἀδαμαντοκόλλητα καὶ χρυσοκάπνιστα, κύπελλα ἐξ ἀχάτου, κτένια ἐξ ἐλέφαντος διάχρυσα, καὶ μυρία ἄλλα κοσμήματα σπάνια καὶ ζηλευτά. Ἐπιθεωρήσας ἅπαντα ὁ καλίφης ἠγόρασε διὰ τὸν Μανσοῦρ καὶ δι' ἑαυτὸν περίφημα πιστόλια, προσέτι διὰ τὴν σύζυγον τοῦ βεζύρου μίαν ἀργυρᾶν ἐγγλυφον κτένα, κοσμου-

μῆνυ διὰ στέμματος ἐκ μαργαριτῶν, ἀληθές ἀριστούργημα.

Ἐν ᾧ ὁ ἔμπορος ἠτοιμάζετο νὰ κλείσῃ τὸ κιβώτιόν του, ὁ καλίφης ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ αὐτοῦ τὰ βλέμματα, ἀνεκάλυψε μικρὸν τι συρτάριον, τὸ μόνον μὴ ἀνοιχθὲν, ἠρώτησε δὲ ἂν περιείχοντο ἐν αὐτῷ καὶ ἄλλα ἀκόμη κοσμήματα. Ὁ ἔμπορος ἀνέφξε τὸ ὑπὸ τοῦ καλίφου ὑποδειχθὲν μέρος καὶ ἐξήγαγεν εἶδος ταμβακοθήκης περιεχοῦσης μελανωπὴν τινα κόκκιν, καλυπτομένης δὲ ἐκ χάρτου, ἐφ' οὗ ἦσαν γεγραμμένοι ἀλλόκοτοι χαρακτήρες, ὧν ὅ,τε καλίφης Χασίδ, καὶ ὁ Μανζούρ οὔτε λέξις ἠδυνήθησαν νὰ ἐννοήσωσιν.

— Τὸ κουτάκι τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἐβραῖος, τὸ ἐπῆρα ἀπὸ ἑνα ἔμπορου, ὁ ὁποῖος τὸ εὔρεν εἰς τὸν δρόμον ὅταν ὑπήγαιεν εἰς τὴν Μέκκαν. Δὲν εἰξεύρω τί πρᾶγμα εἶναι ἀλλ' ἂν το ἐπιθυμήτε εἶναι εἰς τὰς διαταγὰς σας· ἐγὼ δὲν εἰξεύρω τί νὰ το καμῶ.

Ὁ καλίφης, καὶ τοι ἀμαθῆς, προθύμως ὅμως ἐσώρευεν ἐν τοῖς ἐρμαρίοις τῆς βιβλιοθήκης του παντὸς εἶδους περιέργια ἀντικείμενα καὶ παλαιὰς περιγαμηνὰς. Ἠγόρασε τὴν ταμβακοθήκην καὶ τὸ χειρόγραφον, καὶ ἀπέπεμψε τὸν ἔμπορον, ὅστις ἐξήλθεν ὀπισθοβατῶν, καὶ ὑποκλινόμενος ἔτι ταπεινότερον ἢ κατὰ τὴν εἰσοδόν του.

Ὁ Χασίδ περιχαρῆς ἐθεώρει τὸ νέον του ἀπόκτημα, ἐσκέπτετο ὅμως ὅτι καλὸν θὰ ἦτο ἂν ἐμάνθανε τί ἐσήμαιεν ἡ γραφή, ἢν μηχανικῶς περιέστρεφεν εἰς τὰς χεῖράς του.

— Δὲν γνωρίζεις κανένα, ὁ ὁποῖος νὰ δύναται νὰ μοι ἀναγνώσῃ αὐτό; εἶπεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸν βεζίρην του.

— Χαριέστατε μονάρχα, ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, γνωρίζω πλησίον τοῦ μεγάλου τζαμίου ἑνα τὸν ὁποῖον καλοῦσι Σελίμ τὸν σοφόν. Λέγουσιν ὅτι ἐννοεῖ ὅλας τοῦ κόσμου τὰς γλώσσας. Διατάξατε νὰ ὑπάγωσιν νὰ του ζητήσωσιν· ἴσως δυνηθῆ νὰ ἐξηγήσῃ τοὺς μυστηριώδεις τούτους χαρακτήρας.

Δύο δούλοι ἐστάλησαν παραχρῆμα

πρὸς ἀναζήτησιν Σελίμ τοῦ σοφοῦ ἔχουτες διαταγὴν ὅπως εὐθὺς ὡς εὔρωσιν αὐτὸν τὸν φέρωσιν εἰς τὰ ἀνάκτορα.

— Σελίμ, εἶπεν ὁ καλίφης πρὸς αὐτὸν μόλις εἰσελθόντα, λέγουσιν ὅτι μεγάλως ἔχεις καταγίνει περὶ τὴν σπουδῆν τῶν γλωσσῶν. Παρατήρησον ὀλίγον τὴν γραφὴν αὐτὴν, καὶ ἰδὲ ἂν δύνασαι νὰ τὴν ἀναγνώσῃς. Ἄν κατορθώσῃς νὰ μοι εἴπῃς τὴν ἐννοίαν τῆς θὰ σοι δώσω ἐν ἔνδυμα ἐορτῆς καινουργές· ἂν ὄχι, θὰ διατάξω νὰ σοι δώσωσιν δώδεκα ῥαπίσματα καὶ εἰκοσιπέντε ῥαβδισμοὺς εἰς τοὺς πόδας, διότι καταχρᾶσαι οὕτω τὸν ἔνδοξον τίτλον σοφοῦ.

Ὁ Σελίμ προσέκλινε, καὶ ἀπεκρίνατο:

— Γεννηθῆτω τὸ θέλημά σου, αὐθέντα μου.

Εἶτα ἤρξατο παρατηρῶν μετὰ μεγίστης προσοχῆς τὸ παρουσιασθὲν αὐτῷ χρεόγραφον. Αἴφνης ἀνέκραξε.

— Νὰ με κρεμάσουν, αὐθέντα, ἂν αὐτὰ δὲν εἶναι λατινικά.

— Λατινικά ἢ ἑλληνικά εἶπέ μας τα χέως τί λέγουσιν, εἶπε μετ' ἀνυπομονησίας ὁ καλίφης.

Ὁ Σελίμ ἔσπευσε νὰ μεταφράσῃ τὸ χειρόγραφον· ἰδοὺ δὲ τί ἀνέγνω.

«Ὅστις καὶ ἂν εἶσαι σὺ, ὅστις τὸ παρὸν θὰ εὕρῃς, εὐχαρίστησον τὸν Ἄλλὰχ διὰ τὴν εὐνοιαν, ἢν ἐν τῇ μακροθυμίᾳ αὐτοῦ σοι ἀπένειμεν. Ὅστις εἰσπνεύσῃ μίαν δραγμαίδα (πρέξαν) ἐκ τῆς ἐν τῇ παρούσῃ πυξίδι ἐγκεκλεισμένης κόνεως, καὶ εἴπῃ συγχρόνως «МОУТАВОР» οὗτος δύναται νὰ μεταμορφωθῆ κατὰ βούλησιν εἰς οἰοῦνδήποτε ζῶον θελήσῃ, καὶ νὰ ἐννοῆ τὰς ιδέας ἃς ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν τὰ ζῶα ἐκφέρουσιν. Ὅταν δ' ἀκολουθῶς θελήσῃ τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ νὰ ἐπαναλάβῃ μορφήν, ἃς κλίνῃ τρὶς πρὸς ἀνατολὰς τὴν αὐτὴν προφέρων λέξις, καὶ ἡ γοητεία διαλύεται. Πρόσεξον μόνον, ὦ σὺ ὅστις θὰ πειραθῆς νὰ δοκιμάσῃς τοῦτο, πρόσεξον μόνον μὴ γελᾷσῃς κατὰ τὴν μεταμόρφωσίν σου. Διότι τότε ἡ μαγικὴ λέξις θέλει διαφύγῃ ἀμετακλήτως τῆς

μνήμης σου, καὶ θέλεις καταδικασθῆναι νὰ μένεις αἰωνίως ζῶων.»

Ἐν ᾧ Σελίμ ὁ Σοφὸς ἐξηκολούθει τὴν μετάφρασιν τοῦ καβαλιστικοῦ χειρογράφου, ὁ καλίφης δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὴν χαρὰν του. Ὁρκίσας τὸν σὸφὸν νὰ μὴ ἀποκαλύψῃ εἰς κανένα τὸ μυστικὸν, οὗ ἦτο κάτοχος, ἔσπευσε νὰ τον ἀποπέμψῃ, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐνέδυσεν αὐτὸν μεγαλοπρεπῆ μεταξίνην ἐσθῆτα, ἣτις οὐχὶ ὀλίγον προσέθεσεν εἰς τὴν ὑπόληψιν, ἣν ὁ σοφὸς οὗτος ἔχαιρεν ἐν Βαгдаτιῶ.

Μόλις ὁ σοφὸς ἐξῆλθε, καὶ ἡ χαρὰ τοῦ καλίφου ἐξεβράγη.

— Ἴδου ἀξιόλογος ἀγορά! ἀνέκραξε. Τί εὐτύχημα, ἀγαπητέ μοι Μανσοῦρ, νὰ δύναται κανεὶς νὰ μεταβάλληται εἰς ζῶων! Αὔριον τὸ πρῶτ' νὰ ἔλθῃς νὰ μ' εὔρῃς· πηγαίνομεν ὁμοῦ εἰς τὴν ἐξοχίην, εἰσπνέομεν ὀλίγην κόνιν ἀπὸ τὴν πολύτιμον ταμβακοθήκην μου, καὶ τότε καταλαμβάνομεν πλέον πᾶν ὅτι λέγεται, κελαδεῖται, ψιθυρίζεται ἢ κελαρύζεται· ἐν τῷ ἀέρι καὶ ἐν τῷ ὕδατι, ἐν τῷ δάσει καὶ ἐν τῇ πεδιάδι.

II

Ἡ νύξ ἐφάνη πολὺ μακρὰ εἰς τὸν ἀνυπόμονον καλίφην. Τέλος ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα, καὶ ἀμέσως, χωρὶς νὰ περιμείνῃ καὶ τοῦ ἡλίου τὴν ἀνατολήν, ὁ καλίφης ἀνετινάχθη τῆς κλίνης του, ἐν ᾧ οἱ δούλοι αὐτοῦ ἐκπληκτοὶ διὰ τὸ ἀσύνηθες τοῦ πράγματος τὸν παρετήρουν μὲ κεχηρὸς τὸ στόμα. Μόλις ἔσχε τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν ὅπως ἐνδυθῆ καὶ προγευματίσῃ, ὅτε ὁ μέγας βεζίρης παρουσιάσθη εἰς αὐτόν· ἔλαβε δὲ τὴν διαταγὴν νὰ τον συνοδεύσῃ εἰς τὸν περίπατον.

Χωρὶς νὰ περιμείνῃ τίποτε πλέον ὁ καλίφης ἔθεσεν εἰς τὴν ζώνην του τὴν μαγικὴν ταμβακοθήκην, καὶ δραξάμενος τοῦ βραχίονος τοῦ βεζίρου, διέταξε τοὺς ἀνθρώπους του νὰ μείνωσιν ὀπίσω, ἤρχισε δὲ ὑπὸ τοῦ πιστοῦ τοῦ βεζίρου Μανσοῦρ συντροφευόμενος, τὴν ἐκδρο-

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΕΤΟΣ Β΄.]

μὴν, ἣτις πολλῶν συμβεβηκότων μεστῆ προεμνηύετο.

Κατ' ἀρχὰς διέτρεξαν τοὺς εὐρεῖς τῶν ἀνακτόρων κήπους, ἀλλ' εἰς μάτην καὶ χωρὶς νὰ συναυτήσωσιν οὐδὲν ἐν ἑφ' οὗ νὰ ἐνασκήσωσι τὴν μαγικὴν αὐτῶν δύναμιν. Ἐπὶ τέλους ὁ μέγας βεζίρης πρότεινε νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν ἐκδρομὴν των μακρότερον ἔτι, μέχρις ἔλους τινὸς, ἔνθα συχυτότατα εἶχεν ἰδεῖ παυτοειδῆ ζῶα, καὶ κατ' ἐξοχίην πελαργούς, ὧν ἡ σοβαρὰ στάσις καὶ αἱ παράδοξοι κλαγγαὶ ἐφείλκνον πάντοτε τὴν προσοχίην αὐτοῦ.

Ὁ καλίφης ἐδέχθη προθυμότατα τοῦ βεζίρου τὴν πρότασιν, καὶ διηυθύνθη πάραυτα μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸ ὑποδειχθὲν μέρος. Μόλις φθάντες παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ἔλους, οἱ δύο φίλοι μας παρετήρησαν γέροντά τινα πελαργὸν περιδιαβάζοντα σοβαρότατα κατὰ μήκος καὶ κατὰ πλάτος, θηρεύοντα βατράχους, καὶ ὑποτονθούζοντα ἀγνωστὶ ἐν τῷ μακρῷ αὐτοῦ ῥάμφει ταῦτοχρόνως δὲ σχεδὸν διέκρινον ἐν τῷ ἀέρι εἰς μεγίστην ἀπόστασιν ἕτερον ὅμοιον πτηνόν, οὗ ἡ πηήσις ἐφαίνετο διευθυνομένη πρὸς τὸ μέρος των.

— Βάλλω στοιχίμα τὴν γενειάδα μου, γαληνότητε μονάρχα, εἶπεν ὁ βεζίρης, ὅτι τὰ δύο ταῦτα ζῶα ἐντὸς μικροῦ θ' ἀρχίσωσι ὠραιότατην συνδιάλεξιν. Πῶς σας φαίνεται; ἂν μετεμορφούμεθα εἰς πελαργούς;...

— Ἔστω, ἀπεκρίνατο ὁ καλίφης· ἀλλὰ πρὸ πάντων, ἄς σταθῶμεν ὀλίγον καὶ ἄς γράψωμεν καλῶς εἰς τὸν νοῦν μας πῶς δυνάμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν ἀνθρώπινον μορφήν.

— Οὐδὲν τούτου ἀπλοῦστερον, εἶπεν ὁ βεζίρης ἀμερίμνως πῶς κλίνομεν τρὶς πρὸς ἀνατολὰς λέγοντες ΜΟΥΤΑΒΟΡ...

— Καὶ ἐγὼ γίνομαι τότε πάλιν καλίφης, σὺ δὲ βεζίρης, ἐξηκολούθησεν ὁ Χασίδ· πολὺ καλά. Ἀλλὰ μὴ πᾶς καὶ γελάσῃς, δι' ὄνομα Θεοῦ, διότι ἐχαθήκαμεν...

Ἐν ᾧ ὁ καλίφης ὠμίλει οὕτω, παρετήρησε πλανώμενον ἄνω τῶν κεφαλῶν των, καὶ βαθμηδὸν κατερχόμενον πρὸς

τὴν γῆν τὸν πελαργὸν, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἐφάνη αὐτοῖς ὡς μέλαν σημεῖον δυσδιάκριτον διὰ τὴν μακρὰν ἀπόστασιν. Μὴ δυνάμενος νὰ ὑπερικήσῃ τὴν φλογερὰν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν, ἐξήγαγεν μεθ' ὀρμῆς ἐκ τῆς ζώης του τὴν ταμβακοθήκην, ἔλαβεν ἐξ αὐτῆς ἀρκετὴν ποσότητα κόψεως, ἣς ὡσφράνθη, παρουσίασεν ἀκολούθως τὴν ταμβακοθήκην τῷ βεζίρη του, ὅστις ἐπίσης ὡσφράνθη, καὶ ἀμφότεροι ἀνέκραξαν «**МОУТАВОР.**»

Μόλις ἡ μαγικὴ ἀπηγγέλη λέξις, καὶ αἱ κῆμαι αὐτῶν συνεστάλησαν καὶ ἐγένοντο ἰσχυραὶ καὶ ἐρυθραί. Ταυτοχρόνως αἱ ὠραῖαι κίτριναί τοῦ καλίφου ἐμβάδες, καὶ αἱ τοῦ συντρόφου του ἀντικατεστάθησαν διὰ δυσειδῶν πελαργείων ποδῶν. Οἱ βραχίονες αὐτῶν μετεβλήθησαν εἰς πτέρυγας, ὁ δὲ λαιμός των ἐξετάθη μίαν πῆχυν ὑπεράνω τῶν ὤμων των· τέλος ὅπως ἡ μεταμόρφωσις καταστῆ ἐντελεστέρα, αἱ γενειάδες των ἐγένοντο ἄφαντοι, τὸ δὲ σῶμά των ὀλόκληρον ἐκαλύφθη δι' ἄβρου πτιλώματος.

— Ἀξιόλογον ὡς τόσον ῥάμφος ἀπέκτησες, κύριε μεγάλε μου βεζίρη, ἀνεκραύγασεν ὁ καλίφης ἀφ' οὗ συνῆλθεν ἐκ τῆς βαθείας του ἐκπλήξεως. Μὰ τὴν γενειάδα τοῦ προφήτου! οὐδέποτε ἐπὶ ζωῆς μου εἶδον παρόμοιον.

— Σᾶς εὐχαριστῶ ταπεινότερα, ἀπεκρίνατο ὁ μέγας βεζίρης κυρτῶν τὸν μακρὸν αὐτοῦ τράχηλον. Ἄλλ', ἐὰν ἐτόλμων, θὰ ἐβεβαίουν τὸ κατ' ἐμὲ τὴν ὑμετέραν ὑψηλότητα, ὅτι μοὶ φαίνεσθε σχεδὸν ἔτι ὠραιότερος ὡς πελαργὸς ἢ ὡς καλίφης.

— Κόλαξ! εἶπεν ὁ καλίφης, ἡ μεταμόρφωσις δέν σε διώρθωσεν.

— Ὅχι, ἐν συνειδήσει σᾶς ὁμολογῶ, διεμαρτύρητο μετὰ μεγάλης σοβαρότητος ὁ βεζίρης, ὅτι εἶπον τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν. Ἄλλ' ὑπάγωμεν ὀλίγον, ἂν ἀγαπάτε, πρὸς τὸ μέρος τῶν συντρόφων μας, διὰ νὰ ἴδωμεν καὶ ἂν δυνάμεθα νὰ ὀμιλῶμεν πελαργικά.

Ἐν ᾧ τοιαῦτα οὗτοι διελογίζοντο, ὁ πελαργὸς κατήλθεν εἰς τὴν γῆν. Ἀφ' οὗ κατὰ πρῶτον μετὰ φιλαρεσκείας ἐκα-

θάρισε τοὺς πόδας του καὶ ἐστίλωσε τὸ πτέρωμα αὐτοῦ τῇ βοηθείᾳ τοῦ ῥάμφους του, προὔχωρησε πρὸς τὸν θηρευτῶν βακράχων, ὅστις ἐξηκολούθει τὴν ἐργασίαν του. Ὁ καλίφης καὶ ὁ βεζίρης του ἔσπεισαν νὰ τοὺς πλησιάσωσι, σᾶς ἀφίνω δὲ νὰ φαντασθῆτε ποῖα ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς των, ὅτε ἤκουσαν τὸν ἀκόλουθον διάλογον:

— Καλημέρα, κυρὰ Μακροπόδα· κατὰ πρῶτ' πρῶτ' ἄς τὸ λειβάδι.

— ὦ! χαίρε, ἀγαπητέ μου Ὁμομορφοστομᾶ· ἦλθα διὰ νὰ ψαρεύσω ἐν μικρὸν πρόγευμα· καὶ θὰ θεωρήσω μεγάλην μου τιμὴν ἂν μου κάμητε τὴν χάριν νὰ λάβητε καὶ σεῖς μέρος. Ἐν τέταρτον σαῦς δυσαρεστήσωσι, πιστεύω;

— Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ, ἀλλὰ δέν ἔχω ὕρεξιν. Καὶ ἐδῶ ὅπου ἦλθα, ἦλθα δι' ἄλλον σκοπὸν... πρέπει ἀπόψε νὰ χορεύσω ἕνα σπουδαιότατον ζηματισμὸν εἰς τὸν χορὸν τοῦ πατρός μου, καὶ ἤθελα προηγουμένως νὰ γυμνασθῶ ὀλίγον.

Καὶ ταῦτα λέγων ὁ νέος πελαργὸς ἤρχησε νὰ χορεύῃ, περιγράφων ἐν τῷ λειμῶνι γελοιωδέστατα σχήματα. Ὁ καλίφης καὶ ὁ μέγας βεζίρης ἐθεώρουν πάντα ταῦτα μὲ κεχηνὸς τὸ ῥάμφος, οὐδ' ἠδύναντο νὰ συνέλθωσιν ἐκ τῆς ἐκπλήξεώς των. Ὅτε δὲ ὁ νέος χορευτῆς, ἔστη ἐπὶ τοῦ ἐνὸς παιδὸς καὶ λαβῶν στάσιν συλφίδος ἔκκλινε τὸ σῶμα, κινῶν χαριέντως τὰς πτέρυγας, ὡσεὶ θέλων νὰ ἐπισφραγίσῃ τὰς χαριεστάτας χορευτικὰς κινήσεις αὐτοῦ, ἀμφότεροι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κρατηθῶσι. Μακρὸς καὶ ἠχηρὸς γέλως διέφυγε τοῦ μακροῦ ῥάμφους των, τοσοῦτω δ' ἰσχυρὸς καὶ ἀκαταμάχητος ἦν ὁ γέλως οὗτος ὥστε παρήλθεν ὧρα ἰκανὴ μέχρις οὗ δυνηθῶσι νὰ τον μετριάσωσιν.

Ὁ καλίφης κατώρθωσε πρῶτος νὰ κρατηθῇ.

— Ἀληθῶς, ἀνέκραξεν, ἦτον ὠραία κωμωδία, ποῦ τὶ νὰ ἐπλήρουε κἀνεὶς δέν θὰ τὴν εὔρισκε. Δυτηρὸν μόνου εἶναι ὅτι ἐτρομάξαμεν αὐτὰ τὰ ἀνόητα ζῶα

μὲ τοὺς γέλωτάς μας· εἶμαι βέβαιός ὅτι ἐὰν δὲν ἐγίνετο αὐτὸ θὰ ἤρχιζον καὶ νὰ τραγωδήσωσι.

Τότε ὁμως ὁ βεζίρης ἐσκέφθη ὅτι ὁ γέλωτος ἦν ἀπηγορευμένος κατὰ τὸ διάστημα τῆς μεταμορφώσεώς του, ἐπὶ ποιῆν ἁιωνίου ἀποκτηνώσεως· καὶ αἴφνης, τῆς σκέψεως ταύτης καταπαυσάσης τὴν ἐπιθυμίαν του, οἶονεὶ ἐμβρόντητος διεκοίνωσε τὴν ἀνησυχίαν του καὶ τῷ καλίφῃ.

— Ἀνάθεμα! ἀνέκραξεν ὁ Χασίδ, μὰ τὴν Μέκκαν, καὶ τὴν Μεδινάν! Πολὺ κακὴ ἀστειότης εἶναι αὕτη!... Νὰ μείνω αἰωνίως πελεργός!... Ἀλλὰ συλλογίσου λοιπὸν τί πρέπει νὰ κάμωμεν διὰ νὰ γίνωμεν πάλιν ἄνθρωπος!... Ἐγὼ οὔτε κἀν ἐνθυμοῦμαι τίποτε.

— Πρέπει τρεῖς νὰ κλίνωμεν πρὸς ἀνατολὰς, ἔσπευσε νὰ εἶπῃ ὁ βεζίρης, καὶ νὰ προφέρωμεν ταυτοχρόνως τὴν λέξιν ΜΟΥ... ΜΟΥ... ΜΟΥ... ἀναθεματισμένη λέξις! Ἄς δοκιμάσωμεν ὁμως· ἴσως τὴν ἐνθυμηθῶμεν.

Ἦρχισαν λοιπὸν ἀμέσως τότε οἱ δύο πελαργοὶ νὰ χαιρετῶσι τὸν ἥλιον, καὶ νὰ κλίνωσι τοσοῦτον, ὥστε τὰ μακρὰ αὐτῶν ράμφη ἠροτριῶν σχεδὸν τὸ ἔδαφος. Ἀλλ' οἴμοι! ἡ μαγικὴ λέξις ἔφυγε τῆς μνήμης των. Μάτην ὁ καλίφης ἐκλίνε καὶ ἐπανεκλίνε τὴν κεφαλὴν! μάτην ὁ Μανσοὺρ ἐκούραζε τοὺς πνεύμονάς του κράζων ΜΟΥ... ΜΟΥ... ΜΟΥ... Εἶχον λησμονήσει ἀμφότεροι τὰς τελευταίας τῆς λέξεως συλλαβάς.

Καὶ ἰδοὺ πῶς ὁ ταλαίπωρος Χασίδ καὶ ὁ δυστυχὴς αὐτοῦ βεζίρης μετεμορφώθησαν εἰς πελαργούς, καὶ διέμενον πτερυγοφόροι πλειότερον ἢ ὅσον ἤθελον χρόνον.

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

Κατὰ τὸ γερμανικὸν τοῦ Hauff.

II.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, συγγραφεῖσα ὑπὸ Μενδελσῶνος Βαρθόλδου· καὶ μεταγλωττισθεῖσα ἐκ τῆς γερμανικῆς ὑπὸ Μ. Ι. Παπαρρηγοπούλου. Μέρους πρῶτον. Ἐν Ἀθήναις 1872. — Καρόλου Μενδελσῶνος Βαρθόλδου Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Μεταφραστῆσα ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Ἄγγ. Σ. Βλάχου. Τόμος Α'. τεύχος Α'. Ἀθήνησι 1872.

Ἀναγγέλλομεν σήμερον ἀπλῶς τὰς δύο ταύτας μεταφράσεις τῆς ὑπὸ τῆς Μενδελσῶνος Βαρθόλδου γερμανιστῆ συγγραφεῖσῃς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπιφυλασσόμενοι ὅπως ἐκτενέστερον ποιήσωμεν λόγον βραδύτερον, ὅταν ἡ τε συγγραφή καὶ αἱ μεταφράσεις ὑποπερατωθῶσιν. Ἀρκούμεθα μόνον νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ τοῦ κ. Βλάχου μετάφρασις διακρίνεται διὰ τε τῆς γλώσσης τὸ γλαφυρὸν καὶ ἀκριβές καὶ διὰ τὴν πιστότητα αὐτῆς. Ὁ κ. Βλάχος ἐννοῶν κατὰ βάθος καὶ γράφων εὐχερέστατα ἀμφοτέρας τὰς γλώσσας, τὴν τε γερμανικὴν καὶ τὴν ἑλληνικὴν, ἦν ἴσως ὁ μόνος κατάλληλος ὅπως μεταφράσῃ τὴν στρυφνὴν τὴν φράσιν καὶ γλωσσικῶν νεολογισμῶν πλήρη συγγραφὴν τοῦ Γερμανοῦ ἱστορικοῦ. Αὐποῦμεθα ὅτι δὲν δυνάμεθα τὸ αὐτὸ νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Μιχαὴλ Παπαρρηγοπούλου μεταφράσεως· ἴσως ἐκ πατριωτικοῦ ὀρμώμενος ζήλου ὁ κ. Παπαρρηγόπουλος ἔσπευσε νὰ μεταγλωττίσῃ τὴν ἀληθῶς ὠραίαν ταύτην ἱστορίαν τῆς ἡμετέρας πατρίδος· ἀλλ' ἡ ἀτελής τῆς γερμανικῆς γνώσις, καὶ τὸ ξηρὸν καὶ ἀκαλλώπιστον τῆς γλώσσης ἢν γράφει, αἱ συχνάκις ἀπαντῶσαι ξενολεξίαι καὶ σολοικισμοὶ καὶ αἱ τοῦ πρωτοτύπου διαστροφαὶ καὶ παρεννοήσεις ἐλαττοῦσι τῆς μεταφράσεως τὴν ἀξίαν, δυσχερῆ δὲ καὶ ἐπίπονον τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῆς καθιστῶσι. Πρὸς κύρωσιν δὲ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων ἡμῶν ἀναγράφομεν ἐνταῦθα ὀλίγα τῶν λαθῶν ἐκ τῶν τριῶν πρώτων σελίδων αὐτὰ ἀρνούμενοι.

1) Αὐταὶ τῶν βιβλίων αἱ ἐπιγραφαὶ εἶνε παρανενοημένοι: — Flitterjahr der Revolution ὀνομάζει ὁ συγγραφεὺς τὸ 1821, κατὰ μετάπτωσιν ἀπὸ τοῦ Flitterwoche, ὡς ὀνομάζουσιν οἱ Γερμανοὶ τὴν παρὰ Γάλλοις lune de miel, τοῦτέστι τὸν γλυκὺν, χαρμόσυνον, εὐφρόσυνον μῆνα τοῦ γάμου· τοῦτο ἐσφαλμένως μεταφράζει ὁ κ. Παπαρῆργόπουλος ἐπίσημον ἔτος.

2) Ἡ πρωτεύουσα ἔπλεεν εἰς τὸ αἷμα· γερμ. Die Hauptstadt schwamm in Blut· ἡ φράσις δὲν εἶνε ἑλληνική· τὸ δὲ schwamm εἶνε ἀόριστος καὶ οὐχὶ παρατατικός· τὸ χονδρὸν τοῦτο λάθος κάμνει πολλαχοῦ ὁ μεταφραστής, μὴ δυνάμενος νὰ διακρίνη ποῦ εἶνε ἀόριστος καὶ ποῦ παρατατικός ὁ εἰς καὶ μόνος γερμανικὸς χρόνος.

3) Σχεδῶν, γερμ. Kähnen· τοῦτο εἶνε ἀκάτια, λέμβοι, οὐχὶ δὲ σχεδῖαι, αἵτινες οὔτε ὑπῆρξαν ποτε οὔτε ὑπάρχουσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ δὴ εἰς μεταφορὰν ἀνθρώπων διὰ τοῦ πελάγους.

4) Σύγχυσις καὶ διασπορὰ μεταφράζει τὸ γερμανικὸν Zerstreung, διατὶ τὸ σύγχυσις καὶ πρὸς τί; τὴν ἔννοιαν ταύτην δὲν εἶχε βεβαίως ὁ συγγραφεὺς.

5) Ἄν καὶ ἄλλως μεταφράζει τὸ γερμ. und im Uebrigen· ποῦ εὗρεν ὁ μεταφραστής τὸ ἐναντιωματικὸν τῆς ἐννοίας, ἐνῶ τὸναντίον ὁμοιόταται τὴν ἔννοιαν εἶνε ἀμφότεραι αἱ διὰ τοῦ und im Uebrigen συνδεόμεναι προτάσεις;

6) Ἀνατολικὴ Χριστιανισμὸς ἡ μεταφράζει τὸ abendländische Christenheit ὁ συγγραφεὺς ἐννοεῖ τὸν κατὰ τὴν δύσιν χριστιανικὸν κόσμον.

7) Ἐγκατέλειπον οἱ ἀνθρωποὶ μεταφράζει τὸ überliess man, ἀλλὰ τὸ man ἐδῶ σημαίνει τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, ὡς ἐκ τῆς ὅλης φράσεως καταφαίνεται· οἱ δὲ ἀνθρωποὶ ἐν γένει οὐδὲν ἔχουσι μὲ τὸ προκείμενον.

8) Ἀνέτειλε αὐγὴ ἐπανακτῆσεως μεταφράζει τὸ die Aussicht

auf den Rückgewinn öffnete. Ἐδῶ σχόλιον δὲν χωρεῖ· ἄλλο λέγει ὁ Γερμανὸς καὶ ἄλλο ὁ Ἕλληνας.

9) Τιμῆ καὶ σέβεται... ἐμπεριέχει... "Ολοὶ αὐτοὶ οἱ ἐνεστῶτες εἶναι ἀόριστοι ἐν τῷ κειμένῳ· τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τοῦ geschlossen hat.

10) Ἐνέβαλεν ἑαυτὸν εἰς νέον ἀγῶνα κατὰ τῆς ἀνατολικῆς δεσποτείας μεταφράζει τὸ γερμ. fand sich selbst im Kampf gegen jene zweite orientalische Gewaltherrschaft zurück· χονδροτέρα παρεννόησις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνη· ὁ Γερμανὸς λέγει, ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ κατεστρέφοντο ἀν ἐξηκολούθουν μένοντες ὑπὸ τὴν λατινικὴν δεσποτείαν, ἐσώθησαν δὲ ὡς ἔθνος ὑποπεσόντες εἰς τὸν τουρκικὸν ζυγόν, καθότι παλαιότερον κατὰ τῆς δευτέρας ἐκείνης ἀνατολικῆς δυναστείας ἐπανεῦρον ἑαυτοὺς, ἠσθάνθησαν δηλ. ὅτι ἦσαν ἔθνος.

11) Ἀποκλειστικότης μεταφράζει τὸ geschlossenes Ständewesen τοῦτέστι τὴν ἀπότομον διάκρισιν εἰς κοινωνικὰς κλάσεις.

12) Διετήρει αὐτοὺς ὁμοῦ μεταφράζει τὸ hielt sie zusammen ὅπερ οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ: συνέδεσε, συνεκράτησεν αὐτοὺς.

13) Ἡ πρὸς ἀντίστασιν ἀπαιτουμένη ἐθνικὴ δύναμις μεταφράζει τὸ nationale Widerstandskraft· ποῦ εὗρε τὸ ἀπαιτουμένη ὁ μεταφραστής;

14) Καλῶς ἐσταθμισμένον μεταφράζει τὸ nivellirenden ἰσοπεδοῦν, ἐξισοῦν.

15) Καλλιτεχνικὴ τις διακόσμησις τῆς παραδόξως ἠχοῦσης προτάσεως οὐδὲν ἐννοεῖται ἐκ τούτου· ὁ γερμανὸς λέγει: eine illustration für den paradox lautenden Satz· εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὸ ὕφος τοῦ συγγραφέως εἶνε ἐνταῦθα κάπως ἐπιφυλλιδιογραφικὸν καὶ ἐπομένως δυσνόητον· ἀλλ' ὁ μεταφραστὴς ἔπρεπε νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἠθέλε νὰ εἰπῇ, ὅτι: ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὑπῆρξεν ἡπραγ-

ματική κύρωση της ὀρθότητος τῆς παρὰ δόξου προτάσεως κλπ.

16) Φρουρητικὸν ἔσμα κωμικωτάτη μετάφρασις τοῦ Wächterlied· κρίμα ὅτι ὁ μεταφραστὴς ἔζησεν ἐν Βερολίῳ, ὡς νομίζομεν, καὶ ἐλησμόνησεν ἐν τούτοις τοὺς Wächter wäceterlied θὰ εἶπῃ νυκτερινὸν, πένθιμον καὶ οὐδὲν πλέον.

17) Ἐγωϊστικὴ θέλησις, γερμ. Egoismus· διατί ἡθέλῃσις, ἐδῶ μάλιστα, ὅπου πρόκειται περὶ συμφέροντος.

18) Ὅτι τὸ συμφέρον τοῦ Ἰσλαμισμού ἀπῆτει τὴν ἀδιαφορίαν τῆς Δύσεως, ἣτις εἶχε καταστήσει δυνατὰς καὶ τὰς τόσον ταχείας ἀποτυχίας κλπ. γερμ: dass die Theilnahmlosigkeit des Abendlandes die Interessen des Islams gefördert und die raschen Erfolge... ermöglicht habe. Ὁ Γερμανὸς λέγει ὅτι: ἡ ἀπάθεια τῆς Δύσεως εἶχε προαγάγει τὰ συμφέροντα τοῦ Ἰσλαμισμού καὶ καταστήσει δυνατὰς κλπ. ἀλλ' ὀάτυχῆς μεταφραστὴς ὑπέλαβε τὸ gefördert ἀντί ἐrfordert, καὶ ἔπαθε ὅ,τι ἔπαθε, ζητῶν νὰ συμβιβάσῃ τὰ κατὰ τὴν πλάνην του ταύτην ἀσυμβίβαστα.

19) Βαθμολογία μεταφράζει τὸ ordination δηλ. τὴν χειροτονίαν.

Παιδικὴ Βιβλιοθήκη με εἰκονογραφίας διὰ τὰ προκαταρκτικὰ σχολεῖα τῶν ἀρρένων. — Ἡ μικρὰ καλύβη τοῦ δάσους, κατὰ τὴν Ἀγγλίδαν miss Edgeworth ὑπὸ ΑΡ. ΒΑΜΗΑ μετὰ δεκατεσσάρων εἰκονογραφιῶν. Ἀθήνησιν 1872.)

Εὐχαρίστως ἀγγέλομεν τὴν ἔκδοσιν τοῦ μικροῦ τούτου βιβλίου, ὅπερ, ὡς συγγραφή τῆς ἀγγλίδος Edgeworth, τῆς περιφανοῦς ταύτης συγγραφείως εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς παιδικῆς οἰκογενειακῆς φιλολογίας, προώρισται ὡς ἀπὸ ψυχῆς εὐχόμεθα καὶ ἐλπίζομεν νὰ τύχῃ μιᾶς ἐκ τῶν πρώτων θέσεων παρὰ τοῖς προ-

*) Ἐν τομίδιον χαρακτηζόμενον· τιμᾶται δραχμῆς, εὐρίσκειται δὲ παρὰ τῷ βιβλιοπώλῃ Ν. Β. Νάκη, καὶ ἐν τῷ γραφεῖῳ τοῦ Παρθενῶνος.

καταρκτικοῖς σχολείοις, καὶ παρὰ ταῖς οἰκογενεαῖς ἐκείναις, ἐν αἷς δίδεται ἔτι καὶ τις φροντίς καὶ μέριμνα εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς καρδίας τῶν τέκνων των.

Τὸ μικρὸν τοῦτο βιβλίον, ἐκτὸς τοῦ ἀρίστου αὐτοῦ μύθου, τερπνοῦ ἄμα καὶ λεληθότως πείθοντος καὶ διδάσκοντος τὰ παιδία τὴν ἀρχὴν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῆς ξένης ιδιοκτησίας, τὴν τιμιότητα, τὴν ἐργασίαν, καὶ τὴν ἐλεημοσύνην, ἔχει καὶ τὸ μέγιστον προτέρημα, προτέρημα ἄλλως τε γνωστὸν καὶ ἴδιον μέχρι τινὸς βαθμοῦ εἰς τὸν Κ. Βαμπᾶ, νὰ ἦναι γεγραμμένον εἰς γλώσσαν ἀληθῶς παιδικήν, γλώσσαν δηλ. ἀπλήν καὶ ἀκριβῆ, ἀνευ χυδαῖσμων, νὰ ἦναι οὕτως διεσκευασμένον ὥστε οὐδαμοῦ ἰδέα, μεταφορὰ ἢ αἰσθημα νὰ πίπτῃ ἀποφθεγματικῶς καὶ ἦναι ὑπεράνω τῆς καταλήψεως τοῦ παιδός. Ἀναγνώσκων τις αὐτὸ ὑποθέτει ὅχι ὅτι ἐγράφη εἰς γλώσσαν ξένην καὶ διὰ παιδας ἄλλης μορφώσεως καὶ ἡθῶν, ἀλλ' ὅτι ἀκούει παιδίον αὐτῷ γνωστὸν ἀφηγούμενον διήγησιν τὴν ὅποιον ἤκουσεν ἢ ἀνέγνω.

Καιρὸς ἀληθῶς νὰ κατανοήσωμεν πάντες, καὶ ἰδίως οἱ γράφοντες βιβλία διὰ τὰ παιδία ἢ τὸν λαὸν, ὅτι δὲν ἀρκεῖ νὰ διδάσκονται ἐν ἀποφθέγμασιν ὅτι τὸ κλέπτειν κακόν, τὸ ψεύδεσθαι ἀνελεύθερον ἄμα καὶ ὀλέθριον, ἐκ τοῦναντίου δὲ ὅτι τὸ λέγειν τὴν ἀλήθειαν εὐγενὲς καὶ ὠφέλιμον, τὸ ἀγαπᾶν καὶ ἐλεεῖν τὸν πλησίον χριστιανὸν καθήκον καὶ τὸ «ὁ σὺ μισεῖς ἐτέρῳ μὴ ποιήσης» τὸ φρονιμώτερον παράγγελμα ἵνα ζῶμεν ἡσύχως καὶ ἀσφαλῶς, καὶ ταῦτα πάντα γεγραμμένα εἰς γλώσσαν πολλὰκις τοῦ εὐαγγελίου, εἰς μεταφράσεις ἀδεξίας βιβλίων γεγραμμένων διὰ τόπους ἄλλους καὶ ἄλλα ἡθῆ. Πρέπει νὰ λείψῃ πλέον ἢ ἐσφαλμένη ἀρχὴ ὅτι τὸ παιδίον ὀφείλει νὰ μαυθάνῃ λέξεις εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν τοῦ βιβλίου, καὶ ἐπομένως ὅτι τοῦτο ὀφείλει νὰ ἦναι ὀρθοῦς ἀκαταλήπτων λέξεων, ἐνοιῶν καὶ αἰσθημάτων, ἀπλῶς καὶ μόνον χρησιμεύον ἵνα τὸ παιδίον μάθῃ πῶς τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου συζεύγνυνται πρὸς ἄλ-

ληλα. "Ωστε νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι εἰς ὅλον τὸν κόσμον εἶναι παραδεδεγμένον ἤδη ὅτι δηλαδὴ ἐκ τῶν πρώτων ἀναγνωσμάτων μορφώνει λεληθότως, καὶ ἄνευ ἐπιβολῆς οἰοεὶ καὶ καὶ κανόνων, ὁ παῖς χαρακτῆρα ἀψευδῆ, τίμιον, εὐεργητικόν, εὐσταθῆ, ἥτοι ὅτι τὸ ἀνάγνωσμα ἰδίως καὶ κυριώτατα ὀφείλει νὰ ἀποβλέπη εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς καρδίας καὶ τοῦ νοῦς τοῦ παιδίου, καὶ ἐπομένως πρέπει νὰ ἦναι ὅσον οἶόν τε ἐπαγωγὸν καὶ ἀπλοῦν τὴν φράσιν καὶ τὰς ἰδέας ἵνα κατανοῇ αὐτό.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα χαίρομεν ὅτι μας ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ εἴπωμεν τὸ κάλλι-
στον βιβλιάριον τοῦ Κ. Βαρμπά

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΡΟΦΗΣ

ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ *)

Οἱ καρποὶ τῶν δένδρων, ἐξ ὧν ζῶσιν ἔτι πολλαὶ ἄγριαι φυλαὶ παρὰ τὸν Ἀμαζόνιον ποταμὸν, καὶ οἱ ἰθαγενεῖς τῶν νήσων τῆς Κοινωνίας, ὑπῆρξαν ἡ πρώτη τοῦ ἀνθρώπου τροφή. Εἰς τὸ ἀνεπαρκὲς τοῦτο μέσον τῆς συντηρήσεως προστεθῆ ἔνωρις τὸ προϊόν τῆς θήρας καὶ τῆς ἀλιείας. Ὁ ἄνθρωπος ἔζη τότε ὡς τὰ σαρκοφάγα ζῶα, ὅπως δὲ ταῦτα ἠναγκάζετο καὶ αὐτὸς μακρὰς νὰ ὑποφέρῃ νηστείας, ἅς καὶ νῦν ἔτι βλέπομεν τοὺς ἄγριους εὐχερέστερον τῶν Εὐρωπαϊῶν ὑποφέροντας· διότι, ὡς παρὰ τοῖς Κομάγχαϊς παρετηρήθη, ἀναπληροῦσι δι' ἐνὸς μόνου, ἀλλ' ἀφθόνου γεύματος, πολλῶν ἡμερῶν ἀποχὴν πάσης τροφῆς. 1) Ὁ

*) Ἡ παροῦσα πραγματεία εἶναι ἀπόσπασμα τοῦ συγγράμματος τοῦ κυρίου Alfred Maury, La terre et l'homme, ἐν ᾧ συντόμως καὶ εὐμεθοδέστατα ἐκτίθενται πᾶσαι αἱ τῆς ἐπιστήμης ἔρευναι καὶ ἀνακαλύψεις, ἐν γένει γεωλογικαί, γεωγραφικαί, ἔθνογραφικαὶ κλπ. Σ. τ. Μ.

1) Οἱ Βισαριέχ, γράφει ὁ κ. Linant-Bey (L'Ethay, p. 135), ὑποφέρουσι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας πένταν καὶ δεῖσαν, ἄνευ ἐλαχίστης ἐνοχλήσεως. Ὅταν φάγωσι, δὲν σκέπτονται πλέον περὶ τῆς ἐπαύριον· διότι ἀρκοῦνται μὲ ἐλάχιστα· ἐν τούτοις ὁσάκις τύχωσιν εὐκαιρίας, τρώγουσιν τόσον πολὺ, ὥστε δὲν δύνανται πλέον νὰ κινηθῶσιν, ὡς οἱ ὄφεις βράϊ.

ἄνθρωπος, μεγίστην οὕτως ἔχων ὄρεξιν, κατεβίβρωσκε τὴν λείαν αὐτοῦ ζῶσαν σχεδόν, ἄνευ μηδεμιᾶς προπαρασκευῆς. Ἡ δὲ ἀδηφαγία αὕτη διατηρεῖται παρὰ πολλοῖς ἄγριοις φύλοις, ἅτινα δὲν κατέχουσιν ἐν τούτοις τὰς τελευταίας βαθμίδας τῆς κλίμακος τῆς ἀνθρωπίνης ἀναπτύξεως· ἡ δὲ ὠμοῦ κρέατος τροφή διετηρήθη καὶ παρὰ λαοῖς, ἀνεπτυγμένοις ὅπως οὖν, οἱ οἱ Ἀβυσσινοὶ, οἵτινες ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν μπρουνδού, τρώγουσιν ὠμὸν κρέας καὶ ἐξαίσιον αὐτὸ θεωροῦσιν. Ἡ δ' ἀνάγκη τοῦ διατηρῆσαι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὸ διὰ τροφήν προωρισμένον κρέας, καὶ μαλακῆναι τὰ σκληρὰ καὶ ὅστεαὶ μέρη, ἅτινα οἱ ὀδόντες δὲν ἠδύναντο νὰ μασήσωσιν, ὠδήγησε τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἐψήνωσιν αὐτὸ, εἴτε ἅπλως εἰς τὸν ἥλιον, εἴτε ἐπὶ πυρός. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἐψητὸν κρέας ἐστὶ παγκόσμιον σχεδὸν φαγητόν.

Δύο κυρίως αἴτια συνέτεινον εἰς τὸ νὰ τροποποιήσωσι καὶ μερικεύσωσι τὸ σύστημα τῆς τροφῆς κατὰ τὰ γένη καὶ τὰς φυλάς· ἡ διαφορὰ τῶν προϊόντων ἐκάστης χώρας, ἡ ποικιλία τῶν ὀργανισμῶν, τῶν κρῖσεων, ἡ ἐπιρροή τοῦ κλίματος, καθίστασι ἀναγκαίαν τὴν προτίμησιν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ εἴδους τῆς τροφῆς. Ἐν ᾧ οἱ κάτοικοι τῶν ἐψυγμένων κλιμάτων καταναλίσκουσι μεγίστην τροφίμων ποσότητα, εἰς δ' Ἐσκιμῶ ἐν μιᾷ μόνῃ ἡμέρᾳ καταβροχθίζει εἴκοσι λίτρας κρέατος, οἱ τῶν τροπικῶν χωρῶν κάτοικοι, ὁ Ἰνδὸς ἢ ὁ Ἀραψ ἐπὶ παραδειγματι, ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον ἡμέραν δύνανται νὰ συντηρηθῶσι δι' ἐλαχίστης ὀρύξεως, δ ο υ ρ ᾶ χ, ἡ σίτου. Ἄλλως δὲ ὁ ἄγριος δὲν δοκιμάζει τὴν ἀνάγκην τῆς ποικιλίας ἐκείνης τῆς τροφῆς, ἐξ ἧς προήλθεν ἡ τῶν Εὐρωπαϊῶν περὶ τὴν γεῦσιν λεπτότης. Ὁ κύκλος τῶν τροφίμων παντὸς ἀγρίου ἢ βαρβάρου λαοῦ, ἐστὶ συνήθως λίαν σμικρὸς, περιορίζεται δὲ εἰς τὰ προϊόντα τῆς γῆς. Ἐκ τούτου δ' ἐξηγεῖται πῶς οἱ ἀρχαῖοι ἠδυνήθησαν νὰ διακρίνωσι πλείστους ὅσους λαοὺς διὰ τοῦ εἴδους τῆς ἰδιαζούσης ἐκάστῳ τροφῆς. Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, περι-

γράφων τὰ κατ' Ἀφρικὴν ἔθνη, ἀναφέρει τοὺς Ρίζοφάγους, τοὺς ἐκ ρίζων ζῶντας, τοὺς Σπερματοφάγους, τοὺς ἔχοντας δῆλον ὅτι τροφήν τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων, τοὺς ὑλοφάγους, τοὺς ζῶντας ἐκ βλαστῶν τῶν δένδρων, τοὺς Στρουθιοφάγους, τοὺς τρώγοντας κρέας στρουθοκαμήλων, τοὺς Ἀκριδοφάγους, τοὺς τρώγοντας ἀκρίδας, τοὺς Χελωνοφάγους τοὺς τρώγοντας χελώνας, τροφήν καὶ νῦν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς πρὸς νότον τοῦ Μουρζούκοϊκοῦσι φύλοις καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι παρὰ τοῖς Νασαμῶσι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου, καὶ τοὺς Ἰχθυοφάγους, τοὺς ἐξ ἰχθύων ζῶντας. Καὶ σήμερον δὲ ὑπάρχουσιν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Περσικοῦ κόλπου λαοὶ, ὧν ἡ τροφή καθ' ὁλοκληρίαν συνίσταται ἐξ ἰχθύων, ὡς ἐπὶ Ἡροδότου. Ἐπίσης οἱ Γροελλανδοὶ, οἱ Τσουχτσῆς, οἱ Πεσεραῖοι τρέφονται ἐξ ἰχθύων καὶ θαλασσίων ζώων. Τοιαύτη ἦτο καὶ ἡ ἀρχαῖα τροφή τῶν κατοίκων τῶν παραθαλασσίων μερῶν, οἵτινες ἐκτὸς τῶν ἰχθύων ἔτρωγον καὶ τὰ κογχύλλια τὰ ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἐκβραζόμενα. Τὰ γνωστότατα Kioekkenmæddings τῆς Ἰουτλάνδης, (σωρεία κογχυλῶν, τέφρας καὶ τεμαχίων ἀγγειοπλαστικῆς), εἰς τὴν λιθίνην ἀνήκουτα ἐποχὴν, εἰσὶν ἐν τῶν περιεργότερων τεκμηρίων τῶν μαρτυρούντων τὸ εἶδος τοῦτο τῆς τροφῆς. Ἡ σωρεία αὕτη τῶν κογχυλῶν ὑπευθυμίζει τὰς ὑπὸ τῶν Cook καὶ Grey ὁμοίας σωρείας, τὰς παρατηρηθείσας παρὰ τὰς ἀγροίκους καλύβας τῶν νησιωτῶν τῆς Πολυνησίας.

Οἱ σεσηπότες ἰχθύες εἰσὶν τροφή συνήθης παρὰ τοῖς κατοίκους τῆς Ἰνδο-Κίνας καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ ἀρχιπελάγους· ἀποτελεῖ δὲ τὴν βάσιν τοῦ νηκάπι τῶν Βαρμάνων καὶ τοῦ μπλαχάνγκ τῶν Μαλαίων. Οἱ θηρευτικοὶ λαοὶ προτιμῶσι τὰ ἀγρίμια, οἱ δὲ ποιμενικοὶ ἢ κτηνοτρόφοι τὸ κρέας τῶν ποιμνίων των ἢ τῶν οἰκιακῶν ζώων. Οἱ Κομάγχοι καὶ πολλὰ ἄλλα ἰνδικὰ φύλα δὲν γνωρίζουσι σχεδὸν ἑτέραν τροφήν ἐκτὸς τοῦ κρέατος τῶν βονάσων, ὧν ἡ θήρα εἶναι

ἡ μόνη ἐνασχόλησις των. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον οἱ λαοὶ τῆς Σιβηρίας καὶ οἱ Ἀπώνες ζῶσιν ἐκ ταρανδείου κρέατος, οἱ δὲ Καλμουκοὶ (οἱ ἵπποφάγοι Σκύθαι τοῦ Πτολεμαίου) ἐξ ἵππειου. Πολλοὶ τῶν κατοίκων τῆς Πολυνησίας, παρ' οἷς τὰ μαστοφόρα εἰσὶ σπανιώτατα, ἔτρωγον κῦνας, ὧν τὸ κρέας καθίστατο ἡττον τραχὺ, ἕνεκα τῆς φυτικῆς τροφῆς, δι' ἧς ἀποκλειστικῶς ἔτρεφον αὐτοὺς. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔτρωγε μόνον τὸ κρέας τοῦ ζώου, ἀλλὰ μετ' ἀπληστίας κατεβρόχθιζε καὶ τὸν μυελὸν τῶν ὀστέων, ἅτινα ἔτεμνε διὰ τῆς λιθίνης αὐτοῦ μαχαίρας, ὡς τεκμηριοῦσι τὰ λείψανα τὰ εὑρεθέντα πλησίον μνημείων τῆς λιθίνης ἐποχῆς, καὶ ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Προκόπιος περὶ τινῶν λαῶν τῆς Σκανδιναβίας, οἵτινες ἔτρεφον οὕτω τὰ τέκνα των.

Τὰ πτηνὰ ἅτινα διὰ τῶν βελῶν αὐτοῦ ἐτόξευεν ὁ ἄγριος, ἐχρησίμευον ἐν μέρει καὶ πρὸς τροφήν αὐτοῦ. Μόνοι οἱ ἐντελῶς ἄγριοι λαοὶ, οἱοὶ οἱ Γκαρόου τοῦ Ἀσσάμ, φυλαὶ τινες τῶν ἐνδοτέρω τῆς Σουμάτρας, οἱ νησιῶται τῶν Ἀνδαμάν, πολλαὶ φυλαὶ τῆς Ὠκεανίας ἢ τῆς Ἀφρικῆς τρώγουσιν ὄφεις, φρύνους καὶ ἄλλα ἔρπετά. Ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις ζῶα τινα τοῦ εἶδους τούτου, οἱ ἀλλιγάτωρες ἐπὶ παραδείγματι καὶ οἱ κροκόδειλοι, ὧν αἱ σάρκες ἐπιζητοῦνται ὡς τροφή καὶ παρὰ τινῶν πεπολιτισμένων λαῶν. Εὐρίσκονται δὲ καὶ τινα φύλα, ὡς οἱ Ναγκὰς τοῦ Ἀσσάμ, καὶ τινες λαοὶ τῆς Ἀμερικῆς, ἀρκούντως ἀπεκτηνωμένοι, ὥστε τρώγουσι καὶ αὐτὰ τὰ ἔντομα, ὧν τὰ ὠὰ χησιμεύουσιν ὡσαύτως ὡς τροφή εἰς τινὰς χώρας. Πλείστοι δ' ὅσοι ἄγριοι τρώγουσιν ἀκόμη καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ σώματός των εὐρισκόμενα ἀκάθαρτα ζωῦφια, ὡς ἐποίουν οἱ Φθειροφάγοι, περὶ ὧν ὀμιλοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, καὶ ὡς συνειθίζουσιν νὰ πράττωσιν οἱ πῖθηκοι.

Παρὰ τοῖς γεωργικοῖς λαοῖς, μάλιστα ἐν τοῖς θερμοῖς κλίμασι, κυριωτέρα εἶναι ἡ φυτικὴ τροφή, προστιθεμένων ἐν μέρει εἰς αὐτὴν καὶ τῶν προϊόντων τῆς θήρας. Ἐν τοῖς εὐκράτοις κλί-

μασι, καὶ βαθμηδὸν πρὸς βορρᾶν προχωροῦντες βλέπομεν ὅτι τὴν τροφὴν κατὰ μέγα μέρος ἀπαρτίζει τὸ κρέας. Εἰς τὼν κυριωτέρων σκοπῶν τῆς γεωργίας εἶναι ἴσα ἴσα νὰ διαδόσῃ καὶ πολυπλασιασάσῃ διὰ τακτικῆς καλλιέργειας τὰ φυτὰ τὰ δυνάμενα νὰ ἐπαρκέσωσι πρὸς τροφὴν ὀλοκλήρου λαοῦ, οἷα τὰ σιτηρὰ, ἐν γένει δὲ αἱ φυτικάι ἀλευρώδεις οὐσίαι. Ἐκ τούτου προέκυψεν ἡ ἀπὸ τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος καλλιέργεια παρὰ τοῖς ἰνδοευρωπαϊκοῖς λαοῖς, τῆς κριθῆς, τοῦ σίτου, τῆς βρώμης καὶ τῆς ὀλύρας, ἧτις καλλιέργεια ἐπὶ μακρὸν ἔμεινεν ἄγνωστος καὶ εἰς λαοὺς γείτονας τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν, παρ' οἷς ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν καρπῶν ἀνεπτύχθη τεραστίως. Κατὰ τὴν ἔκτην μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα, οἱ Δάζοι, ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Κόλχων, ἠγνόουν καὶ αὐτὴν ἔτι τοῦ σίτου τὴν καλλιέργειαν, ἐλάμβανον δὲ τοῦτον ἐκ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες πάλιν πρὸς ἀντάλλαγμα ἐλάμβανον δέρματα ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ κατειργασμένα. Ἐν ἀρχῇ περιωρίζοντο νὰ τρώωσι τὸν σίτον ἐβρασμένον ἢ διαβεβρεγμένον, ὡς ἐποίουν οἱ Μαῦροι, κατὰ τὸν Προκόπιον, ἢ ὡς ἐξακολουθοῦσιν νὰ ποιῶσι συνήθως οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν, οἱ Ἀραβες τῆς Ἀλγερίας. Ὁ κυκεὼν, τὸ ποτὸν, ὅπερ πολλάκις ἀναφέρεται ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἐν τῷ μύθῳ τῆς Δήμητρος καὶ τοῖς Ἑλευσινίοις μυστηρίοις διειτῆρει ἐν Ἑλλάδι τὴν ἀνάμνησιν τῆς ἀρχαίας ταύτης τροφῆς. Ἐτι καὶ σήμερον οἱ κάτοικοι τοῦ Θιβέτ καὶ οἱ Μογγόλοι ἔχουσι καθημερινὴν τροφὴν κριθὴν πεφρυγμένην, ἣν διατρέχουσι δι' ὕδατος· καλοῦσι δὲ τὴν τροφὴν ταύτην τσάμπα.

Ἐποησάμεθα λόγον ἀλλαγῆς περὶ τῆς διαδόσεως τῶν σιτηρῶν καὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς καλλιέργειας αὐτῶν παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς. Ἐκαστον ἔθνος, ἐκάστη φυλὴ, παρεδέξατο θρεπτικά τινα φυτὰ, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν βᾶσιν τῆς τροφῆς αὐτῶν. Ἐπεζήτησαν δ' οἱ λαοὶ πρὸ πάντων τὰ μᾶλλον εὐμοιροῦντα θρεπτικῶν οὐσιῶν.

Ἡ κριθὴ ἐκαλλιεργήθη ἐξ ἀρχαιοτά-

των χρόνων ἐν Εὐρώπῃ, ἐπειδὴ εὐρέθη κριθὴ ἐν ἀγγελοῖς περιέχουσιν ἐρεβίνθους, ἄνισον καὶ ρίζας κοριάνδρου, ἐν τοῖς ἔρειπίοις ἀρχαίας οἰκοδομῆς κεκαλυμμένης διὰ στρώματος ἡφαιστείου ἄμμου, ἔχοντος δεκαπέντε μέτρων πάχος ἐν τῇ νήσῳ Θηρασία, παρὰ τὴν Θήραν. Ἐν Ἑλβετία μάλιστα, ἐν παλαφίτταις τῆς λιθίνης ἐποχῆς, συνήγαγον πλησίον κόκκων κριθῆς καὶ σίτου, βρώμην, πῖσα, καὶ φακὰς. Ἐξ ὧν προκύπτει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐνωρὶς κατενόησεν ὅτι τὰ σιτηρὰ καὶ τὰ ὄσπρια εἰσὶ τὰ φυτὰ τὰ μᾶλλον εὐμοιροῦντα θρεπτικῶν οὐσιῶν. Ἐτεραι φυτικά οὐσίαι, οἱ καρποὶ ἐχρησόμενοι ὡς τρόφιμα δευτερεύοντα, καὶ ἡ μικρὰ ἢ μεγάλη χρήσις αὐτῶν ἐν τῇ τροφῇ ἐγίνετο ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ τόπου.

Ἐν Ἀφρικῇ, ὅπως καὶ ἐν Εὐρώπῃ, οἱ δημητριακοὶ καρποὶ ἀποτελοῦσι τὴν βᾶσιν τῆς τροφῆς. Ἄλλ' οὐχὶ πλέον ἢ κριθὴ καὶ ἡ ὄλυρα ὡς ἐν Σκανδιναβίᾳ καὶ Σκωτίᾳ. Ἡ καλλιέργεια τοῦ σίτου κρίνεται προτιμωτέρα ἐν τῇ βορείῳ Ἀφρικῇ· ἐν δὲ τῇ νοτιῳ ἀντικαθίσταται διὰ τῆς καλλιέργειας ἑτέρων σιτηρῶν, τοῦ σαργῶ, τῆς Ἀβυσσινικῆς πόας (roa abyssinica). Ἐν Σουδᾶν τὸ δόχυν (Pennisetum typhoideum) ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς τροφῆς. Ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Ἄνω λευκοῦ Νείλου μόνην τροφὴν οἱ κάτοικοι ἔχουσι τὸ δουράχ, γάλα καὶ ἀγριοκέρασα.

Ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀσίᾳ ἡ ὄρυζα, ἧς ἡ καλλιέργεια μετηνέχθη καὶ ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀφρικῇ, εἶναι ἡ κατ' ἔξοχον τροφή. ἐν δὲ τῇ ἀρκτῳά ἐπαναφαίνονται τὰ σταχυοειδῆ τῆς Εὐρώπης ἢ βρώμη καὶ ἡ κριθὴ. Παρὰ τοῖς Μαλαιίοις τὸ ἴγναμον καὶ τὸ σαγότιον (τὸ ἀπὸ τῆς ἐντεριώνης τῶν φοινίκων ἄμιλον) ἀντικαθιστῶσι τὰ σιτηρὰ, ἐν δὲ τῇ Πολυνησίᾳ ὁ ἀρτόκαρπος ἐπαρκεῖ πρὸς τροφὴν τῶν κατοίκων, ἀλλ' ἐν πολλαῖς νήσοις ἀναπληροῦνται διὰ τοῦ τάρου (Arum esculenta) ἢ τῶν βολβῶν τοῦ πίχα (tacca.)

Ἐν Ἀμερικῇ, ὁ ἀραβόσιτος ἐν τῇ μεσημβρινῇ ἠπεύρω, τὸ μανιόκ καὶ ἡ πα-

τάτα (ἰσπανικὸν γαιόμηλον) ἐν ταῖς μεταξὺ τῶν τροπικῶν χώραις, τὸ Chenopodium quinoa ἐν τῷ ἄνω Περὸν χορηγοῦσιν εἰς τοὺς κατοίκους τὴν ἀναγκαίαν τροφήν. Τέλος τὰ γαιόμηλα, ἐξ Ἀμερικῆς ἔχοντα τὴν καταγωγὴν, ἀλλὰ καλλιεργούμενα ἤδη εἰς πλείστα τοῦ κόσμου μέρη, διαφιλονεικοῦσιν ὡς πρὸς τὰς θρεπτικὰς αὐτῶν οὐσίας τὰ πρωτεῖα πρὸς τοὺς μᾶλλον τούτων εὐμοιροῦντας δημητριακοὺς καρπούς.

Δένδρα τινὰ, ἐν ᾧ χορηγοῦσι συγχρόνως διὰ τῶν ξύλων τῶν πολύτιμον ὕλικόν εἰς τοὺς κατοίκους τῶν χωρῶν, ἐν αἷς βλαστάνουσι, φέρουσι καὶ καρπούς ἀφθουωτάτους, οἵτινες καθ' ὀλοκληρίαν σχεδὸν ἐξαρκοῦσιν εἰς τὴν τροφήν αὐτῶν. Οἱ φοῖνικες, τὸ προϊόν τοῦ δακτυλοφόρου φοῖνικος (phoenix dactylifera) εἶναι ἡ συνηθεστέρα τροφή τῶν λαῶν τῆς ἀρκτῶς Ἀφρικῆς. Ἡ καστανέα ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν ταῖς ὀρειναῖς ἐπαρχίαις τῆς κεντρικῆς Γαλλίας παρέχει τροφήν εἰς τὰς ἀπόρους τάξεις. Ἐκ τῆς σημύδης οἱ Δέτοι καὶ οἱ Ἐσθονεῖς ἐξάγουσι ποτὰ, καυσόξυλα, καὶ χρώματα. Ὁ κοκοφοῖνιξ, φυτὸν τῆς μεσημβρινῆς Ἀσίας, διαδεδομένον ὅμως ἤδη καθ' ὅλην τὴν ἐντὸς τῶν τροπικῶν ζώνην, παράγει καρπούς, παρέχοντας εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐνταυτῷ τροφήν ὑγιᾶ, χρήσιμον ἔλαιον, καὶ ἀφθονοῦ ποτόν. Ἡ βανανέα, ἥτις ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων τρέφει τοὺς λαοὺς τοῦ ἰνδικοῦ ἀρχιπελάγους, ἐπεκταθείσης τῆς καλλιεργείας αὐτῆς ἐν πάσαις ταῖς ἐντὸς τῶν τροπικῶν χώραις, κατέστη εἰς πολλοὺς τόπους ἡ κυριώτερα τῆς τροφῆς πηγὴ. Μία μόνη πισιάγη (Παραδεισία Μούσα—Musa paradisiaca=ἀγρία βανανέα) δύναται νὰ ἐξαρκέσῃ εἰς τὴν τροφήν ἐνὸς ἀνθρώπου ἐν διαστήματι ὀλοκληρήου ἔτους.

Ἐν γένει δὲ οἱ λαοί, οἵτινες κατέρθωσαν διὰ τῆς καλλιεργείας νὰ πλασιασῶσι τὰ ἐδώδιμα φυτὰ, καὶ φροντίζουσι νὰ ἔχωσι τακτικὰς ἐτησίας συναγωγὰς, ὑπερέχουσι κατὰ τὸν πολιτισμὸν τῶν ἀγνοούντων τὴν γεωργίαν,

[ΠΑΡΘΕΝΩΝ — ΣΤΟΣ Β'.]

τοῦτο δὲ καταφανέστερον καθίσταται νὰ παραβάλωμεν τὰς ἰνδικὰς φυλάς τοῦ Νέου κόσμου, παρ' αἷς καλλιεργεῖται ὁ ἀραβόσιτος πρὸς τὰς ἀγνοούσας τὴν καλλιέργειαν αὐτοῦ.

(Ἐπεταὶ τὸ τέλος.)

II.

ΜΥΡΙΑ ΟΞΑ

~

* * ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ. — Ἐξεδόθη κατ' αὐτὰς νέα ἔκδοσις τοῦ *Année terrible* τοῦ Victor Hugo, εἰκονογραφημένη. Τὰς εἰκόνας τῆς ἐκδόσεως ταύτης ἐσχεδίασεν ὁ Leopold Flameng, ἐκτὸς μιᾶς, τῆς εἰκόνας τοῦ Πύργου τοῦ Falkenfelds, σχεδιασθείσης ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Hugo.

* Πρὸ ὀλίγου ἐδημοσιεύθησαν ἐν Λονδίῳ ἀρκετὰ ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Βύρωνος.

* Κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα ἐδημοσιεύθη νέα πολυτελεστάτη ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Γάλλου Λουκιανοῦ Rabelais. Ἡ ἔκδοσις αὕτη, κοσμεῖται δι' εἰκόνας παμπληθῶν τοῦ διασήμου καλλιτέτη Gustave Doré, ἀπαρτίζεται δὲ ἐκ τῶν τόμων εἰς μέγα σχῆμα καὶ τιμᾶται 200 φράγκων.

* Ὁ μεταφραστὴς τοῦ Goethe, Henry Blaze de Bury, ἐξέδω κατ' αὐτὰς βιβλίον περιεργότατον, πραγματευόμενον περὶ τῶν ἐρωμένων τοῦ Γερμανοῦ ποιητοῦ (*Les maitresses de Goethe*). Ἐν αὐτῷ ἱκανὰ διαλαμβάνει ὁ συγγραφεὺς καὶ περὶ τοῦ ἔρωτος τοῦ Goethe πρὸς τὴν Καρλότταν Büff, ἐξ οὗ ὀρμηθεῖς, ἔγραψε τὸν Βέρθερον.

* Τὴν 28 Ὀκτωβρίου ἀπεβίωσεν ἐν Νεαπόλει εἰς τῶν διασημοτέρων Ἰταλῶν ποιητῶν ὁ Francesco dall' Ongaro

* Ὁ Ἀλέξανδρος Δουμάς, ὁ διάσημος μυθιστοριογράφος, ἦν καὶ γαστρίμαργος περίφημος, καὶ τὴν μαγειρικὴν κατὰ βάθος ἐγίνωσκεν. Ἦδη, μετὰ τὸν θάνατόν του, δημοσιεύεται τὸ ὑπ' αὐτοῦ συγγραφὸν *Μέγα λεξικὸν τῆς μαγειρικῆς*, ἔργον ἄξιον λόγου, οὐ μόνον

νον διότι μετὰ ἀληθοῦς ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως ἀναφέρονται πάντα τοῦ κόσμου τὰ ἐδέσματα, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ συγγραφεὺς ἀρτῦει πανταχοῦ τὸν λόγον δι' ἀνεκδύτων ἀστειοτάτων, καὶ μετὰ χάριτος καὶ εὐφυΐας ὅλου τὸ βιβλίον εἶναι γεγραμμένον. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ περικλεοῦς μυθιστοριογράφου σπεύδομεν νὰ συστήσωμεν εἰς πάντα τοῦ Δουκούλλου ζηλωτὴν.

* Κατὰ τὸ 1875 ἡ ἀμερικανικὴ δημοσιογραφία θέλει τελέσει τὴν 200ην ἐπετηρίδα τῆς ὑπάρξεώς της. Διότι ἐν ἔτει 1675 ἐξεδόθη ἡ πρώτη ἡμερίς τῆς Ἀμερικῆς ἐν Κανταβρυγία (Cambridge) τῆς Μισαχουσέτης, τίτλον ἔχουσα Mary Flower (Ἄνθος Μαΐου). ἡ ἐκδοσις τῆς ἡμερίδος ταύτης μικρὸν διήρκεσε, διότι λίαν εὐάριθμοι ἦσαν οἱ Ἄγγλοι ἄποικοι, ἡ δὲ ταχυδρομικὴ συγκοινωνία ἦν ἀτελέστατα διωργανισμένη. Ἡ ἱστορία τῆς ἀμερικανικῆς δημοσιογραφίας ἀρχεται πράγματι ἀπὸ τῆς ἡμερίδος Boston News Letter, ἧς ὁ πρῶτος ἀριθμὸς ἐξεδόθη τὴν 24 ἀπριλίου 1704. Κατὰ τὸ 1691 εἶχε συστηθῆ ταχυδρομικὴ συγκοινωνία, ἧς τὸ προνόμιον εἶχε παραχωρηθῆ τῷ John Campbell. Οὗτος ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του ἐμάνθανε πρῶτος τὰ νέα. ἐκάστην δὲ πέμπτην ὁ οἶκός του ἔβριθεν ἐμπόρων ἐρχομένων χάριν ὑποθέσεων εἰς Βοστώνην. Ἐκεῖ ἀντήλασσαν τὰς ιδέας των καὶ ἔλεγον τὰ νέα ὅσα ἐγνώριζον· καὶ οὕτω παρήχθη ἡ ἡμερίς Boston News Letter. Ἡ ἡμερίς αὕτη ἐπὶ δεκαῆξ ἔτη ἦν ἡ μόνη ἡμερίς τῆς Ἀμερικῆς. Κατὰ τὸ 1720 ἐξεδόθη ἡ Ἐφημερίς τῆς Βοστώνης. Αἱ δύο αὗται ἡμερίδες περιωρίζοντο ν' ἀναγράφωσι τὰ νέα, μὴ συνοδεύουσαι αὐτὰ διὰ παρατηρήσεων. Μόνον ὁ Ταχυδρόμος τῆς Νέας Ἀγγλίας, ἐκδοθεὶς μετὰ ἕξ μῆνας ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Φραγκλίνου εἰσήγαγε τὴν συζήτησιν ἐν τῇ ἀμερικανικῇ δημοσιογραφίᾳ.

* Σπουδαία ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψις ἐγένετο ἀρτίως ἐν Ῥωσσίᾳ. Ἐν τῷ χωρίῳ Ἀλεξανδρόπολ (ὑπαγομένῳ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Αἰκατερινοσλαύης) ὁ

κ. Huganko, διευθυντῆς τοῦ μουσείου τοῦ Kertsch, καὶ ὁ κ. Speljeff, καθηγητῆς, ἀνεκάλυψαν ἐν τιμῇ λόφῳ τοὺς ὑπογείους τάφους τῶν Σκυθῶν βασιλέων. Εἰς τὴν μυστηριώδη ταύτην νεκρόπολιν τῶν βασιλέων τῆς Σκυθίας, ἧς μίαια ποιεῖται καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἀνευρέθησαν καὶ πολλὰ χρυσά, ἀργυρᾶ, χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ ἀντικείμενα, ὡς καὶ πολλὰ ἀγγεία.

* Ἐτελεῦθη ἐν τῇ ἑπαύλει του Bois Dauphin ὁ Ἐμμανουὴλ de Rougé, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ καθηγητῆς τῆς Ἀρχαιολογίας. Ὁ Rougé κατεγίνετο κυρίως περὶ τὴν Αἰγυπτιακὴν ἀρχαιολογίαν, καὶ πολλὰ σπουδαιότατα συγγράμματα ἐξέδω. Ἐφάμιλλος τοῦ Champollion οὐ μικρὸν φῶς διέχυσεν ἐπὶ τῆς σπουδῆς τῶν ἱερογλυφικῶν. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου του ἠσχολεῖτο εἰς τὴν συγγραφὴν Αἰγυπτιακῆς Χρηστομαθείας, ἡ συλλογῆς Αἰγυπτιακῶν ποιημάτων, μετὰ γαλλικῆς μεταφράσεως.

* ΘΕΑΤΡΟΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ.—Κατὰ τινὰς γαλλικὰς ἡμερίδας πρόκειται νὰ συστηθῆ ἑταιρία, ἔχουσα κεφάλαιον 15 ἑκατομμυρίων, πρὸς ἀνέγερσιν ἀπὸ τῆς Παρισίου Θεάτρου πρὸς χρῆσιν τοῦ λαοῦ, δυναμένου νὰ περιλάβῃ εἰκοσάκις χιλίους θεατᾶς. Ὡς θέσιν δὲ πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ τεραστίου τούτου θεάτρου ἐξελέξαντο μίαν τῶν ὠραιότερων τῶν Παρισίων πλατειῶν. Λέγεται ὅτι πολλοὶ βαθύπλοτοι Ἀμερικανοὶ θέλουσι καταβάλλει τὰ κεφάλαια.

* Τὸ σάββατον 10[22 Δεκεμβρίου, παρεστάθησαν ἐν τῷ Γαλλικῷ Θεάτρῳ τῶν Παρισίων, διὰ τὴν 255ην ἐπέτειον ἡμέραν τῶν γενεθλίων τοῦ Ῥακίνα ἐκ τῶν δραμάτων τούτου ὁ Βρεττανικὸς, καὶ οἱ Συνήγοροι. Κατὰ τὴν παράστασιν ταύτην εἰσεπράχθησαν 8 περίπου χιλιάδες φράγκων.

* Ἡ θεατρικὴ ἡμερίς Trovatore ἀναφέρει ὅτι μουσικοδιδάσκαλός τις, οὗ τινος τὸ ὄνομα παραλείπει, προτίθεται νὰ μελοποιήσῃ ἐκ νέου τὸν Ῥωμαῖον καὶ Ἰουλιαν. Τὸ μελόδραμα τοῦτο

θά ἦναι τὸ δέκατον τέταρτον τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως· διότι οἱ ἐκ τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Σαίξπηρ ἐμπνευσθέντες μέχρι τοῦδε καὶ συντάξαντες μελοδράματα Ῥωμαίους καὶ Ἰουλίαις ἀριθμοῦνται δέκα τρεῖς. Εἶναι δὲ οἱ ἐπόμενοι. Benda (1772), Schwanberg (1782), Marescalchi (1789), Rumling (1790), Dalayrac (1792), Steibelt (1793), Zingarelli (1796), Guglielmi (1816), Vaccai (1826), Bellini (1830), Marchetti (1865), Gounod (1867) καὶ Marquis d' Ivry, οὗ τὸ μελόδραμα ἐξεδόθη, ἀλλὰ δὲν παρεστάθη.

* Ἐντῷ θεάτρῳ Gymnase τῶν Παρισίων ἐδιδάχθη τὸ νέον δρᾶμα *La Femme du Claude* τοῦ Al. Dumas υἱοῦ. Ἐν αὐτῷ δραματοπεῖται ἡ ἐν τῇ περιπαλήτῳ πραγματεῖα *L'homme-femme* τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἐκφερομένη ἰδέα, καθ' ἣν ὁ ἀνὴρ δικαιούται νὰ φονεῖ τὴν σύζυγόν του, ὅταν καταλαμβάνῃ αὐτὴν παραβιάζουσαν τὴν ὀφειλομένην σύζυγικὴν πίστιν. Φαίνεται ὅτι τὸ δρᾶμα τοῦτο δὲν ἐνεποίησε τὴν προσδοκωμένην ἐντύπωσιν, οὐδ' ἦν ἐφάμιλλον τῶν ἄλλων δραματικῶν ἔργων τοῦ περικλεοῦς συγγραφέως τῆς Κυρίας μετὰς καμελίας.

* Ἀναγγέλλεται ἡ προσεχὴς παράστασις ἐν τῷ θεάτρῳ des Variétés τοῦ νέου μελοδραματίου (operette) *Les Brconniers* τοῦ Ἰακώβου Offenbach.

* Ἐν τῷ Ἀρμενικῷ θεάτρῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρασταθήσεται τὸ μελόδραμα *Serif Agas*, οὗ οἱ μὲν στίχοι εἰσὶ γεγραμμένοι εἰς γλῶσσαν τουρκικὴν, ἡ δὲ μουσικὴ ἐποιήθη ὑπὸ τινος Ἀρμενίου, ὀνομαζομένου Τίχρανου.

* Ἐν τῷ Ὠδεῖῳ τῶν Παρισίων παρίστανται αἱ Ἐρινυῆς δρᾶμα τοῦ Leconte de Lisle, ποιητὴν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δύο πρώτων δραμάτων, τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τῶν Χορηφόρων, τῆς Ὁρεστείας, τριλογίας τοῦ Αἰσχύλου. Ὁ διακεκριμένος Γάλλος συγγραφεὺς Auguste Wacquerie, ἀναλύων ἐν κυρίῳ ἄρθρῳ τῆς ῥιζοσπαστικῆς ἐφημερίδος *Rappel* τὴν τραγωδίαν τοῦ ἀρχαίου

ποιητοῦ, καταλήγει τὸν λόγον διὰ τῶν ἐξῆς: «Τοιοῦτο τὸ δρᾶμα τοῦ Αἰσχύλου, τὸ ὑψηλότερον δρᾶμα τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ θεάτρου. Ὁ Αἰσχύλος παραθέτει ἐν αὐτῷ τὸν ἀρχαῖον νόμον τοῦ ταῦτο-ποινοῦ καὶ τὸν νέον νόμον, τὴν ὀμότητα καὶ τὸ ἔλεος, τὴν καταδίκην καὶ τὴν χάριν, ποιεῖ δὲ κατισχύοντα τὸν νέον νόμον, τὴν χάριν καὶ τὸ ἔλεος, καὶ εἰς τὴν γῆν ἐμβυθίζει τὰς ἀρχαίας αἰματοχαρεῖς θεότητας.

Ἴδου διατὶ ἀναγκαῖον ἐκρίναμεν νὰ προσαγορεύσωμεν κατὰ τὴν ἐμφάνισίν του παρ' ἡμῖν τὸν ποιητὴν τοῦτου τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, τὸν βαθὺν φιλόσοφον, ὅστις πρὸ τσοῦτων αἰῶνων κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον, εἰς ὃ μόλις σήμερον εὐρίσκεται ἡ ἀνθρωπότης, τὸν μέγαν ἐκείνον νοῦν, ὅστις πρὸς δυσχιλίῳν καὶ τετρακοσίῳν ἐτῶν, καὶ ἐν τῷ στυγερωτέρῳ κακουργήματι, ἐν τῇ μητροκτονίᾳ κατήργει τὴν θανατικὴν ποιήν.»

* Αἱ εἰσπράξεις τοῦ ἐν Παρισίοις Théâtre de l'Opéra κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς 5]17 Δεκεμβρίου, ὅτε ἐδόθη ὁ πρῶτος χορὸς μετημφισμένων συνεποσώθησαν εἰς 29,157 φράγκων.

* Παρεστάθη κατ' αὐτὰς ἐν Πάτραις τὸ μελόδραμα ἡ Κυρὰ Φροσύνη τοῦ Ἑλλήνου μελοποιοῦ Παύλου Καρρέρη ἐκ Ζακύνθου· κατὰ τὰς ἐφημερίδας ἡ ἐπιτυχία ὑπῆρξε πλήρης καὶ ὁ μελοποιὸς προσεκλήθη ἐπανειλημμένως ὑπὸ τοῦ κοινοῦ.

* Ἐν Σύρῳ προστεθείσης νέας ὑψηφώνου, τῆς ἐκ Μιλάνου Μαργαρίτας Γκύλη, ἐδόθη τὸ μελόδραμα *Linda di Chamounix* τοῦ μουσουργοῦ Donizzetti, ἐπαναλειφθὲν ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας. Ἦδη παρίστανται ἡ *Norma*. Προετοιμάζεται δὲ πρὸς παράστασιν ὁ *Barbiere di Siviglia* καὶ *Un Ballo in Maschera*.

* * ΤΕΧΝΑΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ. — Ὁ Ἀγγλος μηχανικὸς Poelle ἐφέυρε πρὸ μικροῦ μέσον, δι' οὗ καθίσταται δυνατὴ ἡ σύγχροισ τηλεγραφικὴ συγκοινωνία ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σύρματος. Μέχρι τοῦδε ὅσα

ἡ γραμμὴ ἦν κατειλημμένη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ σταλῇ ἕτερον τηλεγράφημα· ἤδη διὰ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ κ. Poelle ἡ δυσκολία αὕτη αἶρεται. Πειράματα γενομένα ἐν Λονδίῳ ἀπέδειξαν ἐπιτυχῆ τὴν ἐφευρέσειν ταύτης.

* Ἡ ἐν Λονδίῳ γεωγραφικὴ ἐταιρεία καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἐταιρίαι τῆς Μεγαλῆς Βρετανίας διοργανίζουσι νέαν ἐπιστημονικὴν ἀποστολὴν εἰς τὰς βορείους χώρας. Ἐξήτησαν δὲ πρὸς τοῦτο τὴν συνδρομὴν τῆς κυβερνήσεως, ἥτις ἠρνήθη αὐτῇ. Πιθανὸν ν' ἀναλάβῃ ἡ ἐταιρεία μόνη τῆς τὴν ἐπιστημονικὴν ταύτην ἐπιχείρησιν.

* Ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 4]16 Δεκεμβρίου ὁ κ. Faye ἐξέθεσεν ἐν τῇ γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν νέαν θεωρίαν περὶ τῶν ἡλιακῶν κηλίδων. Κατὰ τὸν κ. Faye αἱ κηλίδες αἴται προέρχονται ἐκ τῆς ἀτμοσφαιρας τοῦ ἡλίου, εἰσὶ δ' ἀνάλογοι πρὸς τὰς κυκλῶνας τὰς κυκλοειδεῖς θυέλλας τῆς ἡμετέρας ἀτμοσφαιρας.

* Ὁ κύριος Ducker, ὀρυκτολόγος γερμανὸς ἐλθὼν κατ' ἐντολὴν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ὅπως ἐξετάσῃ τὰς ἐν Δαυρίῳ ἐκβολάδας, ἐδημοσίευσεν ἄρθρον τι ἐν ᾧ δι' ἰσχυρίζεται ὅτι τὰ ἐν Πικέρμι τῶν Ἀθηνῶν πρὸ δέκα καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν ὑπὸ τοῦ κ. Gaudry ἀνευρεθέντα ἀπολελιθωμένα ὄστα προκατακλυσμαίων ζώων φέρουσιν ἔχνη μαρτυροῦντα τὴν ὑπαρξιν ἀνθρώπων κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν. Διότι ἐν τοῖς κρανίοις τῶν ζώων τούτων ἀνακαλύπτει πληγὰς, προελθούσας, ὡς εἰσάζει, ἐκ τῶν κοπτερῶν λιθίων ἐργαλείων, ἅτινα μετεχειρίζοντο οἱ τότε ἄνθρωποι ὅπως ἐξαρθρώσι τὰ ὄστα καὶ τρώγωσιν εὐκολώτερον τὸ κρέας τῶν ζώων ἐκείνων. Ἄλλ' ὁ κ. Gaudry, δι' ἐπιστολῆς του δημοσιευθείσης ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐφημερίδι L'Institut, ἀναιρεῖ πειστικώτατα τοὺς ἰσχυρισμοὺς τούτους, καὶ ἀποδεικνύει ὅτι αἱ ἐν τοῖς κρανίοις τούτοις παρατηρούμεναι πληγαὶ προήλθον ἐκ τῆς πιέσεως τῶν ὑπερκειμένων ἄλλων ὄστων, καὶ ἐκ τῆς ἀξίνης τῶν ἐργατῶν οἵτινες ἀνέσκαψαν τὸ μέρος ἐκεῖνο.

* * ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑΙ. — Ἐν Ἑλβετία σήμερον ἀναλογεῖ ἐν γραφείῳ τηλεγράφου εἰς 4,050 κατοικοὺς, ἐν ᾧ ἐν Βελγίῳ ἡ ἀναλογία εἶναι ἐν εἰς 10,580 κατοίκων, ἐν Γερμανίᾳ ἐν εἰς 11,458 κατοίκους, ἐν Γαλλίᾳ ἐν εἰς 18,170, ἐν Ἰταλίᾳ ἐν εἰς 19,629, ἐν Οὐγγαρίᾳ ἐν εἰς 23,719 καὶ ἐν Ἰσπανίᾳ ἐν εἰς 80,445 κατοίκους.

* Κατὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικὴν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπουργείου τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ 1872 ἐξεδόθησαν 66 νέαι ἐφημερίδες, 10,559 βιβλία, 5,614 μουσικαὶ, καὶ 1571 εἰκόνες ἔντυποι καὶ λιθογραφαίαι. — Ἐν δὲ τῇ Ἀμερικῇ καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1872 ἐξεδόθησαν 4,814 βιβλία, ὧν 3,424 εἰσὶ βιβλία νέα, 1,100 νέαι ἐκδόσεις, καὶ 290 μετατώσεις.

* Ἐν τῷ ἀρτίως ἐκδοθέντι Annaire du Bureau des longitudes μεταξὺ τῶν ἄλλων στατιστικῶν, ὑπάρχει καὶ σημείωσις περὶ τοῦ ποσοῦ τῶν νομισμάτων τῶν κοπέντων ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ 1795. Τὸ ποσὸν τοῦτο ἀνέρχεται εἰς 7 δισεκατομμύρια 744,520,700 φρ. εἰς χρυσόν, καὶ 4 δισεκατομμύρια, 886,157,296 φρ. εἰς ἄργυρον. Τὸ ὅλον 12 δισεκατομμύρια, 650,657,996 φρ., ἀφαιρουμένων 71,082,860 φρ. εἰς χρυσόν καὶ 236,150,629 φρ. εἰς ἄργυρον, ἅτινα ἐχύθησαν ἐκ νέου.

* Ἐκ τῆς λογοδοσίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ζυρίχης ἐν Ἑλβετίᾳ μανθάνομεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν τοῦ πανεπιστημίου τούτου ἀνέρχεται εἰς 360—580, ὧν ἑκατὸν γυναῖκες. Τούτων 74 σπουδάζουσιν ἰατρικὴν, 25 φιλολογίαν καὶ μία πολιτικὰς ἐπιστήμας.

ΠΟΙΚΙΛΙΑ

ΠΡΟΦΗΤΙΚΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ. — Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα τοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ ἐκδιδόμενου προφητικῆς ἡμερολογίου τοῦ Moore (Moore's astrological prophesying Almanack) ἐπωλοῦντο ἐπὶ πολλὰ ἔτη 500 περίπου χιλιάδες ἀντιτύπων,

κατὰ μέσου ὄρου, οὐδέποτε δ' ὀλιγώτεροι τῶν 420,000. Ἐπειδὴ δ' ἐπὶ τέλους οἱ ἐκδόται κατενόησαν τὸ ἄτοπον καὶ ἀνόητον τῶν προφητειῶν, δι' ὧν ἠπάτων τὰ πλήθη, ἀπεφάσισαν ἐντραπέντες ν' ἀφαιρέσωσι τὰς προφητείας. Ἀλλὰ κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα μόλις 200,000 ἀντιτύπων ἐπωλήθησαν, καὶ τῆς περιστάσεως ταύτης ἐπωφεληθεὶς βιβλιοπώλης τις Wright ἐξ Eaton ἐδημοσίευσεν προφητικὸν ἡμερολόγιον, οὗ ἀμέσως ἐπωλήθησαν 60,000 ἀντιτύπων. Τότε καὶ οἱ ἐκδόται τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Moore ἀπηυθύνθησαν πρὸς τινα Andrewes, ὅστις τοῖς συνέταξε προφητείας, οὗ ἕνεκα καὶ τοῦ ἡμερολογίου τῶν ἡ κατανάλωσις ηὔξηθη. Σήμερον πολλὰ ἐφημερίδες ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ ἔχουσιν ἴσους καὶ πλειότερους ἀγοραστὰς, χωρὶς νὰ προστρέχωσιν εἰς τοιαῦτα ποταπὰ μέσα.

ΠΡΩΤΗ ΑΓΓΛΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ.—Πρώτη ἀγγλικὴ ἐφημερίς ἦν τὰ Ἐβδομαδικαῖα νέα (The Weekly News). Ταύτης τὸ πρῶτον φύλλον ἐξεδόθη τὴν 25 Μαΐου 1622. ἐκδότης δὲ ἡ συντάκτης αὐτῆς ἦν ὁ Ναθαναὴλ Butler.

ΚΛΕΙΔΟΚΥΜΒΑΛΑ. Κατὰ τὴν στατιστικὴν τὴν δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ ὑπομνήματι περὶ τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως τοῦ 1855, κατασκευάζονται κατ' ἔτος ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ κλειδοκύμβαλα ἀξίας 75 περίπου ἑκατομμυρίων φράγκων. Ἐκ τούτων ἡ μὲν Ἀγγλία κατασκευάζει κλειδοκύμβαλα ἀξίας 27 ἑκατομμυρίων, ἡ Γαλλία 10, ἡ Γερμανία 16, τὰ δὲ ἀρκτῶα κράτη, τὸ Βέλγιον, ἡ Ἑλβετία, ἡ Ἰσπανία, ἡ Πορτογαλλία καὶ αἱ Ἠνωμέναι ἐπικράτειαι τῆς Ἀμερικῆς 22 ἑκατομμυρίων.

Ο ΑΝΩΤΑΤΟΣ ΒΑΘΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑΣ ΕΙΣ ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.—Εἶναι ἄγνωστος ἴσως εἰς τοὺς πλειότερους τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν ὁ ἀνώτατος βαθμὸς τῆς θερμοκρασίας εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Παραθέτομεν ἐνταῦθα σημειώσεις τινὰς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, νεωστὲρ συλλεγείσας.

Ἡ χώρα ἔνθα ἀπαντᾷ ὁ μέγιστος βαθμὸς τῆς θερμοκρασίας εἶναι τὸ Θιβέτ, τὸ ἐκτεταμένον τούτο ὄροπέδιον τὸ κείμενον μεταξὺ τῆς 30ης καὶ 38ης μοίρας βορείου πλάτους, καὶ οὐ οἱ κάτοικοι ἐθεωροῦντο εὐτεχέστεροι κατὰ τὸ θέρος τῶν κατοίκων τῶν πεδιάδων τῆς Βεγγάλης καὶ τῶν ἐρήμων τῆς μεσημβρινῆς Ἀφρικῆς. Ἄγνωστον πῶς οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ ζῶσιν ἐν τοιαύτῃ θερμοκρασίᾳ, ἣτις ὡς λέγεται ἀνέρχεται ὑπὸ τὴν σκιὰν εἰς 150 βαθμοὺς τοῦ θερμομέτρου Φαρενχάιτ (ὁ 32ος βαθμὸς τοῦ θερμομέτρου τούτου ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ μηδὲν τοῦ ἑκατονταβάθμου θερμομέτρου). Ἡ θέσις δὲ τῶν κατοίκων τούτων ἐτι μᾶλλον ἐπιβαρύνεται ἐκ τῆς θερμοκρασίας τῆς νυκτὸς, ἣτις καὶ μετὰ τὰς θερμοτάτας ἡμέρας, εἶναι πολλοὺς βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδενικὸν. Ἐν Σενεγάλῃ καὶ Γουαδελούπῃ ἡ θερμότης τὸ θέρος ἀνέρχεται συχνάκις εἰς 130 βαθμοὺς, καὶ εἶναι ἴσως ὁ ἀνώτατος ὅρος θερμότητος, ὃν δύναται νὰ ὑποφέρῃ Εὐρωπαῖος, διότι ἀμφότεραι αἱ χῶραι αὗται συχνάζονται χάριν ἐμπορίου, ἢ τελευταία μάλιστα ἔχει οὐχὶ εὐάριθμον ἀποικίαν λευκῶν κατοίκων.

Τὸ θερμομέτρον Φαρενχάιτ ἐν Περσίᾳ δεικνύει 125 βαθμοὺς ἐν Καλκούτῃ, ἐν τῷ δέλτα τοῦ Γάγγου καὶ ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀμερικῇ 120 βαθμοὺς ἐν Ἀφγανιστᾶν, ἐν τοῖς ἐρήμοις τῆς Ἀφρικῆς καὶ τοῖς παραλίοις τῆς Ἀβυσσινίας 110 βαθμοὺς. Ἄξιον δὲ σημειώσεως εἶναι ὅτι τὴν τελευταίαν ταύτην θερμοκρασίαν, ἣτις ἀντιστοιχεῖ πρὸς 45 βαθμοὺς τοῦ ἑκατονταβάθμου, καὶ ἣτις μὴ ἐπιφέρουσα σχεδὸν βλάβην εἰς τὴν ζωὴν τῶν λευκῶν, καταστρέφει καθ' ὄλοκληρίαν περίπου παρ' αὐτοῖς τὴν ἐνεργητικότητα, τὴν θερμοκρασίαν ταύτην δεικνύει τὸ θερμομέτρον καὶ ἐν ταῖς εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Καλλιφορνίας κοιλάσι, καὶ τοι ἡ θερμότης ἐκεῖ εἶναι ἀσυγκρίτῳ λόγῳ κατωτέρα.

Ἐν τῷ Εὐέλπιδι ἀκρωτηρίῳ, ἐν Οὐτάχ ἡ θερμότης ἀνέρχεται εἰς 105 βαθμοὺς ἐν Ἑλλάδι εἰς 104· ἐν Ἀραβίᾳ

εις 103· ἐν Μορρέαλ (Montréal τοῦ Καναδά) εἰς 103· ἐν τῇ ἐπικρατεῖα τῆς Νέας Ἰσπανίας εἰς 102· ἐν Ἰσπανίᾳ, Ἰνδικῇ, Κίνα, Ἰαμαϊκῇ καὶ τοῖς μεσημβρινῆς κράτεσι τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς εἰς 100· ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Μαυρικίου εἰς 96, καὶ εἰς 94 βαθμούς ἐν Σιέρρα-Λέονε, ἐν τῷ μέρει τούτῳ τῆς Ἀμερικῆς, ὅπερ τοσοῦτον ὑπέροχον εἰς τοὺς Εὐρωπαϊοὺς ἀπέβη.

Ἐν Γαλλίᾳ, Δανημαρκίᾳ, Πετροπόλει, Σανγκ-χαϊ, ἐν τῇ Βερμανικῇ ἐπικρατεῖα, ἐν ταῖς Σανδουίχαις νήσοις, ἐν Βουένος-Ἄγρες καὶ ἐν τῇ ἀγία-Τριάδι, ὁ ἀνώτατος ὅρος εἶναι 90 βαθμοὶ (32 τοῦ ἑκατομβάθμου). Ἐν Νέα Σκωτία, καὶ ταῖς Ἀζόραις νήσοις ὁ μέγιστος ὅρος εἶναι 87 βαθμοί· ἐν Μεγάλῃ Βρετανίᾳ, ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Σιάμ καὶ ἐν Περὺ, 85 βαθμοί. Ἐν Πορτογαλίᾳ, Πεκίῳ καὶ Νατὰλ (μεσημβρινῇ Ἀφρικῇ), 80 βαθμοί. Ἐν Σιβηρίᾳ 77 βαθμοί. ἐν τῇ δυτικῇ καὶ νοτίῳ Αὐστραλίᾳ καὶ ἐν διαφόροις μέρεσι τῆς Σκωτίας, 73. Ἐν Ἰταλίᾳ, Βενεζουέλα καὶ Μαδέρα ὁ ὑδράργυρος ἀνέρχεται μέχρις 73 βαθμῶν· ἐν Πρωσσίᾳ καὶ Νέα Ζηλανδία, μέχρις 70· ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Οὐγγαρία μέχρις 66· ἐν Βαυαρίᾳ, Σουηδία, Τασμανία, καὶ Μόσχᾳ, μέχρις 63. Ἐν Παταγονίᾳ καὶ ταῖς νήσοις Φαλκλάνδ, μέχρι 55· καὶ εἰς τὰ πλείστα μέρη τῶν ἀρκτῶν χωρῶν μέχρι 50. Τέλος εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη τῆς Ἰσλανδίας ἢ θερμοκρασίᾳ τοῦ θέρους φθάνει ἐνίοτε 45 βαθμούς (7 βαθμούς τοῦ ἑκατομβάθμου), ἐν δὲ Νέα Ζέμβλα δὲν ὑπερβαίνει οὐδέποτε τοὺς 34 βαθμούς Φαρενχάιτ, ἧτοι 1 βαθμὸν καὶ 1 δέκατον ὑπεράνω τοῦ σημείου τῆς πήξεως τοῦ ὕδατος.

Πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς λάθους ἐπαυλαμβάνομεν ὅτι οἱ ἀνωτέρω ἀριθμοὶ δεικνύουσι τὸν ἀνώτατον ὅρον τῆς θερμοκρασίας κατὰ τὸ θέρος.

ΜΩΞΑΙΚΟΝ

~

Ὅστις θέλει ν' ἀγαπᾶται παρ' ὄλων πρέπει ν' ἀποφασίση νὰ διδαχθῇ πολλὰ πράγματα, τὰ ὅποια γνωρίζει ἀπὸ ἀνθρώπους ἀγνωσύντας αὐτὰ.

CHAMPFORT

* *

Ἡ ὀκνηρία ὁδοιπορεῖ βραδέως καὶ διὰ τοῦτο ἡ πτωχεία τὴν καταφθάνει ἐντὸς μικροῦ διαστήματος.

HUNTER

* *

*

Ἡ ἀρετὴ εἶναι ὡς τὰ ἀρώματα ἐκείνα, ὧν τὴν εὐωδίαν αἰσθάνεται τις μόνον ὅταν θραύσῃ ἢ καύσῃ αὐτὰ. Διότι ἂν ἡ εὐτυχία καλύπτει τὰ ἐλαττώματα, ἡ δυστυχία καθίστησι περιφανεῖς τὰς ἀρετάς.

BACON

* *

*

Ἡ καλλιτέρα ἰδέα ἐνὸς συγγραφέως, εἶναι συχναίς ἡ ἰδέα, ἣν ἔχει περὶ τῶν ἔργων του.

J. PETIT-SENN

* *

*

Τὰ ἐγκώμια τῶν κολάκων εἰσὶν ὀλιγότερον ἐπικίνδυνα τῶν συμβουλῶν αὐτῶν· διότι τὰ μὲν κολακεύουσι τὴν φιλαυτίαν ἡμῶν, αἱ δὲ τὰ ἡμέτερα ἐλαττώματα.

J. PETIT-SENN

* *

*

Ἀπόφευγε τὸν ἄνθρωπον, ὅστις εὐρίσκει τὰ πάντα καλὰ, τὸν ἄνθρωπον ὅστις εὐρίσκει τὰ πάντα κακὰ, καὶ πρὸ παντὸς ἄλλου τὸν ἄνθρωπον, ὅστις διὰ πάντα ἀδιαφορεῖ.

LAVATER

* *

*

Οἱ ἀρχαῖοι ἦσαν γίγαντες κατὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν φιλοσοφίαν· ἔστω, τὸ παραδέχομαι· ἀλλὰ πρὸς ὠφέλειαν τῶν νεωτέρων· διότι καὶ νῦν ἂν ἐπὶ τῶν ὤμων γίγαντος ἐπικαθήσῃ, δύναται νὰ ἴδῃ μακρότερον καὶ ἀσφαλέστερον τοῦ γίγαντος αὐτοῦ.

BURTON

* *

*

Πάντες οἱ ἄνθρωποι εἰσὶν ἀνεκτοί, ἐκτὸς τῶν ἀνεχομένων τὰ πάντα.

HORN.

Ὁ μὴ εὐρίσκων τὸν Θεὸν πανταχοῦ.
οὐδαμοῦ εὐρίσκει αὐτόν. J. PETIT-SENN.

* *

Αἱ ῥυτίδες εἰσὶν αἱ ἀτραποὶ ἐν αἷς τὰ
ἀπερχόμενα ὄνειροπολήματα συναντῶσι
τὴν ἐρχομένην πείραν. J. PETIT-SENN.

* *

Ἡ μετριοφροσύνη εἶναι διὰ τὴν ἀρε-
τὴν ὅτι ὁ πέπλος διὰ τὴν ωραιότητα
ἀναδείκνυσι αὐτὴν λαμπρότεραν.

CHESTERFIELD.

* *

Ὁ Νεῖλος κρύπτει τὰς πηγὰς αὐτοῦ.
πόσαι περιουσίαι δὲν εὔχονται νὰ δυνη-
θῶσι νὰ πράξωσι τὸ αὐτό!

J. PETIT-SENN.

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

ΠΟΙΗΤΗΣ ΘΗΗΣΚΩΝ

~ ~ ~

Τῷ φίλῳ Σπ. Π. Λάμπρῳ.

• Ὁ ἀποθάνω—κλαύσατε! Ἄ; μὴ μ' ἀποστερησῆ
τῶν συμπαθῶν θαυρῶν σας ἐλπίς ἀπατηλὴ.
Δὲν ἀνακύπτω ἴδατε, ὁ ἥλιος πρὶν δύτῃ
ὠχρὰ ἐπὶ τοῦ στήθους μου θά κλίν' ἢ κεφαλῇ.

• Ἀ! ἴσως ἔζησα πολὺ ὁ μὲν νεανίας;
τὸ γῆδες παιδίον ἔπρεπε καὶ γῆδες νὰ ἀποθάνῃ.
Ἡμέραι, χρόνοι δὲν μετροῦν τὸν βίον τῆς καρδίας,
πολλάκις μί' ἀρκετὴ στιγμὴ νὰ τὴν ἀπομακρῆν.

• Εἶπα κ' ἐγὼ : ὑπ' οὐρανὸν ἀνεφελον, ὠραῖον,
εἰς γῆν, ἥτις ἐγέννησεν ἔθνων τοσοῦτους βίους,
ὅπου εἰς βῆμα πᾶν ἐλπίς καὶ φρόνημα ἀκμαῖον,
εἶπα, δὲν ἔχομεν παλμοὺς, χρᾶς παλμοὺς μυχιούς;

• Καὶ οὕτω φράγγων αἰοιδῶν τὰ ἄσματα καὶ μόνον
θρηνώδῃ, ἀπελπιστικῶς ἐδῶ θά ἀντηχῶσι.
Καὶ θ' ἀναψάλλωμεν αὐτὰ μὲ πῦρ ἡμεῖς, μὲ πόνον,
ἐνφ' τὸ αἶμα, τὴν ζωὴν, τοὺς πόθους μᾶς ροφῶσι;

• Ἡ Δύσις ἂν ἐγήρασε κ' ἐξήντησε τὸν βίον,
καὶ ἔμεινεν αἰσθημάτων παντός ἐστερημένην,
πληρόνουςα τὴν πετρὰν τῆς διὰ πικρῶν θαυρῶν,
ἀλλὰ νεάζομεν ἡμεῖς καὶ ἡ ἐλπίς μᾶς μένει.

• Εἶπα, ἀς ψάλω τὴν ζωὴν, εἶν' ἢ ζωὴ γλυκεῖα.
Ἄς ψάλω τὴν νεότητά, τὴν ἀνοιξίν τοῦ βίου!
καὶ ἔνθους λύραν ἔλαβα ἠκούσθη ἀρμονία,
ἦσαν τὰ πρῶτα ἄσματα ἀπράγμονος παιδίου.

• Εἰς τὴν αὐγὴν προσέβλεπα τὴν παιδικὴν μου φίλην.
Εἰς τὴν ἐσπέραν, τοῦ πτωχοῦ ἐργάτου τὴν γαλήνην
Ἐμελαγγόλου θραυρῶν τὴν θάλασσαν ὀργίλην,
γαλήνην ἤθελα παντοῦ, συμπάθειαν κ' ἐκείνην.

• Μὲ πόσα ἄνοιη ἔσπεψα τὸν βίον καὶ μὲ ποῖας
ἐλπίδας τὸν ἐστολίσαι καὶ πῶς τὸν ἐφαντάσθην!
Θε! καὶ πόσον ἀπατᾷ τὸ ὄναρ τῆς καρδίας! . . .
Μίαν ἡμέραν ἄφησα τὴν λύραν κ' ἠκροάσθην :

• Τί ψάλλαι οὗτος; ἔλεγε τραχύφθογγος φωνὴ τις.
Παιδίον! ἄλλος ἔλεγε, δὲν ἔμαθε τὸν βίον.
Εἰς Κρής στενάζων ἔκραζεν : Εἴσαι μακρὰν τῆς
[Κρήτης . . .
Καὶ τότε πρῶτον ἐκλίνα τὴν κεφαλὴν θαυρῶν.

• Καὶ ἤκουσα βοὴν μακρὰν προμήνυμα θυέλλης,
καὶ ὅτε ἤγειρα ὠχρὰν τὴν κεφαλὴν καὶ εἶδον,
ἐν μέσῳ ἤμην ζοφερός καὶ πνιγηρὸς νεφέλης
κ' εὐρέθην ὁ πρὶν εὐέλπις στερούμενος ἐλπίδων.

• Ὁ βίος! ἤκουσα φωνὰς παρὶ ἐμὲ τραχείας
τὸ τέρας, ὅπερ τῆς μητρὸς ἐλπίδος τοῦ τὰ στήθη
κατέσχισε καὶ ὄφρανος χωρεῖ ἐγκληματίας!
Ὁ μητροκτόνος! σπεύσατε καὶ τύραννος τῆς ἡθῆς.

• Ἐνώπιόν τοῦ κλίνετε τὸ γόνυ, δούλους θέλει!
Καὶ σὺ Ἑλλάς, καὶ σὺ ἐδῶ! τῆς κλίνης σου ἐγείρου
καὶ κύβην πρὸ τοῦ τέρατος, ἢ θάνατόν σοι στέλλει.
σὲ πυρπολεῖ τὸ φῶς αὐτὸ τοῦ μάγου σου ὄνειρου.

• Παρῆλθ' ἐκεῖν' ἢ ἐποχὴ! ἢ ἀνθρωπότης πλέον
ὠραία κήρη, εἰς ἀγροὺς δὲν παίζει μὲ τὸν βίον,
καὶ ἡ ἐλπίς δὲν μειδιᾷ πρὸς τὸ παιδίον κλαῖον!
Κεῖται νεκρὰ, ἀφοῦ δεινὸν ἐξέθρεψε θηρίον.

• Σπεύσατε ὅλοι! τὴν ὁδὸν θά χάσῃ ὁ βραδύων.
Σπεύσατ' ἐνόσφ ἀστραπὴ μᾶς φέγγει τὸ συμφέρον
ὁ πρῶτος φθάς, καὶ ταπεινῶς ἐμπρός τοῦ βίου κλίνων
Ἐκεῖνος μέγας ἐπὶ γῆς. . . Καὶ ἔτρεχε κ' ὁ γέρον.

• Μὲ βῆμα τρέμων ἔσπευδε καὶ σπεύδων ἐνεκροῦτο.
Οἱ νεανία ἔσπευδον κ' ἐγήρασκον πρὶν φθάσουν.
Γυναῖκες, κόραι ἔσπευδον τὸ πλῆθος ἐπικνουῦτο
καὶ ἀσπνίγοντο ἐκεῖ, μὴ τὴν ὁδὸν των χάσουν.

• Ἀπάτη, δόλος, δίκαιον! τινὲς αὐτῶν ἐφώνουν.
Ἄλλοι ἐκράβυζον δεινῶς καὶ ἄλλοι ἐμυκῶντο.
Ἐπὶ τὸ βῆμά των τὴν γῆν ἐνόμιζον ἐκλόουον
κ' ὑπόπτως ὑπεβλέποντο, ὅσάκις συνηντῶντο.

• Καὶ τῆξανεν ὁ θόρυθος . . . καὶ ποῦ καὶ ποῦ θυ-
[μάτων
ἀπελπισίας ἤκουα φωνὰς πεφοδισμένων.

Ἄλλ' ἦτο σκότος ὁμίλος μ' ἐφαίνοντο φασμάτων,
δὲν ἔβλεπα ὁ πλῆστων τις, καὶ τις ὁ πληγωμένος.

• Ἡμεθιανὴς κατέπεσα οὐδεὶς συνεκινήθη
οὐδεὶς τὴν χεῖρα ἔτεινε νὰ με ὑποστηρίξῃ.
Πᾶς τις προσκόπτων εἰς ἐμὲ, μοὶ ἔλεγεν : Εὐθήθη!
τί μένεις οὕτω; πτέρνα τὰς ἀφεύκτως θά σε πλῆξῃ.

«Μακρὰ περί ἐμέ σιγή, σιγή νεκροταφείου
μ' ἐξήγειρε τῆς ζάλης μου· Εὐρέθην μόνος πάλιν.
Ἄλλ' ἄμμι! ἀφού ἔμαθα πολλά περί τοῦ βίου·
καί ποσον ἦτο σκοτεινός! πόσην ἠσθάνουην ζάλην!

«Ἐκτοτε ἄλλως ἔψαλλον! ἐζήτουν νά φωτίσω
τούς καταδικούς τῆς ζωῆς, τούς ζῶντας ἐντός σκό-
[τους!

Καί εἶπα: ἂν ἐλάχιστον αὐτούς παραμυθίσω! ...
ἀλλ' ὅμως ἐλησημόνησα τούς φθόγγους μου τούς
[πρώτους.

«Ἦσαν οἱ φθόγγοι μου τραχεῖς—ἐπόνει ἡ καρδιά
καί ἡ ζωή μου μετ' αὐτῶν ἐπέτα τῶν χειλέων·

τάς νόκτας μου ἐμήκουεν ὠχρά ἡ ἀγροπνία
καί ψάλλον φεῖ! ἐξέπνεον καί ἔψαλλον ἐκπνέων.

«Ἄ! ὦσως ἐζήσα πολύ ὁ μόλις νεανίας!
κἄν ἔπρεπε νά μοι δοθῇ ἰσχύς τις πλειοτέρα·
ἢ κἄν διὰ νά αἰσθανθῶ στιγμάς τινάς ὀλθίας,
ἄς ἔμενέ μοι σάντροφος καρδί' ἀπειροτέρα!

«Θά ἀποθάνω, κλαύσατε! ἐάν δέν ἐμποδίση
τά δάκρυά σας, καί αὐτά, ἐλπίς ἀπατηλή!
Δέν ἀνακύπτω! βλέπετε, ὁ ἥλιος θά δύση
καί πρὸς τό στήθός μου ὠχρά θά κλίν' ἡ κεφαλή.»

ΙΩ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ.

ΔΟΓΟΠΑΙΓΝΙΑ

4

Τί πράγμα θέτουσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης, κόππουσι, καί ὅμως δέν τρώγουσι;

5

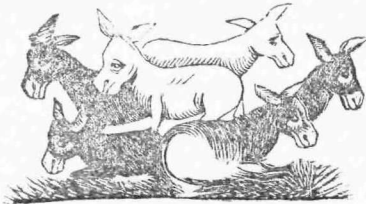
Ποῦ εὐρίσκεται ὁ βασιλεὺς ὅταν δύη ὁ ἥλιος;

Λύσεις τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ λογοπαιγίου.

3. Διὰτί ὁ ἥλιος ἀνατέλλει τόσον ἀργά τὸν χειμῶνα; — Διότι εἶναι τοσοῦτο ψυχρός,
ὥστε βαρύνεται νά ἐγερθῇ τῆς κλίνης του.

ΓΡΙΦΟΣ

χ ὡς τὸν

τα

Σοφὸς κρυπτογράφος
τοῦ Βυζαντίου.

ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΕΝ Τῷ Η΄ ΦΥΛΛΑΔΙῳ ΓΡΙΦΟΥ

Ἐνίοτε ἡ ἀρετὴ γουμπετῆς ζητεῖ συγγνώμην παρὰ τῆς κακίας.

(Ἐν Νι Ο.—(=τέ.—ΙΑΡ κίτεϊ.—γόνου.—ΠΕΤ.—Ἐς ζητεῖ συγγνώμην παρὰ τῆς κακίας.)